

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

**Ольга СЛОБОДЯНЮК, Ольга КІБІК,
Іван ПРИМАЧЕНКО, Володимира ДОБРОВОЛЬСЬКА**

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В ІТ-СФЕРІ

Навчально-методичний посібник

Одеса
Фенікс
2024

УДК 004:336
С 48

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 2 від 1 листопада 2024 р.)*

Автори:

Слободянюк Ольга – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та менеджменту НУ «Одеська юридична академія» (ORCID ID 0000-0003-2678-4707);

Кібік Ольга – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та менеджменту НУ «Одеська юридична академія» (ORCID ID 0000-0001-9587-578X);

Примаченко Іван – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту НУ «Одеська юридична академія» (ORCID ID 0000-0003-1908-4278);

Добровольська Володимира – кандидат юридичних наук, доцент, адвокат, доцент кафедри господарського права і процесу НУ «Одеська юридична академія» (ORCID ID 0000-0002-9304-3792).

Рецензенти:

Орлов В. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та цифрового бізнесу Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку (м. Одеса);

Стрий Л. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу та міжнародної логістики Одеського національного економічного університету (м. Одеса).

Слободянюк О., Кібік О., Примаченко І., Добровольська В.

С 48 Фінансова діяльність в ІТ-сфері : навч.-метод. посіб. [Електронне видання] / О. Слободянюк, О. Кібік, І. Примаченко, В. Добровольська ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2024. – 133 с. – Режим доступу: <https://hdl.handle.net/11300/28719>.

ISBN 978-617-8430-32-0

Посібник відповідає програмі навчальної дисципліни «Фінансова діяльність в ІТ-сфері». Містить короткий основний зміст тем, кейсові (практичні) завдання, тестові завдання, тематику рефератів, зміст завдань для самоперевірки, перелік питань для підготовки до екзамену/заліку, а також список рекомендованої літератури для поглибленого вивчення.

Призначений для здобувачів вищої освіти, що отримують ступінь бакалавра в галузі знань «Бізнес, адміністрування та право». Матеріали посібника призначені для роботи в аудиторний час, а також для індивідуальної роботи здобувачів над дисципліною «Фінансова діяльність в ІТ-сфері», підготовки до екзамену або заліку, для супроводу практичних занять в цілому з дисципліни, закріплення теоретичних знань. Буде корисним для підготовки здобувачів, що отримують освіту з економічної, управлінської та правової спеціальностей.

УДК 004:336

ISBN 978-617-8430-32-0

© О. Слободянюк, О. Кібік,
І. Примаченко, В. Добровольська, 2024

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Тема 1. Моделі бізнесу в ІТ-сфері	5
Тема 2. Управління фінансовими потоками в ІТ-сфері.....	16
Тема 3. Управління активами	28
Тема 4. Доходи, витрати та фінансові результати	38
Тема 5. Управління капіталом	55
Тема 6. Управління інвестиціями.....	69
Тема 7. Фінансове планування та прогнозування	80
Тема 8. Ризики в ІТ-сфері	97
Тема 9. Антикризове фінансове управління	106
Тема 10. Міжнародна фінансова діяльність в ІТ-сфері	114
Перелік питань для підготовки до заліку/екзамену	123
Рекомендований перелік джерел	128

ПЕРЕДМОВА

Навчально-методичний посібник «Фінансова діяльність в ІТ-сфері», підготовлений по програмі відповідної навчальної дисципліни та створений для здобувачів вищої освіти, ступеня бакалавра в галузі знань «Бізнес, адміністрування та право». Посібник покликаний допомогти здобувачам опанувати ключові аспекти фінансового управління в ІТ-сфері.

Розглядається широкий спектр тем, які охоплюють всі ключові аспекти фінансової діяльності. Кожна тема розкриває важливі аспекти фінансового управління, які адаптовані до специфіки ІТ-галузі.

Особлива увага приділяється специфіці ІТ-сфери зокрема формуванню доходів, структурі витрат, особливостям управління фінансовими потоками на ІТ-ринку, нематеріальній природі активів ІТ-компаній та методам їх оцінки, управлінню, інвестиційним стратегіям, адаптованим до ризикового характеру ІТ-проектів, особливостям фінансового планування та прогнозування в умовах швидких технологічних змін, управлінню ризиками та антикризовому фінансовому менеджменту в ІТ-сфері.

Структура посібника передбачає поєднання теоретичного матеріалу, кейсових (практичних) завдань, тестових питань, тематики рефератів та завдань для самоперевірки. Такий комплексний підхід дозволяє здобувачам не лише засвоїти теоретичні знання, а й напрацювати практичні навички, необхідні для ефективного управління фінансами в ІТ-компаніях.

Таким чином, запропонований навчально-методичний посібник «Фінансова діяльність в ІТ-сфері» є систематизованим навчальним ресурсом з актуального матеріалу щодо основ фінансової діяльності в ІТ-сфері і буде корисним для підготовки здобувачів з економічної, управлінської та правової спеціальностей.

ТЕМА 1. МОДЕЛІ БІЗНЕСУ В ІТ-СФЕРІ



Ключові слова: інформаційні технології (ІТ), бізнес-моделі в ІТ, цифрова трансформація, ІТ-аутсорсинг, SaaS (Software as a Service), експорт ІТ-послуг, штучний інтелект (ШІ), хмарні технології, кібербезпека, ІТ-інновації

ПЛАН

1. Роль інформаційних технологій у сучасному світі.
2. Значення ІТ-індустрії для економіки України.
3. Основні моделі бізнесу в ІТ-сфері.
4. Тенденції та перспективи розвитку ІТ-бізнесу.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У сучасному світі інформаційні технології (ІТ) відіграють визначальну роль, трансформуючи усі аспекти життя суспільства та економіки. Цифрова революція охопила практично всі галузі, від виробництва до сфери послуг, змінюючи традиційні бізнес-моделі та створюючи нові можливості для інновацій та зростання. Згідно з дослідженнями McKinsey, цифрова трансформація може збільшити прибутковість компаній на 40% і більше, що підкреслює критичну важливість ІТ для сучасного бізнесу.

Впровадження передових технологій, таких як системи управління ресурсами підприємства (ERP) та управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM), значно підвищує ефективність бізнес-процесів, оптимізує витрати та покращує якість обслуговування клієнтів. Аналітика даних стала потужним інструментом для прийняття стратегічних рішень, дозволяючи компаніям точніше прогнозувати тренди ринку та адаптуватися до мінливих умов.

За даними Gartner, організації, які активно використовують аналітику даних, демонструють на 20% вищу прибутковість порівняно з конкурентами. Інновації, що базуються на ІТ-рішеннях, створюють значні конкурентні

переваги для бізнесу. Технології штучного інтелекту, Інтернету речей та блокчейну відкривають нові горизонти для створення «розумних» продуктів та послуг, трансформуючи цілі галузі. Дослідження PwC показує, що компанії-лідери в області ІТ-інновацій зростають вдвічі швидше за середньоринкові показники, що підкреслює важливість інвестицій у технологічний розвиток. Для економіки України ІТ-індустрія стала одним з ключових драйверів зростання, демонструючи вражаючу стійкість навіть в умовах глобальних викликів.

За даними Національного банку України, у 2023 році експорт ІТ-послуг досяг рекордної позначки в понад 7 мільярдів доларів США, що становить близько 4% ВВП країни. Темпи зростання галузі перевищують 25% на рік, значно випереджаючи загальні показники економіки. Україна впевнено входить до топ-5 країн світу за обсягом експорту ІТ-послуг, співпрацюючи з провідними компаніями зі США, Великобританії, Німеччини та інших розвинених країн. Експерти прогнозують, що за сприятливих умов експорт ІТ-послуг з України може сягнути 10 мільярдів доларів до 2025 року, що підкреслює величезний потенціал галузі для економічного розвитку країни.

Таким чином інформаційні технології (ІТ) відіграють ключову роль у сучасній економіці, виступаючи рушійною силою інновацій та підвищення продуктивності у всіх галузях. ІТ-процеси забезпечують ефективне управління даними, автоматизацію бізнес-процесів, аналіз ринкових тенденцій та швидке впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект, хмарні обчислення, інтернет речей (ІоТ) та блокчейн. В епоху цифрової трансформації компанії, які активно використовують ІТ, мають значні конкурентні переваги, що робить їх більш гнучкими та здатними швидше адаптуватися до змін у ринку.

ІТ-сектор відіграє роль у створенні високооплачуваних робочих місць та запобіганні «відтоку мізків» з України. На сьогодні в галузі працює понад 200 000 фахівців, цифра щорічно зростає на 20-30%. Середня заробітна плата в ІТ-сфері в 3-5 разів перевищує середню по країні, що не лише утримує талановиті

кадри в Україні, але й стимулює розвиток суміжних галузей, створюючи мультиплікативний ефект для економіки в цілому.

ІТ-сектор є однією з найбільш швидкозростаючих галузей української економіки. Він не тільки сприяє технологічному прогресу, але й є значним джерелом доходів для країни. За останні роки експорт ІТ-послуг з України значно зріс, створюючи значну частку у ВВП та забезпечуючи тисячі робочих місць. Українські ІТ-компанії надають послуги не лише на внутрішньому ринку, але й на міжнародному, працюючи з провідними світовими брендами та стартапами. Завдяки високій кваліфікації фахівців та конкурентоспроможним умовам, український ІТ-сектор продовжує розвиватися і демонструвати позитивні тенденції у світовій економіці.

Розглядаючи моделі бізнесу в ІТ-сфері, виділяємо кілька ключових напрямків, кожен з яких має свої особливості та перспективи розвитку. Розробка програмного забезпечення на замовлення залишається однією з найпоширеніших моделей, особливо для українських ІТ-компаній. Модель передбачає створення унікальних рішень відповідно до специфічних вимог клієнта, що дозволяє досягати високої маржинальності та спеціалізуватися на певних галузях або технологіях. За даними Outsourcing Journal, ринок замовної розробки ПЗ щорічно зростає на 7-8%, що свідчить про стабільний попит на такі послуги.

Модель SaaS (Software as a Service) набуває все більшої популярності, пропонуючи клієнтам доступ до програмного забезпечення через інтернет на основі підписки. Модель забезпечує стабільний потік доходів та можливість швидкого масштабування бізнесу. Згідно з прогнозами Gartner, глобальний ринок SaaS досягне вражаючого обсягу в 200 мільярдів доларів до 2025 року, що відкриває значні можливості для українських ІТ-компаній.

Також є моделі Freemium, коли компанія надає базову версію продукту безкоштовно, а за доступ до розширених функцій пропонує платні пакети (наприклад, Dropbox, Slack) та модель ліцензування, коли клієнти сплачують

за право користуватися програмним забезпеченням, укладаючи ліцензійну угоду з компанією.

Аутсорсинг ІТ-послуг залишається важливою складовою індустрії, дозволяючи компаніям оптимізувати витрати та отримати доступ до висококваліфікованих фахівців. Дослідження Deloitte показує, що 70% компаній використовують ІТ-аутсорсинг для підвищення ефективності свого бізнесу, що підкреслює стратегічну важливість цієї моделі.

Створення та монетизація власних ІТ-продуктів стає все більш привабливою моделлю для українських компаній, оскільки вона має потенціал для швидкого зростання та високої капіталізації. За даними CB Insights, інвестиції в продуктиві ІТ-стартапи у 2023 році перевищили 300 мільярдів доларів, що свідчить про величезний інтерес інвесторів до інноваційних технологічних рішень.

Говорячи про тенденції та перспективи розвитку ІТ-бізнесу, неможливо оминути увагою стрімке впровадження технологій штучного інтелекту та машинного навчання. Дані технології трансформують всі сектори економіки, від охорони здоров'я до фінансів, відкриваючи нові можливості для інновацій та підвищення ефективності. За прогнозами IDC, світовий ринок ШІ досягне вражаючої позначки в 500 мільярдів доларів до 2026 року. Ключові напрямки розвитку включають обробку природної мови, комп'ютерний зір та предиктивну аналітику, які знаходять застосування у найрізноманітніших сферах бізнесу та науки.

Розвиток хмарних технологій та edge computing відіграє критичну роль у формуванні майбутнього ІТ-індустрії. Хмарні обчислення стають стандартом для більшості ІТ-інфраструктур, забезпечуючи гнучкість, масштабованість та економічну ефективність. Edge computing, у свою чергу, дозволяє обробляти дані ближче до джерела їх генерації, що є критично важливим для розвитку Інтернету речей та автономних систем. Gartner прогнозує, що до 2025 року 75% корпоративних даних буде створюватися та оброблятися поза

традиційними центрами обробки даних, що підкреслює важливість розвитку цих технологій.

Кібербезпека стала окремим та надзвичайно важливим напрямком ІТ-бізнесу, особливо в контексті зростаючої кількості кіберзагроз та посилення вимог до захисту даних. Впровадження технологій блокчейн та квантової криптографії відкриває нові можливості для забезпечення безпеки інформаційних систем. За даними Cybersecurity Ventures, глобальні витрати на кібербезпеку перевищують вражаючу суму в 1 трильйон доларів до 2025 року, що свідчить про критичну важливість цього сектору для сучасного бізнесу та суспільства в цілому.

Важливо враховувати вплив глобальних економічних факторів на ІТ-індустрію. Геополітичні зміни та економічні кризи суттєво впливають на інвестиційний клімат та розвиток галузі. Водночас, зростання попиту на віддалену роботу та цифрові сервіси, особливо в умовах глобальних викликів, стимулює розвиток відповідних ІТ-рішень. Дослідження McKinsey показує, що компанії, які продовжують інвестувати в ІТ навіть під час економічних спадів, демонструють кращі показники відновлення та зростання у довгостроковій перспективі.

ІТ-компанії постійно стикаються з викликами у швидко змінному глобальному середовищі. Головні проблеми включають високу конкуренцію на світовому ринку, необхідність безперервних інновацій, регуляторні обмеження та податкові аспекти в різних юрисдикціях. Водночас, питання дефіциту кваліфікованих кадрів та потреба в адаптації до нових технологій ускладнюють розвиток. Проте, попит на ІТ-продукти та послуги продовжує зростати, що відкриває нові можливості для розвитку. ІТ-сфера в Україні має значний потенціал для подальшого зростання за рахунок експорту, розвитку стартапів і інтеграції новітніх технологій, що створює сприятливі умови для інвесторів і підприємців.

Підсумовуючи, ІТ-сфера залишається одним з найдинамічніших та найперспективніших секторів глобальної економіки, відіграючи ключову роль

у цифровій трансформації бізнесу та суспільства. Для України розвиток ІТ-індустрії є стратегічно важливим напрямком, який не лише забезпечує значний внесок у ВВП та експортні надходження, але й створює високооплачувані робочі місця, стимулює інновації та підвищує конкурентоспроможність країни на міжнародній арені. Постійна еволюція технологій та бізнес-моделей в ІТ-сфері відкриває нові можливості для розвитку, вимагаючи від компаній та фахівців готовності до неперервного навчання та адаптації до мінливих умов ринку.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Основні типи моделей бізнесу в ІТ-сфері.
2. Монетизація продукту ІТ-компанії - реклама, підписка, продаж програмного забезпечення тощо.
3. Стратегії ціноутворення - фіксована ціна, плаваюча ціна, управління витратами.
4. Ключові конкурентні переваги ІТ-компанії.
5. Основні стратегії для збільшення обсягів бізнесу в сфері ІТ.
6. Цільова аудиторія та сегментація.
7. Відносини з клієнтами.
8. Ризики та стратегії їх управління.
9. Партнерські відносини та стратегії розвитку бізнесу.
10. Інновації та адаптація в ІТ-індустрії.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

- 1. Що означає абревіатура «SaaS» в контексті ІТ-бізнесу?*
- a) software as a Service;
 - b) service as a Software;
 - c) software and Application Service;
 - d) software and Architecture Service.

2. Яка модель бізнесу передбачає надання доступу до інфраструктури для розгортання і управління додатками?

- a) SaaS;
- b) PaaS;
- c) IaaS;
- d) B2B.

3. Яка стратегія ціноутворення передбачає плату за використання конкретних функцій або послуг програми?

- a) підписка;
- b) модель «freemium»;
- c) платіж за використання (Pay-per-use);
- d) фіксована ціна.

4. Яке поняття описує особливості, що роблять компанію унікальною та конкурентоспроможною?

- a) ключові конкурентні переваги;
- b) вартість продукту;
- c) ринковий попит;
- d) рівень прибутку.

5. Що означає «масштабування бізнесу» в IT-галузі?

- a) збільшення обсягу бізнесу та його розширення;
- b) зменшення витрат на розробку програмного забезпечення;
- c) зміна цінових політик;
- d) оптимізація робочого процесу.

6. Що означає термін «цільова аудиторія» в контексті IT-бізнесу?

- a) група людей, яким призначені продукти чи послуги компанії;
- b) група експертів, які рекомендують продукти компанії;
- c) група клієнтів, які здійснюють регулярні покупки;
- d) група інвесторів, які фінансують компанію.

7. Яке поняття описує способи взаємодії компанії зі своїми клієнтами та способи підтримки їхніх потреб?

- a) відносини з клієнтами;
- b) партнерські відносини;
- c) цінова політика;
- d) рекламна кампанія.

8. Яка стратегія включає укладання партнерських угод та спільну роботу з іншими компаніями?

- a) партнерські відносини;
- b) підписка;
- c) модель «freemium»;
- d) платіж за використання (Pay-per-use).

9. Яка стратегія спрямована на уникнення, мінімізацію та керування можливими ризиками для бізнесу?

- a) управління ризиками;
- b) розширення ринків;
- c) інновації;
- d) віртуальна реальність.

10. Що означає поняття «інновації» в IT-галузі?

- a) впровадження новаторських ідей та технологій;
- b) оптимізація внутрішніх процесів;
- c) зменшення обсягу бізнесу;
- d) впровадження стандартних рішень.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1 «Вибір моделі бізнесу для IT-стартапу».

Завдання. Ви маєте ідею для нового IT-стартапу. Розгляньте різні моделі бізнесу (SaS, PaaS, B2B, тощо) та виберіть найбільш підходящу для вашого продукту. Обґрунтуйте свій вибір.

Кейс 2 «Монетизація соціальної мережі».

Завдання. Ви розробляєте соціальну мережу, яка вже набула популярності серед користувачів. Розгляньте різні способи монетизації (реклама, платні функції, партнерські угоди тощо) та виберіть найефективніший для вашого продукту.

Кейс 3 «Розширення бізнесу через партнерство».

Завдання. Ваша компанія розвивається швидко і ви розглядаєте можливість партнерства з іншою IT-компанією. Розгляньте потенційні варіанти партнерів та обґрунтуйте, чому це вигідно для вашого бізнесу.

Кейс 4 «Управління ризиками в IT-проєкті».

Завдання. Ваша команда розробляє критично важливий IT-проєкт. Визначте потенційні ризики та розробіть стратегії для їх управління.

Кейс 5 «Інновації та адаптація на ринку штучного інтелекту».

Завдання. Ви працюєте в компанії, яка розробляє продукти на базі штучного інтелекту. Розгляньте поточні тенденції та можливості для інновацій та адаптації на цьому конкурентному ринку.

Кейс 6 «IT-Стартап у сфері освіти».

Завдання. Ви розробляєте платформу для онлайн-навчання. Вирішіть, яка модель бізнесу (абонентська плата, продаж контенту, співпраця з університетами) найкраще підходить для цього проєкту.

Кейс 7 «IT-консалтингова компанія».

Завдання. Ви ведете консалтингову компанію в галузі IT. Обговоріть, як можна оптимізувати модель бізнесу для надання консультаційних послуг та вдосконалення внутрішніх процесів.

Кейс 8 «IT- аутсорсингова компанія в Україні».

Завдання. Ваша компанія надає аутсорсингові послуги в галузі IT для зарубіжних клієнтів. Розгляньте можливості для розширення ринків та оптимізації операцій.

Кейс 9 «Інноваційні рішення в галузі кібербезпеки».

Завдання. Ви розробляєте нові підходи до кібербезпеки. Розгляньте можливості впровадження цих інновацій та їх вплив на модель бізнесу.

Кейс 10 «Віртуальна реальність у медичній сфері».

Завдання. Ваша компанія працює над розробкою медичних додатків для віртуальної реальності. Розгляньте можливості комбінування технологій та моделей бізнесу для успішної реалізації проєкту.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Сучасні тенденції моделей бізнесу в ІТ-сфері.
2. Монетизація продуктів та послуг щодо вибору ідеальної моделі.
3. ІТ- стартапи як шляхи до успіху та пастки моделей бізнесу.
4. Конкурентні переваги в ІТ та як зробити свою компанію унікальною.
5. Масштабування бізнесу - від стартапу до глобальної корпорації.
6. Цільова аудиторія та сегментація в ІТ- ключі до ефективної маркетингової кампанії.
7. Ключі до ефективних відносин з клієнтами в ІТ-сфері.
8. Партнерські відносини в ІТ або як обирати та успішно взаємодіяти.
9. Стратегії та приклади управління ризиками в ІТ-бізнесі.
10. Ключові аспекти та перспективи інновацій в ІТ.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Описати основні типи бізнес-моделей в ІТ-сфері. Розглянути приклади таких моделей як SaaS, PaaS, IaaS, Freemium, Marketplace та порівняйте їх переваги та недоліки.
2. Проаналізувати бізнес-модель SaaS (Software as a Service). Описати основні джерела доходів, цінові стратегії та ключові фактори успіху цієї моделі.
3. Провести дослідження бізнес-моделі ІТ-компанії з України або світу. Оберіть компанію (наприклад, GitLab, Grammarly або іншого представника ІТ) і опишіть її бізнес-модель.
4. Розробити бізнес-план для стартапу в ІТ-сфері на основі Freemium моделі. Описати основні витрати, джерела доходів, стратегію розвитку.
5. Дослідити вплив масштабованості на бізнес-моделі ІТ-компаній. Поясніть, як масштабованість впливає на доходи, витрати та стратегії розвитку ІТ-компаній.
6. Оцінити інноваційність бізнес-моделей в ІТ-секторі. Описати, як інновації впливають на розвиток нових бізнес-моделей у сфері ІТ.

7. Виконати SWOT-аналіз для бізнес-моделі «Marketplace» в ІТ-сфері. Визначити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози для цієї моделі.
8. Порівняти традиційні бізнес-моделі з моделями в ІТ-сфері. Дослідіть, у чому полягає різниця між класичними бізнес-моделями та ІТ-моделями.
9. Оцінити ризики для ІТ-компанії, яка використовує модель «Підписки». Які можливі ризики при переході на модель підписки і як їх можна зменшити?
10. Створити стратегію виходу на ринок для ІТ-компанії. Розробіть стратегію для нового ІТ-продукту на основі обраної бізнес-моделі.

ТЕМА 2. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ В ІТ-СФЕРІ



Ключові слова: фінансові потоки, фінансове планування, грошові потоки, операційні грошові потоки, інвестиційні грошові потоки, фінансові грошові потоки, платоспроможність

ПЛАН

1. Сутність, види та поняття грошових потоків.
2. Аналіз грошових потоків суб'єктів господарювання.
3. Управління та планування грошовими потоками.
4. Особливості фінансових потоків в ІТ-сфері.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Грошові потоки є основою фінансової діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, оскільки вони відображають рух коштів, який забезпечує підтримку операційної діяльності, інвестицій та фінансових операцій компанії. Грошові потоки визначають як рух грошових коштів і їх еквівалентів, що відображають фінансовий стан компанії в певний період часу. Розуміння сутності та видів грошових потоків допомагає ефективно планувати та контролювати фінансову діяльність суб'єкта господарювання.

Грошовий потік — це сукупність грошових надходжень та витрат, що виникають у процесі діяльності підприємства. Він може бути позитивним (коли надходження перевищують витрати) або негативним (коли витрати перевищують надходження). Основними видами грошових потоків є операційні грошові потоки, інвестиційні грошові потоки, фінансові грошові потоки.

Операційні грошові потоки – це потоки, що виникають у результаті основної діяльності підприємства. Вони включають грошові надходження від продажу товарів або послуг та витрати, пов'язані з їх виробництвом або наданням. Для

компаній важливо підтримувати позитивні операційні потоки, оскільки це свідчить про фінансову стабільність основної діяльності.

Інвестиційні грошові потоки – це потоки, пов'язані з придбанням або продажем довгострокових активів, наприклад, обладнання, нерухомості або інтелектуальної власності. Інвестиційна діяльність важлива для розвитку підприємства, проте може тимчасово зменшувати грошові резерви, що потребує ретельного планування.

Фінансові грошові потоки – це потоки, що відображають залучення або повернення зовнішніх фінансових ресурсів. Вони включають випуск акцій, залучення кредитів та виплату дивідендів. Фінансові потоки дозволяють підприємствам отримати ресурси для розвитку, але потребують витрат на обслуговування заборгованості.

Аналіз грошових потоків є ключовим елементом фінансового управління, оскільки він дозволяє визначити, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси та наскільки стабільними є його фінансові потоки. Аналіз грошових потоків допомагає оцінити платоспроможність підприємства, його здатність виконувати фінансові зобов'язання та інвестувати в майбутнє.

Існують декілька методів аналізу грошових потоків.

Прямий метод аналізу – базується на обчисленні різниці між вхідними і вихідними грошовими потоками за кожною категорією операцій, інвестицій та фінансів. Він надає чітке уявлення про реальний рух грошових коштів у компанії.

Непрямий метод аналізу – розраховує грошовий потік шляхом коригування чистого прибутку на зміни у статтях балансу, таких як амортизація, запаси, дебіторська і кредиторська заборгованість.

Коефіцієнтний аналіз – аналіз за допомогою фінансових коефіцієнтів, що дозволяє оцінити ліквідність, рентабельність і ефективність використання грошових потоків. Найважливіші коефіцієнти включають коефіцієнт поточної

ліквідності, коефіцієнт оборотності активів та коефіцієнт фінансової залежності.

Аналіз платоспроможності — визначає здатність підприємства вчасно виконувати свої зобов'язання. Аналіз важливий для підприємств, які мають великий обсяг короткострокових зобов'язань і потребують наявності достатнього обсягу грошових коштів для їх покриття.

Ефективне управління грошовими потоками є основою фінансової стабільності підприємства. Управління дозволяє підтримувати достатній обсяг коштів для покриття операційних витрат, інвестицій і виплати боргів. Управління грошовими потоками включає контроль за рухом коштів та забезпечення їх раціонального розподілу між різними статтями витрат.

Бюджетування грошових потоків — це процес створення прогнозу майбутніх надходжень і витрат компанії. Процес дозволяє підготуватися до можливих фінансових ризиків та забезпечити ефективний розподіл ресурсів. Для цього використовуються такі методи, як екстраполяція даних минулих періодів та прогнозування на основі ринкових умов.

Контроль та моніторинг грошових потоків — постійний контроль за рухом коштів дозволяє оперативно реагувати на відхилення від плану та приймати рішення щодо оптимізації витрат або залучення додаткових ресурсів.

Оптимізація грошових потоків — включає процеси скорочення непродуктивних витрат, прискорення обороту дебіторської заборгованості, а також ефективного управління кредиторською заборгованістю.

Фінансова стратегія — довгострокове планування фінансових операцій, що включає залучення інвестицій та кредитних ресурсів, а також управління ризиками. Фінансова стратегія актуальна для компаній, що працюють у швидкозмінних ринкових умовах або планують масштабні інвестиції.

Ефективне управління грошовими потоками дозволяє підприємству підтримувати свою платоспроможність, інвестувати у розвиток та забезпечувати стабільний фінансовий стан на ринку.

Грошові потоки є важливим аспектом управління фінансами в будь-якій компанії, зокрема в ІТ-секторі, де швидкість і гнучкість фінансових операцій відіграють критичну роль. Грошові потоки – це рух коштів у вигляді вхідних та вихідних платежів, які відображають операційну діяльність, інвестиції та фінансові операції компанії. В ІТ-компаніях грошові потоки включають доходи від продажу програмного забезпечення, надання підписних сервісів, а також витрати на розвиток інфраструктури, виплати персоналу чи підтримку ІТ-проектів.

Операційні грошові потоки пов'язані з основною діяльністю компанії. В ІТ-компаніях - грошові надходження від надання послуг (наприклад, SaaS), продажу ліцензій або підписки на програмне забезпечення. Інвестиційні потоки включають капіталовкладення у нові проекти, наприклад, створення нових технологій або продуктів. Фінансові потоки відображають процеси залучення інвестицій, кредитних ресурсів або виплати дивідендів акціонерам. Для розрахунку та аналізу грошових потоків часто використовують спеціальні формули. Однією з основних формул є:

$$CF = CI - CO \quad (2.1)$$

де: CF – чистий грошовий потік;

CI – вхідні грошові потоки (надходження);

CO – вихідні грошові потоки (витрати).

Формула дозволяє оцінити чистий дохід компанії після всіх операційних, інвестиційних та фінансових витрат. Для ІТ-компаній важливо не лише підтримувати позитивний грошовий потік, але й ефективно керувати ним, особливо у висококонкурентних та технологічно мінливих середовищах.

Аналіз грошових потоків дозволяє компаніям визначити, наскільки ефективно вони використовують свої фінансові ресурси, чи достатньо у них коштів для поточних операцій та інвестицій у майбутнє. Одним із методів аналізу є розрахунок коефіцієнта ліквідності, який показує здатність компанії покривати свої короткострокові зобов'язання. Він розраховується за формулою:

$$KL = OP / KЗ \quad (2.2)$$

де: KL – коефіцієнт ліквідності;

OP – операційні потоки;

$KЗ$ – короткострокові зобов'язання.

Коефіцієнт є важливим для ІТ-компаній, які мають значні витрати на розробку нових продуктів, але обмежені надходження на початкових етапах їх запуску. Ефективне управління грошовими потоками є ключовим для стабільності ІТ-компанії, оскільки дозволяє контролювати витрати, оптимізувати процеси та раціонально розподіляти кошти між різними проєктами. Зокрема, планування грошових потоків дає можливість прогнозувати майбутні надходження і витрати, створювати бюджети для окремих ІТ-проєктів та ефективно управляти ризиками.

Планування також передбачає використання дисконтування грошових потоків (DCF) для оцінки вартості проєктів або інвестицій в ІТ-сфері. Метод дозволяє оцінити поточну вартість майбутніх грошових потоків, використовуючи формулу:

$$DDCF = \frac{CF_t}{(1 + r)^t} \quad (2.3)$$

де: CF_t – грошовий потік у році t ;

r – ставка дисконту (відсоткова ставка);

t – кількість років.

Застосування цього методу дозволяє ІТ-компаніям оцінювати вигідність довгострокових проєктів, визначаючи, наскільки очікувані доходи покривають витрати на їх реалізацію.

У ІТ-секторі важливо враховувати валютні ризики, яке потребує управління міжнародними фінансовими операціями, особливо коли доходи та витрати здійснюються в різних валютах. Використання інструментів хеджування та контрактів з фіксованими валютними курсами дозволяє мінімізувати негативний вплив валютних коливань на фінансові результати компанії.

Таким чином, управління грошовими потоками в ІТ-компаніях – це складний та багатогранний процес, що включає в себе аналіз, планування, прогнозування і використання фінансових інструментів для забезпечення стабільності та росту бізнесу в умовах постійно змінного ринку. Успішне управління грошовими потоками дозволяє ІТ-компаніям не тільки залишатися фінансово стійкими, але й активно інвестувати в інновації та розвиток нових технологій.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Визначення фінансових потоків.
2. Важливість ефективного управління фінансовими потоками.
3. Інструменти та методи управління фінансовими потоками.
4. Управління ризиками в фінансових потоках.
5. Автоматизація та програмні рішення для управління фінансовими потоками.
6. Основні принципи управління фінансовими потоками в ІТ-сфері.
7. Роль прогнозування грошових потоків у фінансовому управлінні ІТ-проєктами.
8. Вплив цифрових технологій на управління фінансовими потоками в ІТ-сфері.
9. Вплив міжнародного аспекту на управління фінансовими потоками в глобальних ІТ-проєктах.
10. ІТ-аудит фінансових потоків: основні аспекти та методи проведення.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

- 1. Що включає в себе управління фінансовими потоками?*
- a) розробку програмного забезпечення;
 - b) керування грошовими потоками в компанії;
 - c) ведення технічної підтримки;
 - d) маркетингові кампанії.

2. *Що таке прогнозування грошових потоків?*

- a) процес передбачення майбутніх прибутків;
- b) оцінка кількості готівки в компанії на певний період;
- c) вивчення ринку програмного забезпечення;
- d) аналіз конкурентів.

3. *Які фактори можуть впливати на фінансові потоки в ІТ-компанії?*

- a) тільки зміни валютних курсів;
- b) зміни витрат на рекламу;
- c) коливання курсу криптовалют;
- d) зміни у рівні продажів і витрат.

4. *Що таке резерви ліквідності в контексті управління фінансовими потоками?*

- a) спеціальні фонди для інвестування;
- b) фінансові резерви для покриття непередбачених витрат;
- c) кредити для вирішення фінансових проблем;
- d) інвестиційні портфелі.

5. *Що означає оптимізація грошових потоків?*

- a) максимізація кількості готівки в компанії;
- b) мінімізація податкових виплат;
- c) ефективне управління грошовими потоками;
- d) збільшення капіталу компанії.

6. *Які інструменти можуть бути використані для управління фінансовими потоками?*

- a) бухгалтерські програми;
- b) системи онлайн-платежів;
- c) програми для розробки веб-сайтів;
- d) графічні редактори.

7. *Що означає «робочий капітал» в контексті управління фінансовими потоками?*

- a) грошові резерви компанії;
- b) резерви для розширення бізнесу;
- c) капітал, який вкладено в поточні операції компанії;
- d) капітал, призначений для інвестування.

8. *Які можливі стратегії управління фінансовими потоками для забезпечення ліквідності компанії?*

- a) збільшення строків оплати поставщикам;
- b) збільшення строків оплати клієнтами;
- c) активне управління кредитами;
- d) усі відповіді вірні.

9. Яким чином недостатність ліквідності може вплинути на діяльність компанії?

- a) затримка виплати заробітної плати працівникам;
- b) обмеження можливостей розширення бізнесу;
- c) зменшення інвестицій у дослідження та розвиток;
- d) усі відповіді вірні.

10. Які можливі наслідки погіршення управління фінансовими потоками для IT-компанії?

- a) втрата клієнтів та ринкової конкурентоспроможності;
- b) збільшення капіталу компанії;
- c) підвищення рівня інновацій;
- d) усі відповіді невірні.

КЕЙСОВІ (ПРАКТИЧНІ) ЗАВДАННЯ

Кейс 1 «Управління грошовими потоками в меблевому центрі «Стільці та табурети»».

Меблевий центр спеціалізується на виробництві та продажу стільців та табуреток різних стилів та матеріалів. Підприємство розглядає можливість впровадження нової технології виробництва, що вимагає значних інвестицій. Потрібно скласти план управління грошовими потоками для впровадження нової технології.

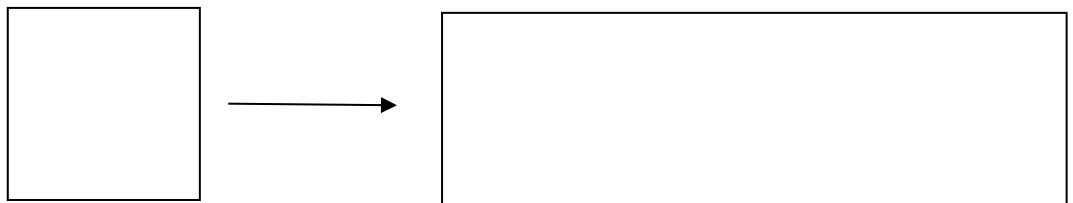
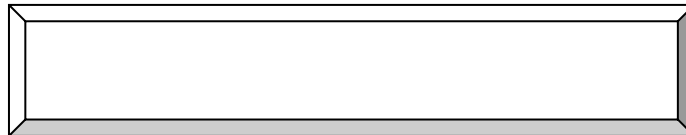
Кейс 2 «Управління грошовими потоками в Еко-ресторані «Зелений Смак»».

Ресторан пропонує страви з натуральних та органічних продуктів. Власники розглядають можливість розширення меню та обладнання ресторану з метою привернення нових клієнтів. Потрібно скласти план управління грошовими потоками для впровадження розширень.

Кейс 3 «Управління грошовими потоками в Онлайн-магазині ексклюзивного одягу».

Компанія спеціалізується на продажу унікального та дизайнерського одягу в Інтернеті. Власники розглядають можливість розширення асортименту та запуску рекламної кампанії для залучення нових покупців. *Потрібно скласти план управління грошовими потоками для впровадження новацій та рекламної кампанії.*

Графічне завдання. Скласти блок-схему за тематикою: «Основні принципи управління грошовими коштами».



Кейс 4 «Управління ризиками в глобальному ІТ-проєкті».

Компанія Y розпочинає глобальний ІТ-проєкт, який вимагає значних інвестицій. *Які фінансові ризики можуть виникнути під час реалізації проєкту та як їх краще управляти?*

Кейс 5 «Вплив цифрових технологій на грошові потоки».

Компанія Z розглядає впровадження нових цифрових технологій для автоматизації фінансових процесів. *Які можуть бути плюси та мінуси цього кроку для управління грошовими потоками?*

Кейс 6 «Вибір програмного забезпечення для управління фінансовими потоками».

Компанія Q розглядає вибір програмного забезпечення для ефективного управління фінансовими потоками. *Які критерії та функції програмного забезпечення слід врахувати при виборі?*

Практичне завдання 1 «Управління фінансовими потоками в IT-сфері».

Уявіть, що ви фінансовий менеджер IT-компанії, яка займається розробкою та продажем програмного забезпечення за моделлю SaaS (Software as a Service). Компанія працює на міжнародному ринку і має клієнтів у кількох країнах.

- Загальні доходи за квартал - 2,5 млн. доларів США.
- Витрати на розробку та підтримку програмного забезпечення - 1,1 млн. доларів США.
- Витрати на маркетинг і продажі - 0,5 млн. доларів США.
- Операційні витрати (оренда, адміністративні витрати) - 0,3 млн. доларів США.
- Компанія працює в кількох валютах - USD (65% доходів), EUR (25% доходів), GBP (10% доходів).
- Прогнозується зниження курсу євро на 5% в наступному кварталі.

Завдання:

1. Розрахуйте чистий грошовий потік компанії за квартал.
2. Оцініть вплив прогнозованого зниження курсу євро на загальні доходи компанії.
3. Запропонуйте стратегії управління валютними ризиками для компанії, враховуючи міжнародний характер її діяльності.
4. Розробіть план оптимізації фінансових потоків на наступний квартал, щоб збалансувати витрати і доходи.

Практичне завдання 2 «Управління фінансовими потоками для всіх суб'єктів господарювання».

Ви фінансовий менеджер виробничої компанії, яка спеціалізується на виготовленні меблів. За останній квартал компанія зіткнулася зі збільшенням витрат на сировину та зростаючими витратами на логістику.

- Доходи компанії за квартал - 10 млн. грн.
- Прямі витрати на виробництво (сировина, праця) - 6 млн. грн.
- Логістичні витрати - 1 млн. грн.
- Загальні операційні витрати (зарплати, оренда, адміністративні витрати) - 2 млн. грн.
- Накопичена кредиторська заборгованість - 1,5 млн. грн.

Завдання:

1. Розрахуйте чистий грошовий потік компанії за квартал.

2. Проаналізуйте, як зростання витрат на логістику та сировину вплине на загальну рентабельність компанії.
3. Запропонуйте заходи для управління кредиторською заборгованістю, щоб не втратити фінансову стійкість.
4. Розробіть план зниження витрат і підвищення рентабельності компанії у наступному кварталі, використовуючи методи управління грошовими потоками.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Основні принципи та методи управління фінансовими потоками в сучасній бізнес-середовищі.
2. Роль прогнозування грошових потоків у фінансовому управлінні підприємством.
3. Важливість оптимізації робочого капіталу для стабільності фінансового стану компанії.
4. Методи управління ризиками в фінансових потоках.
5. Вплив цифрових технологій на управління фінансовими потоками в сучасних умовах.
6. ІТ-інструменти для управління фінансовими потоками: програмні рішення та їх впровадження.
7. Автоматизація процесів управління грошовими потоками: переваги та виклики.
8. Фактори, що впливають на ліквідність підприємства та методи її покращення.
9. Міжнародний аспект управління фінансовими потоками в глобальних компаніях.
10. Виклики та можливості управління фінансовими потоками в ІТ-сфері.

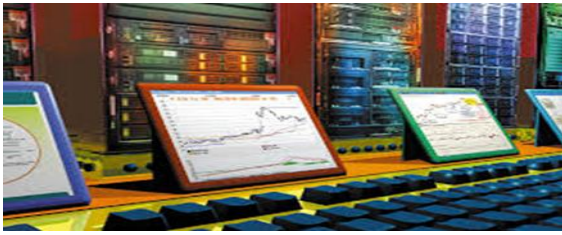
ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Аналіз грошових потоків ІТ-компанії. Проаналізуйте структуру доходів і витрат в типовій ІТ-компанії. Виділіть основні статті доходів і витрат. Які

фінансові потоки є основними для цієї сфери?

2. Розрахунок чистого грошового потоку для ІТ-проєкту. Використовуючи подані дані, розрахуйте чистий грошовий потік для ІТ-проєкту (на прикладі аутсорсингової або продуктової компанії).
3. Оптимізація витрат на розробку програмного забезпечення. Розробіть рекомендації з оптимізації витрат на розробку та підтримку ІТ-продуктів. Як можна ефективно управляти витратами без втрати якості?
4. Управління валютними ризиками в ІТ-компаніях. Проаналізуйте, як коливання валютного курсу можуть вплинути на доходи ІТ-компанії, що працює на міжнародних ринках. Запропонуйте стратегії для мінімізації ризиків.
5. Бюджетування ІТ-проєктів. Складіть бюджет для ІТ-проєкту на основі прогнозованих доходів і витрат. Які підходи до бюджетування можна використовувати в ІТ-компаніях?
6. Фінансове планування в умовах швидкого зростання ІТ-компанії. Розробіть фінансовий план для ІТ-компанії, що швидко зростає. Які аспекти слід врахувати при плануванні фінансових потоків на наступні квартали?
7. Оподаткування ІТ-бізнесу. Дослідите особливості оподаткування ІТ-компаній в різних країнах. Як використовувати податкові режими для оптимізації фінансових потоків?
8. Інвестиції та фінансування ІТ-компаній. Проаналізуйте основні джерела фінансування для ІТ-компаній. Оцініть ефективність різних варіантів залучення інвестицій (венчурний капітал, краудфандинг, кредитування).
9. Фінансова звітність ІТ-компанії. Ознайомтесь із специфікою складання фінансової звітності для ІТ-компаній. Як правильно відображати грошові потоки та інвестиції у звітності?
10. Прогнозування фінансових потоків у ІТ-компанії. Спрогнозуйте фінансові потоки для ІТ-компанії на основі даних минулих періодів і поточних ринкових умов. Які методи прогнозування використовуються в ІТ-сфері?

ТЕМА 3. УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ



Ключові слова: активи, необоротні активи, оборотні активи, управління активами, рентабельність активів, коефіцієнт оборотності активів

ПЛАН

1. Необхідність та завдання управління активами підприємства.
2. Управління оборотними активами підприємства.
3. Управління необоротними активами підприємства.
4. Управління активами в ІТ-сфері.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Активи є ключовим ресурсом будь-якого підприємства, оскільки вони прямо впливають на його економічну ефективність та стабільність. У контексті фінансової діяльності, активи — це ресурси, які можуть приносити економічну вигоду в майбутньому. Вони включають як матеріальні (обладнання, нерухомість, запаси), так і нематеріальні активи (патенти, авторські права, програмне забезпечення), що відіграють важливу роль в ІТ-сфері.

Ефективне управління активами забезпечує постійний обіг коштів і прибутковість компанії. Наприклад, оптимізація використання оборотних активів (грошових коштів, дебіторської заборгованості) дає змогу підтримувати ліквідність бізнесу, тоді як управління необоротними активами допомагає у довгострокових інвестиціях та забезпечує стійке фінансове зростання.

Важливість активів як джерела економічної вигоди також полягає в їхній здатності створювати конкурентну перевагу. Особливо це помітно в ІТ-сфері, де нематеріальні активи, такі як інтелектуальна власність та технологічні інновації, є ключовими факторами успіху та прибутковості компаній.

Управління активами підприємства є ключовим аспектом фінансової діяльності, що забезпечує максимальну ефективність використання ресурсів. Сутність управління активами полягає в їхньому плануванні, контролі та аналізі для досягнення стійкого розвитку та підтримки конкурентоспроможності. Основні завдання управління активами включають оптимізацію їх використання, забезпечення ліквідності, мінімізацію ризиків та планування довгострокових інвестицій.

Важливість ефективного управління активами можна виразити через фінансові показники, такі як рентабельність активів (ROA):

$$ROA = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня вартість активів}} \times 100\% \quad (3.1)$$

$$\text{Середня вартість активів} = \frac{\text{Вартість активів на початок періоду} + \text{Вартість активів на кінець періоду}}{2} \quad (3.2)$$

В ІТ-сфері цей показник може використовуватись для оцінки вартості таких активів, як інфраструктура, програмне забезпечення та інші нематеріальні активи.

Активи є основою функціонування будь-якого підприємства, включаючи ІТ-компанії, оскільки вони забезпечують ресурсну базу для виконання основної діяльності.

ІТ-компанії мають унікальні вимоги до управління активами через специфіку діяльності. Наприклад, основні активи таких підприємств часто включають нематеріальні ресурси, такі як програмне забезпечення, ліцензії, патенти, інтелектуальну власність тощо. Важливим завданням є підтримка високого рівня безпеки даних та управління ліцензіями на програмне забезпечення.

Оборотні активи – це активи, які компанія використовує протягом короткого періоду, зазвичай одного фінансового року. Оборотної активи — це ресурси, які використовуються для забезпечення безперервності операційної діяльності. До них належать запаси, грошові кошти та дебіторська заборгованість. Ефективне управління оборотними активами забезпечує підтримку ліквідності

підприємства і знижує ризики фінансових труднощів, дозволяє своєчасно виконувати зобов'язання перед постачальниками, працівниками та клієнтами. В ІТ-секторі активами виступають грошові кошти, дебіторська заборгованість, запаси комплектуючих, а також тимчасові ліцензії чи підписки на програмне забезпечення. Задачами управління є контроль над грошовими потоками, мінімізація періоду обігу дебіторської заборгованості, оптимізація запасів, щоб уникнути заморожування капіталу тощо.

Для розрахунку ефективності використання оборотних активів використовують показник оборотності активів, який обчислюється за формулою:

$$\text{Коефіцієнт оборотності активів} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість оборотних активів}} \quad (3.3)$$

Формула допомагає оцінити, наскільки ефективно використовуються оборотні активи компанії для генерації доходу.

Необоротні активи – це довгострокові ресурси, які забезпечують виробничі процеси. Основні завдання управління необоротними активами включають оцінку необхідності інвестицій, оптимізацію витрат на утримання та модернізацію, а також розробку амортизаційної політики.

Формули, які можуть бути використані для розрахунків амортизації, включають метод прямолінійної амортизації:

$$\text{Річна амортизація} = \frac{\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Термін корисного використання}} \quad (3.4)$$

В ІТ-сфері активи мають специфічні характеристики, оскільки багато з них є нематеріальними (програмне забезпечення, патенти). Управління активами в ІТ-компаніях вимагає особливої уваги до інтелектуальних і технологічних активів. Основними аспектами є управління інтелектуальними активами, модернізація технологій та оцінка вартості активів.

Допомагає оцінити ефективність активів в ІТ-сфері ROI (Return on Investment):

$$ROI = \frac{\text{Прибуток} - \text{Витрати}}{\text{Витрати}} \times 100\% \quad (3.5)$$

Таким чином, управління активами підприємства є невід'ємною частиною успішної фінансової діяльності, яка забезпечує стабільний розвиток та зростання в умовах конкурентного середовища.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Сутність та значення активів підприємства.
2. Склад активів підприємства.
3. Зміст та особливості основних засобів підприємства.
4. Охарактеризуйте різновиди нематеріальних активів.
5. Що відноситься до активів ІТ-сфери.
6. Управління активами ІТ-сфери.
7. Амортизація. Методи амортизації на підприємства.
8. Оптимізація управління оборотними активами.
9. Оптимізація управління необоротними активами.
10. Оцінка активів підприємств.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. *Що включає в себе процес управління активами?*
 - a) вибір оптимального складу інвестиційного портфеля;
 - b) моніторинг та аналіз ринкових умов;
 - c) розподіл коштів між різними класами активів;
 - d) усі відповіді вірні.
2. *Що таке диверсифікація в управлінні активами?*
 - a) процес збільшення кількості акцій у портфелі;
 - b) розподіл інвестицій між різними видами активів для зниження ризиків;
 - c) покупка облігацій лише однієї компанії;
 - d) управління нерухомістю.

3. Які фактори впливають на вибір оптимального складу портфеля?

- a) ризик та дохідність;
- b) лише ризик;
- c) лише дохідність;
- d) кількість акцій у портфелі.

4. Що таке «бенчмарк» в управлінні активами?

- a) рівень доходу, який очікується від інвестування;
- b) специфічний показник ринку, який використовується для оцінки успішності портфеля;
- c) ліміт витрат на управління активами;
- d) загальний прибуток компанії.

5. Яка стратегія управління портфелем полягає в намаганні перевершити ринковий бенчмарк?

- a) пасивна стратегія;
- b) активна стратегія;
- c) стратегія «без ризику»;
- d) стратегія «стабільності».

6. Який інвестиційний продукт є найбільш ризикованим?

- a) державні облігації;
- b) фонди нерухомості;
- c) акції стартапів;
- d) банківський депозит.

7. Які фактори можуть впливати на ризик та дохідність інвестицій?

- a) економічні умови;
- b) політичні події;
- c) інфляція;
- d) усі відповіді вірні.

8. Що таке «бухгалтерський прибуток» компанії?

- a) прибуток, який обчислюється враховуючи всі витрати та доходи;
- b) прибуток, який обчислюється до врахування податків та інших витрат;
- c) прибуток, який відображається в бухгалтерському звіті;
- d) прибуток, який не враховує ризики.

9. Яке твердження щодо облігацій є правильним?

- a) облігації є часткою власності компанії;
- b) облігації представляють собою компроміс між компанією та урядом;

- с) володіння облігаціями надає право управління компанією;
- д) облігації є еквівалентом акцій.

10. Що таке «реінвестування прибутків» в контексті управління активами?

- а) процес витрачання прибутків на основні потреби компанії;
- б) переведення отриманого прибутку в нові інвестиції;
- с) виведення прибутку з обігу;
- д) виплата прибутку власникам акцій.

КЕЙСОВІ (ПРАКТИЧНІ) ЗАВДАННЯ

Практичне завдання 1. ІТ-компанія придбала партію комп'ютерів загальною вартістю 200000 грн. Термін корисного використання - 4 роки. Ліквідаційна вартість - 20000 грн.

Завдання. Розрахуйте щорічну суму амортизації, використовуючи прямолінійний метод.

Методика розрахунку:

Визначити амортизовану вартість: Початкова вартість - Ліквідаційна вартість

Розділіть амортизовану вартість на кількість років корисного використання

Практичне завдання 2. Компанія витратила 100000 грн. на нове програмне забезпечення. Очікується, що це призведе до економії 40000 грн. щороку протягом 3 років.

Завдання. Розрахуйте простий термін окупності інвестиції.

Методика розрахунку:

Визначте загальну економію за весь період

Розділіть вартість інвестиції на річну економію

Практичне завдання 3. Річний дохід ІТ-компанії становить 5000000 грн. Середня вартість активів за рік – 2000000 грн.

Завдання. Розрахуйте коефіцієнт оборотності активів.

Методика розрахунку:

Розділіть річний дохід на середню вартість активів

Практичне завдання 4. Компанія інвестувала 50000 грн. у навчання співробітників. В результаті прибуток компанії зріс на 75000 грн.

Завдання. Розрахуйте ROI від інвестиції в навчання.

Методика розрахунку:

Визначте чистий прибуток: Зростання прибутку - Вартість інвестиції

Розділіть чистий прибуток на вартість інвестиції

Помножте результат на 100 для отримання відсотків

Практичне завдання 5. Компанія придбала сервер за 100000 грн. Щорічні витрати на обслуговування становлять 10000 грн. Термін експлуатації – 5 років.

Завдання. Розрахуйте загальну вартість володіння сервером за весь період експлуатації.

Методика розрахунку:

Помножте щорічні витрати на обслуговування на кількість років експлуатації

Додайте отриману суму до початкової вартості сервера

Практичне завдання 6. Компанія орендує офіс площею 200 м² за 100000 грн. на місяць. В офісі працює 40 співробітників.

Завдання. Розрахуйте вартість оренди на одного співробітника та площу на одного співробітника.

Методика розрахунку:

Розділіть вартість оренди на кількість співробітників

Розділіть загальну площу офісу на кількість співробітників

Практичне завдання 7. Компанія придбала 100 ліцензій на програмне забезпечення за загальну суму 500000 грн. Фактично використовується 80 ліцензій.

Завдання. Розрахуйте відсоток використання ліцензій та суму невикористаних коштів.

Методика розрахунку:

Розділіть кількість використовуваних ліцензій на загальну кількість і помножити на 100

Визначте вартість однієї ліцензії

Помножте вартість однієї ліцензії на кількість невикористаних ліцензій

Кейс 1 «Створення цифрового двійника активів».

Уявіть, що ви працюєте в великій виробничій компанії. Ваше завдання - розробити концепцію цифрового двійника для ключових виробничих активів компанії. Опишіть, які дані ви б збирали, як би їх аналізували, і які рішення

можна приймати на основі цієї інформації для оптимізації управління активами.

Кейс 2 «Blockchain в управлінні активами».

Розробіть концепцію використання технології blockchain для покращення управління активами в мультинаціональній корпорації. Зосередьтеся на таких аспектах, як відстеження активів, забезпечення прозорості операцій та підвищення безпеки. Опишіть потенційні переваги та виклики впровадження такої системи.

Кейс 3 «Гейміфікація в управлінні IT-активами».

Придумайте концепцію гейміфікованої системи для мотивації співробітників IT-відділу ефективніше використовувати та обслуговувати корпоративні активи (комп'ютери, сервери, програмне забезпечення). Опишіть техніку гри, систему винагород та як це може вплинути на загальну ефективність управління IT-активами в компанії.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Вплив хмарних технологій на управління IT-активами в сучасних підприємствах.
2. Роль штучного інтелекту та машинного навчання в оптимізації управління активами.
3. Кібербезпека як ключовий аспект управління цифровими активами компанії.
4. Зелені технології та їх вплив на управління фізичними активами в IT-індустрії.
5. Блокчейн-технології в контексті управління та відстеження активів підприємства.
6. Управління нематеріальними активами в IT-компаніях: виклики та стратегії.
7. Інтернет речей (IoT) та його роль у моніторингу та обслуговуванні активів.
8. Порівняльний аналіз методів оцінки вартості IT-активів.
9. Управління ліцензіями на програмне забезпечення в епоху SaaS (Software as

a Service).

10. Вплив віддаленої роботи на стратегії управління ІТ-активами підприємства.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Аналіз життєвого циклу активу. Оберіть конкретний актив (наприклад, виробниче обладнання, транспортний засіб, будівлю) і проаналізуйте його життєвий цикл від придбання до вибуття. Опишіть ключові етапи, витрати та ризики на кожному етапі.
2. Розробка стратегії технічного обслуговування. Для обраного типу активу (наприклад, флот вантажівок, мережа банкоматів) розробіть стратегію технічного обслуговування. Обґрунтуйте вибір між реактивним, профілактичним та предиктивним обслуговуванням.
3. Оцінка ефективності використання активів. На основі наданих даних (або самостійно зібраних) розрахуйте та проаналізуйте ключові показники ефективності використання активів (наприклад, ROA, ROIC) для конкретної компанії чи галузі.
4. Порівняльний аналіз методів амортизації. Порівняйте різні методи амортизації (прямолінійний, зменшення залишкової вартості, суми чисел років) на прикладі конкретного активу. Проаналізуйте вплив вибору методу на фінансову звітність.
5. Управління нематеріальними активами. Дослідити специфіку управління нематеріальними активами (наприклад, бренд, патенти, авторські права) в обраній галузі. Запропонуйте стратегії їх захисту та монетизації.
6. Аналіз впливу нових технологій на управління активами. Оберіть нову технологію (наприклад, IoT, ШІ, блокчейн) і проаналізуйте її потенційний вплив на управління активами в конкретній галузі. Наведіть приклади впровадження та оцініть ефективність.
7. Розробка політики заміни активів. Для обраного типу активу (наприклад, комп'ютерне обладнання, медичне устаткування) розробіть політику заміни.

Врахуйте фактори зносу, технологічного старіння та економічної ефективності.

8. Оцінка ризиків в управлінні активами. Проведіть аналіз ризиків, пов'язаних з управлінням активами в конкретній галузі (наприклад, енергетика, транспорт). Запропонуйте стратегії мінімізації цих ризиків.

9. Екологічні аспекти управління активами. Дослідите екологічні аспекти управління активами в обраній галузі. Проаналізуйте вплив "зелених" технологій на ефективність використання активів та запропонуйте стратегії сталого розвитку.

10. Оптимізація портфеля активів. На основі наданих даних (або самостійно зібраних) проведіть аналіз портфеля активів компанії. Запропонуйте рекомендації щодо оптимізації структури активів з метою підвищення загальної ефективності.

ТЕМА 4. ДОХОДИ, ВИТРАТИ ТА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ



Ключові слова: доходи, витрати, прибуток, збиток, контроль, рентабельність, бюджетування, оптимізація витрат, фінансові результати, показники ефективності, фінансове планування

ПЛАН

1. Сутність і класифікація доходів та витрат підприємства.
2. Формування та аналіз фінансових результатів діяльності.
3. Управління доходами та витратами.
4. Специфіка формування доходів та витрат в ІТ-сфері.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Доходи – це економічні вигоди, які підприємство отримує в результаті своєї діяльності, що призводять до збільшення власного капіталу (за винятком внесків власників). Доходи реалізуються у вигляді грошових коштів, товарів або послуг, а також у формі зменшення зобов'язань.

Витрати – це зменшення економічних вигоди у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками).

Операційні доходи отримуються від основної діяльності підприємства (продаж товарів, надання послуг). Вони є найбільш стабільним та передбачуваним джерелом доходів для більшості підприємств.

Фінансові доходи – доходи, які виникають від фінансових інвестицій або операцій за відсотки по депозитам або виданим позикам, дивіденди від інвестицій в акції інших підприємств, доходи від операцій з цінними паперами.

Інвестиційні доходи – доходи, отримані від інвестицій в інші підприємства чи проєкти як капітальні прирости від продажу необоротних активів, доходи від спільної діяльності, доходи від реалізації фінансових інвестицій.

Інші доходи – доходи, які не належать до вищезазначених категорій таких як доходи від операційної оренди активів, доходи від курсових різниць, отримані штрафи, пені, неустойки тощо.

Витрати класифікують за різними ознаками. За економічними елементами поділяють на матеріальні витрати (сировина, матеріали, комплектуючі), витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизацію, інші операційні витрати.

За статтями калькуляції виділяють прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, загальновиробничі витрати, адміністративні витрати, витрати на збут, фінансові витрати.

За відношенням до обсягу виробництва поділяють на постійні витрати залишаються незмінними незалежно від обсягу виробництва (оренда, зарплата адміністративного персоналу, амортизація будівель), змінні витрати змінюються пропорційно до обсягу виробництва (витрати на сировину, електроенергію, заробітна плата виробничого персоналу).

$$TC = FC + VC \quad (4.1)$$

де: *TC* – (*Total Cost*) – загальні витрати;

FC – (*Fixed Cost*) – постійні витрати;

VC – (*Variable Cost*) – змінні витрати.

За способом віднесення на собівартість поділяють на прямі витрати, що безпосередньо пов'язані з виробництвом конкретного виду продукції та непрямі витрати, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного виду продукції і розподіляються між різними видами продукції.

За періодом віднесення на фінансовий результат є витрати на продукт, які капіталізуються у вартості запасів і визнаються витратами періоду при

реалізації продукції, витрати періоду, що не включаються до собівартості запасів і відразу визнаються витратами періоду.

За доцільністю поділяють на продуктивні витрати, тобто на заплановані витрати, які приносять очікуваний результат і непродуктивні витрати (незаплановані витрати), які виникають внаслідок недоліків у організації виробництва (брак, простої).

Розуміння структури доходів та витрат дозволяє підприємству ефективно управляти своїми фінансовими ресурсами, оптимізувати виробничі процеси та максимізувати прибуток. Аналіз співвідношення доходів та витрат є основою для прийняття важливих управлінських рішень та розробки стратегії розвитку підприємства.

Формування та аналіз фінансових результатів діяльності підприємства є ключовим аспектом економічного управління, що відображає ефективність господарської діяльності та потенціал розвитку суб'єкта господарювання. Центральним поняттям виступає фінансовий результат, який представлений у формі прибутку або збитку.

Прибуток є позитивною різницею між сукупними доходами та витратами підприємства за певний період. Збиток виникає, коли витрати перевищують доходи і вказує на необхідність оптимізації діяльності або реструктуризації бізнес-процесів. Розрізняють декілька видів прибутку, кожен з яких має своє аналітичне значення.

Валовий прибуток розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції та собівартістю реалізованої продукції, що дозволяє оцінити ефективність виробничої діяльності підприємства.

$$\text{Валовий прибуток} = \text{Дохід від продажу} - \text{Собівартість реалізації} \quad (4.2)$$

Операційний прибуток, або прибуток від операційної діяльності, враховує операційні доходи та витрати, не пов'язані безпосередньо з виробництвом, і є показником ефективності основної діяльності підприємства.

$$\text{Операційний прибуток} = \text{Валовий прибуток} - \text{Операційні витрати} \quad (4.3)$$

Чистий прибуток, який залишається в розпорядженні підприємства після сплати всіх податків та обов'язкових платежів, є кінцевим фінансовим результатом, що використовується для розвитку бізнесу або розподілений між власниками.

$$\text{Чистий прибуток} = \text{Операційний прибуток} - \text{Податки} - \text{Фінансові витрати} \quad (4.4)$$

На формування фінансового результату впливає низка факторів, які поділяються на внутрішні (підконтрольні підприємству) та зовнішні (макроекономічні та галузеві). До внутрішніх факторів належать обсяги виробництва та реалізації, собівартість продукції, цінова політика, структура асортименту, ефективність використання ресурсів. Зовнішні фактори включають ринкову кон'юнктуру, рівень конкуренції, державне регулювання, інфляційні процеси.

Для комплексної оцінки ефективності діяльності підприємства використовують показники рентабельності, які відображають співвідношення прибутку до різних баз порівняння.

Рентабельність активів (ROA) показує ефективність використання всього майна підприємства, рентабельність власного капіталу (ROE) оцінює віддачу на інвестиції власників, рентабельність продажів (ROS) характеризує прибутковість операційної діяльності. Показники дозволяють проводити порівняльний аналіз ефективності різних підприємств та галузей, а також оцінювати динаміку розвитку конкретного суб'єкта господарювання.

$$\text{Рентабельність продажів (ROS)} = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Дохід від продажу}} \right) \times 100\% \quad (4.5)$$

$$\text{Рентабельність продажів (ROA)} = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня вартість активів}} \right) \times 100\% \quad (4.6)$$

$$\text{Рентабельність продажів (ROE)} = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \right) \times 100\% \quad (4.7)$$

Таким чином, формування та аналіз фінансових результатів є комплексним процесом, який вимагає глибокого розуміння економічних механізмів, факторів впливу та методів оцінки, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення для забезпечення сталого розвитку підприємства в конкурентному середовищі.

Управління доходами та витратами є критично важливим аспектом фінансового менеджменту, який визначає ефективність та конкурентоспроможність підприємства в сучасних економічних умовах. Ключовим інструментом у цьому процесі виступає бюджетування, яке дозволяє планувати, контролювати та оптимізувати фінансові потоки організації. Бюджетування передбачає розробку системи взаємопов'язаних бюджетів, що охоплюють усі сфери діяльності підприємства, від операційної до інвестиційної та фінансової. Воно дає можливість не лише прогнозувати майбутні доходи та витрати, але й виявляти потенційні проблеми та можливості для підвищення ефективності.

Оптимізація витрат є невід'ємною частиною управління фінансовими результатами і може здійснюватися різними методами. Серед найбільш ефективних виділяють метод функціонально-вартісного аналізу (ФВА), який дозволяє виявити та усунути зайві функції та витрати; метод таргет-костингу, що передбачає встановлення цільової собівартості на етапі розробки продукту; а також метод кайзен-костингу, орієнтований на постійне поступове зниження витрат на стадії виробництва. Впровадження lean-технологій та автоматизація бізнес-процесів сприяють суттєвому скороченню витрат.

Паралельно з оптимізацією витрат, підприємства мають фокусуватися на стратегіях збільшення доходів. Включають диверсифікацію продуктового портфеля, розширення ринків збуту, впровадження інноваційних технологій та продуктів, а також удосконалення маркетингової стратегії. Важливим

аспектом є підвищення якості обслуговування клієнтів та формування лояльності, що сприяє зростанню повторних продажів та рекомендацій.

Аналіз беззбитковості та маржинальний аналіз є потужними інструментами для прийняття управлінських рішень щодо обсягів виробництва, ціноутворення та асортиментної політики. Точка беззбитковості, яка показує обсяг продажів, при якому доходи дорівнюють витратам, розраховується за формулою:

$$\text{Беззбитковий обсяг продажів} = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Ціна за одиницю} - \text{Змінні витрати за одиницю}} \quad (4.8)$$

Маржинальний аналіз дозволяє оцінити вплив зміни обсягу виробництва на прибуток через розрахунок маржинального доходу:

$$\text{Маржинальний дохід} = \text{Дохід від продажу} - \text{Змінні витрати} \quad (4.9)$$

Показник маржинального доходу дозволяє оцінити, скільки грошей залишається після покриття змінних витрат для покриття постійних витрат та отримання прибутку.

Коефіцієнт маржинального доходу (CMR) показує, яка частка виручки залишається після покриття змінних витрат та яка частина доходу від продажу є маржинальним доходом.

$$CMR = \left(\frac{\text{Маржинальний дохід}}{\text{Дохід від продажу}} \right) \times 100\% \quad (4.10)$$

Дані показники допомагають менеджменту приймати обґрунтовані рішення щодо асортименту продукції, обсягів виробництва та ціноутворення.

Ефективне управління доходами та витратами вимагає комплексного підходу, який поєднує стратегічне планування, оперативний контроль та гнучкість у реагуванні на зміни ринкового середовища. Використання сучасних інформаційних систем та аналітичних інструментів дозволяє підвищити точність прогнозування та швидкість прийняття рішень. Важливо враховувати

нефінансові показники, такі як задоволеність клієнтів та співробітників, які в довгостроковій перспективі мають суттєвий вплив на фінансові результати підприємства.

Специфіка формування доходів та витрат в ІТ-сфері характеризується унікальними особливостями, що відрізняють цю галузь від традиційних секторів економіки.

Структура доходів ІТ-компаній значною мірою залежить від обраної бізнес-моделі, де виділяють два основних напрямки продуктові та сервісні моделі. Продуктові компанії зосереджуються на розробці та продажу власного програмного забезпечення або апаратних рішень, отримуючи доходи від ліцензування, підписок або одноразових продажів. Модель характеризується високими початковими інвестиціями в розробку, але потенційно необмеженим масштабуванням продажів. Сервісні ІТ-компанії, натомість, генерують доходи шляхом надання послуг з розробки програмного забезпечення, консультування або технічної підтримки. Їхні доходи часто базуються на погодинних ставках або фіксованих контрактах на проекти. Гібридні моделі, які поєднують елементи обох підходів, стають все більш поширеними, дозволяючи компаніям диверсифікувати джерела доходів та знижувати ризики.

Особливості витрат в ІТ-сфері суттєво відрізняються від традиційних галузей. Значну частку витрат складають інвестиції в дослідження та розробки (R&D), що є критичним для підтримки конкурентоспроможності та інноваційності продуктів чи послуг. Заробітна плата висококваліфікованих розробників та інженерів зазвичай є найбільшою статтею витрат, яка відображає високу цінність людського капіталу в галузі. Витрати на ліцензії на програмне забезпечення, хмарні сервіси та інфраструктуру становлять значну частку операційних витрат. На відміну від традиційних виробничих галузей, ІТ-компанії часто мають нижчі витрати на фізичні активи, але вищі витрати на нематеріальні активи, такі як патенти та інтелектуальна власність.

Управління проєктними доходами та витратами в ІТ-сфері вимагає специфічного підходу, зважаючи на часто нелінійний характер розробки програмного забезпечення та високу невизначеність проєктів. Методології гнучкої розробки (Agile) змінили підхід до планування та контролю витрат, зробивши його більш адаптивним. Використання методу освоєного обсягу (Earned Value Management) дозволяє ефективно відстежувати прогрес проєкту та його фінансові показники.

Фінансові показники ефективності в ІТ-бізнесі мають свою специфіку. Окрім традиційних метрик, таких як рентабельність інвестицій (*ROI*) та *EBITDA*, важливими є показники, що відображають специфіку галузі.

Формула розрахунку індексу виконання вартості (*CPI*) допомагає оцінити ефективність використання ресурсів. Також *CPI* використовується для оцінки ефективності витрат у проєкті:

$$PI = \frac{\text{Вартість виконаних робіт (EV)}}{\text{Фактичні витрати (AC)}} \quad (4.13)$$

CPI допомагає контролювати витрати проєкту. Якщо $CPI < 1$, проєкт перевищує бюджет.

Вартість залучення клієнта (*CAC*) показує, скільки підприємство витрачає для залучення одного нового клієнта.

$$CAC = \frac{\text{Загальні витрати на маркетинг і продажі}}{\text{Кількість нових клієнтів}} \quad (4.14)$$

CAC дає змогу оцінити ефективність маркетингових кампаній.

Довічна цінність клієнта (*LTV*) оцінює загальний дохід, який компанія отримує від клієнта протягом усього періоду співпраці:

$$LTV = \text{Середній дохід на клієнта за період} \times \text{Середня тривалість співпраці з клієнтом} \quad (4.15)$$

LTV дозволяє зрозуміти, чи варто витрачати більше на залучення клієнтів.

Коефіцієнт відтоку клієнтів (*Churn Rate*) показує, який відсоток клієнтів перестає користуватися послугами компанії за певний період.

$$Churn Rate = \left(\frac{\text{Кількість клієнтів на початку періоду} - \text{Кількість клієнтів на кінець періоду}}{\text{Кількість клієнтів на початку періоду}} \right) \times 100\% \quad (4.16)$$

Churn Rate критично важливий для підпискових бізнес-моделей. Високий показник вказує на проблеми з утриманням клієнтів.

Щомісячний регулярний дохід (*MRR*) використовується для оцінки стабільного доходу компанії від підписок:

$$MRR = \text{Кількість підписників} \times \text{Середня плата за підписку на місяць} \quad (4.17)$$

MRR допомагає прогнозувати фінансові показники компанії на основі регулярних доходів.

Дані показники дозволяють оцінити ефективність бізнес-моделі, прогнозувати майбутні доходи та оптимізувати витрати на залучення та утримання клієнтів. Таким чином, специфіка формування доходів та витрат в ІТ-сфері вимагає від фінансових менеджерів глибокого розуміння технологічних процесів, гнучкості в управлінні ресурсами та використання специфічних для галузі метрик оцінки ефективності. Успішне управління фінансами в ІТ-компаніях передбачає балансування між інвестиціями в інновації, оптимізацією операційних витрат та забезпеченням стабільного зростання доходів в умовах швидкозмінного технологічного ландшафту.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Аналіз доходів і витрат підприємства. Виконайте аналіз доходів і витрат конкретного підприємства. Визначте основні джерела доходу та типи витрат, а також проаналізуйте їх вплив на фінансовий результат.

2. Оцінка фінансових результатів. Розрахуйте валовий, операційний і чистий прибуток для даного підприємства на основі наданих фінансових звітів.
3. Розрахунок рентабельності. На основі даних про прибутки та витрати підприємства розрахувати показники рентабельності (ROA, ROE) і проаналізуйте їх.
4. Бюджетування. Розробіть бюджет для проєкту в ІТ-сфері, включаючи статті доходів та витрат, та обґрунтуйте свої рішення.
5. Управління активами. Проведіть аналіз управління оборотними та необоротними активами в ІТ-компанії. Визначте основні проблеми та можливі рішення.
6. Оптимізація витрат. Запропонуйте стратегії оптимізації витрат для конкретної ІТ-компанії, проаналізуйте їх потенційний вплив на прибуток.
7. Аналіз беззбитковості. Виконайте аналіз беззбитковості для підприємства, визначте точку беззбитковості та проаналізуйте фактори, які можуть її змінити.
8. Розрахунок SAC та LTV. Розрахуйте вартість залучення клієнта (SAC) і довічну цінність клієнта (LTV) для конкретного бізнесу, обґрунтуйте отримані результати.
9. Визначення Churn Rate. Визначте коефіцієнт відтоку клієнтів (Churn Rate) на основі наданих даних про клієнтську базу і проаналізуйте його вплив на бізнес.
10. Оцінка ефективності інвестицій. Оцініть ефективність інвестицій у новий проєкт в ІТ-сфері за допомогою формули ROI. Поясніть, які фактори можуть вплинути на цей показник.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Який з наведених показників використовується для вимірювання рентабельності активів?
 - a) ROA;
 - b) ROI;
 - c) SAC;

d) CPI.

2. *Що з наведеного найкраще описує операційні доходи?*

- a) дохід від продажу активів;
- b) дохід від основної діяльності;
- c) дивіденди від інвестицій;
- d) фінансові надходження.

3. *Яка з наведених формул використовується для розрахунку коефіцієнта маржинального доходу (CMR)?*

- a) чистий дохід / загальні витрати;
- b) (дохід - змінні витрати) / дохід;
- c) чистий прибуток / активи;
- d) дохід / оборотні активи.

4. *Який з наступних інструментів допомагає оцінити ефективність використання оборотних активів?*

- a) ROE;
- b) коефіцієнт оборотності активів;
- c) показник Churn Rate;
- d) валова маржа.

5. *Який з наведених показників є основним для оцінки довічної цінності клієнта (LTV)?*

- a) щомісячний регулярний дохід (MRR);
- b) вартість залучення клієнта (CAC);
- c) чистий дохід клієнта протягом усього часу співпраці;
- d) чистий прибуток за фінансовий рік.

6. *Яка з наведених класифікацій витрат застосовується за економічними елементами?*

- a) постійні та змінні витрати;
- b) прямі та непрямі витрати;
- c) витрати на заробітну плату, матеріали, амортизацію;
- d) адміністративні та виробничі витрати.

7. *Що є основною метою бюджетування в компанії?*

- a) збільшення витрат;
- b) контроль та планування фінансових потоків;
- c) визначення рентабельності активів;
- d) повне усунення фінансових ризиків.

8. Індекс виконання вартості (CPI) використовується для оцінки:

- a) ефективності інвестицій;
- b) відношення вартості виконаних робіт до запланованої вартості;
- c) вартісного залучення клієнтів;
- d) рентабельності активів.

9. Яке з наступних тверджень найкраще описує постійні витрати?

- a) змінюються залежно від обсягу виробництва;
- b) залишаються незмінними незалежно від рівня діяльності;
- c) залежать від сезонних коливань;
- d) залежать від фінансових результатів.

10. Який з наступних показників використовується для оцінки щомісячного регулярного доходу (MRR)?

- a) сума доходу від нових клієнтів за місяць;
- b) загальний дохід від поточних клієнтів за місяць;
- c) витрати на підтримку операційної діяльності;
- d) сума доходу від всіх клієнтів за рік.

КЕЙСОВІ (ПРАКТИЧНІ) ЗАВДАННЯ

Кейс 1 «Розрахунок точки беззбитковості для ІТ-продукту».

Компанія «ТехноСофт» розробила новий програмний продукт для управління проєктами. Постійні витрати на підтримку та розвиток продукту становлять 50000 грн. на місяць. Ціна ліцензії на одного користувача - 500 грн. на місяць. Змінні витрати на обслуговування одного користувача - 100 грн. на місяць.

Завдання. Розрахувати кількість користувачів, необхідну для досягнення точки беззбитковості.

Методика розрахунку:

Використовуємо формулу точки беззбитковості:

$$BEP = FC / (P - VC)$$

де: BEP – точка беззбитковості, FC – постійні витрати, P – ціна, VC – змінні витрати

Відповідь... компанії потрібно залучити ____ користувачів для досягнення точки беззбитковості.

Кейс 2 «Оцінка ефективності маркетингової кампанії ІТ-стартапу».

Стартап «ІнноТех» запустив маркетингову кампанію для свого мобільного додатку. Витрати на кампанію склали 100000 грн. В результаті було залучено

5 000 нових користувачів. Середній дохід з одного користувача становить 50 грн. на рік, а середній термін користування додатком – 2 роки.

Завдання. Розрахувати ROI маркетингової кампанії.

Методика розрахунку:

Розраховуємо загальний дохід від нових користувачів:

Дохід = Кількість користувачів x Середній дохід x Термін користування

Розраховуємо ROI за формулою:

ROI = (Дохід - Витрати) / Витрати x 100%

Відповідь: ROI маркетингової кампанії склав _____.

Кейс 3 «Аналіз структури витрат IT-компанії».

IT-компанія «ДатаПро» має наступну структуру щомісячних витрат:

- Заробітна плата розробників – 200000 грн.
- Оренда офісу – 30000 грн.
- Ліцензії на ПЗ – 20000 грн.
- Маркетинг та продажі – 50000 грн.
- Інші операційні витрати – 25000 грн.

Завдання. Розрахувати частку кожної категорії витрат у загальній структурі.

Методика розрахунку:

Розраховуємо загальну суму витрат: Загальні витрати = грн.

Розраховуємо частку кожної категорії:

Частка = (Витрати категорії / Загальні витрати) x 100%

Заробітна плата = % Оренда = % Ліцензії = % Маркетинг = % Інші витрати = %

Відповідь: Структура витрат компанії

Кейс 4 «Оптимізація цінової політики SaaS-продукту».

Компанія "CloudSolutions" пропонує SaaS-рішення для управління проєктами. Наразі вони мають 1000 клієнтів, які платять 100 грн. на місяць. Аналіз ринку показав, що при зниженні ціни до 80 грн., кількість клієнтів може зрости до 1500, а при підвищенні до 120 грн. – знизиться до 800. Постійні витрати компанії становлять 50000 грн. на місяць, а змінні витрати на одного клієнта - 20 грн.

Завдання. Визначити оптимальну цінову стратегію для максимізації прибутку.

Методика розрахунку:

Розраховуємо прибуток для кожного сценарію:

Прибуток = (Ціна x Кількість клієнтів) - (Постійні витрати + Змінні витрати x Кількість клієнтів)

Поточний _____ = грн. Знижена ціна _____ = грн.

Підвищена ціна _____ = грн.

Порівнюємо результати та визначаємо оптимальну стратегію.

Відповідь: Оптимальною є стратегія підвищення ціни до _____ грн, яка дасть найбільший прибуток _____ грн.

Кейс 5 «Оцінка ефективності інвестицій в розробку нового продукту».

Компанія «AI Innovations» розглядає можливість інвестування 1 000 000 грн. у розробку нового AI-продукту. За прогнозами, продукт генеруватиме наступні грошові потоки протягом 5 років:

Рік 1 – 200000 грн. Рік 2 – 30 000 грн. Рік 3 – 40 000 грн.

Рік 4 – 50 000 грн. Рік 5 – 60 000 грн.

Ставка дисконтування становить 10%.

Завдання. Розрахувати NPV (Net Present Value) проєкту та прийняти рішення щодо інвестування.

Методика розрахунку:

Розраховуємо приведену вартість кожного грошового потоку за формулою:

$$PV = CF / (1 + r)^t$$

де PV – приведена вартість, CF – грошовий потік, r – ставка дисконтування, t – рік

Рік 1, Рік 2, Рік 3, Рік 4, Рік 5.....

Сумуємо приведені вартості: Сума PV = грн.

Розраховуємо NPV:

$$NPV = \text{Сума } PV - \text{Початкові інвестиції}$$

Відповідь: NPV проєкту становить _____ грн. Оскільки $NPV > 0$, проєкт рекомендується до реалізації.

Кейс 6 «Стратегія монетизації для платформи онлайн-навчання».

Компанія «EdTech Future» розробила інноваційну платформу для онлайн-навчання, яка використовує технології штучного інтелекту для персоналізації навчального процесу. Платформа вже привернула увагу 100000 активних користувачів, які зараз користуються нею безкоштовно. Команда розглядає різні стратегії монетизації, щоб забезпечити стійкий розвиток проєкту.

Завдання:

- запропонуйте та обґрунтуйте три різні моделі монетизації для цієї платформи;
- проаналізуйте потенційні переваги та недоліки кожної моделі з точки зору:
 - а) фінансової стійкості, б) зростання користувацької бази, в) довгострокової

конкурентоспроможності;

- розробіть гібридну модель монетизації, яка могла б максимізувати доходи, зберігаючи при цьому широку доступність платформи;
- запропонуйте ключові метрики для оцінки ефективності обраної стратегії монетизації;
- при розробці відповідей враховувати наступні фактори: специфіку ринку освітніх технологій, вплив мережевого ефекту на розвиток платформи, потенціал використання даних користувачів для покращення сервісу та створення додаткової цінності, можливості інтеграції з корпоративним сектором та освітніми закладами.

Кейс 7 «Управління ризиками в проєкті розробки блокчейн-платформи».

Стартап «BlockInnovate» розробляє інноваційну блокчейн-платформу для децентралізованого фінансування (DeFi). Проєкт знаходиться на стадії ефективної розробки і вже залучив 5 мільйонів доларів інвестицій. Команда стикається з низкою викликів, пов'язаних з технологічними, регуляторними та ринковими ризиками.

Завдання:

- ідентифікуйте основні категорії ризиків, з якими може зіткнутися проєкт, та наведіть конкретні приклади для кожної категорії;
- розробіть матрицю оцінки ризиків, враховуючи ймовірність виникнення та потенційний вплив кожного ризику на проєкт;
- запропонуйте стратегії мотивації для трьох найбільш критичних ризиків, включаючи: а) технічні заходи, б) фінансові інструменти, в) юридичні та регуляторні підходи;
- розробіть план управління ліквідністю проєкту, враховуючи волатильність криптовалютного ринку;
- запропонуйте структуру управління проєктом, яка б забезпечувала ефективний моніторинг та реагування на ризики.

При розробці відповідей враховуйте наступні аспекти: специфіку блокчейн-технологій та криптовалютного ринку, глобальний характер DeFi-проєктів та пов'язані з цим регуляторні виклики, важливість безпеки та аудиту смарт-контрактів, потенціал використання моделі для розподілу ризиків між учасниками екосистеми.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Управління доходами та витратами в ІТ-компаніях.
2. Стратегії оптимізації витрат в ІТ-бізнесі.
3. Формування фінансових результатів ІТ-компаній.
4. Показники рентабельності та їх роль в оцінці ефективності ІТ-компаній.
5. Аналіз беззбитковості та маржинальний аналіз у бізнес-моделях ІТ-компаній.
6. Управління оборотними та необоротними активами в ІТ-сфері.
7. Ключові показники ефективності (KPI) у фінансовому управлінні ІТ-компаніями.
8. Специфіка управління нематеріальними активами ІТ-компаній.
9. Бюджетування в ІТ-сфері.
10. Роль фінансових показників в оцінці конкурентоспроможності ІТ-компаній.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Аналіз структури доходів та витрат підприємства. Вивчити річну звітність компанії (на вибір) та провести аналіз операційних, фінансових та інвестиційних доходів і витрат.
2. Методи оптимізації витрат у виробничих підприємствах. Описати та порівняти різні методи зниження витрат на прикладі кількох підприємств з різних галузей.
3. Визначення рентабельності підприємства. Розрахувати рентабельність активів, операційної діяльності та чистого прибутку для конкретної компанії.
4. Оцінка беззбитковості бізнесу. Провести аналіз беззбитковості для обраного бізнесу та визначити його критичні точки.
5. Аналіз впливу зовнішніх факторів на доходи та витрати підприємства. Проаналізувати вплив макроекономічних чинників на доходи та витрати компанії, що працює у виробничій сфері.

6. Аналіз структури доходів ІТ-компаній, продуктові vs сервісні моделі. Описати та порівняти структуру доходів двох ІТ-компаній з різними бізнес-моделями.
7. Особливості витрат ІТ-компаній, управління витратами на R&D та зарплати розробників. Провести аналіз витрат на дослідження і розробки (R&D) та порівняти їх із зарплатними витратами в ІТ-компанії.
8. Управління проєктними доходами та витратами в ІТ-бізнесі. Розробити модель управління доходами і витратами в рамках конкретного проєкту в ІТ-компанії.
9. Фінансові показники ефективності в ІТ-бізнесі. Розрахувати та проаналізувати фінансові показники для конкретної ІТ-компанії на основі її звітності.
10. Вплив інновацій на доходи та витрати ІТ-компаній. Дослідити, як впровадження нових технологій чи продуктів впливає на структуру доходів та витрат в ІТ-компаніях.

ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ



Ключові слова: капітал, власний капітал, залучений капітал, управління капіталом, оцінка вартості капіталу, оптимізація структури капіталу, рентабельність власного капіталу

ПЛАН

1. Основи управління капіталом.
2. Особливості управління власним капіталом.
3. Управління капіталом в ІТ-сфері.
4. Інноваційні підходи управління капіталом в цифрову епоху.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Управління капіталом є ключовим аспектом фінансової діяльності будь-якого підприємства, включаючи ІТ-сектор.

Капітал – це сукупність фінансових та матеріальних ресурсів, що використовуються для забезпечення діяльності підприємства. Структура капіталу складається з двох основних компонентів власного капіталу (акціонерного капіталу) та позикового капіталу (зобов'язань). Власний капітал є коштами, що належать акціонерам, а позиковий капітал включає зобов'язання підприємства перед кредиторами.

Основними джерелами капіталу є власні (прибуток, амортизація, акціонерний капітал) та залучені (банківські кредити, облігації, лізинг). Важливою частиною управління є визначення оптимальної частки власного та позикового капіталу.

Управління капіталом є фундаментальним аспектом який охоплює широкий спектр стратегій та методів, спрямованих на оптимізацію структури та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства. Капітал

підприємства, який включає власні та залучені кошти, формується з різноманітних джерел, кожне з яких має свою специфічну вартість та характеристики.

Вартість капіталу – це ставка доходу, яку підприємство повинно забезпечити інвесторам. Існують різні методи оцінки вартості капіталу, зокрема метод середньозваженої вартості капіталу (WACC), яка враховує вартість власного і позикового капіталу і використовується для врахування податкового ефекту на вартість боргу:

$$WACC = \frac{E}{V} \times R_e + \frac{D}{V} \times R_d \times (1 - T_c) \quad (5.1)$$

де: E – вартість власного капіталу,

D – вартість позикового капіталу,

V – загальна вартість капіталу ($E + D$),

R_e – вартість власного капіталу (ставка доходу для акціонерів),

R_d – вартість позикового капіталу (відсоткова ставка за кредитами),

T_c – податкова ставка.

Оцінка вартості капіталу є критичним етапом в управлінні фінансами. Показник відображає мінімальну віддачу, яку повинні принести інвестиції компанії для збереження її ринкової вартості.

$$WACC = \sum(w_i \times k_i) \quad (5.2)$$

де: w_i – частка i -го джерела капіталу в загальній структурі капіталу (відношення кожного виду капіталу до загальної суми),

k_i – вартість i -го джерела капіталу (відсоткова ставка для позикового капіталу або очікувана дохідність для власного капіталу).

Значення WACC показує середню вартість капіталу підприємства, яку необхідно підтримувати для залучення інвестицій. Чим нижчий цей показник, тим ефективніше підприємство використовує свої ресурси для отримання прибутку.

Вартість власного капіталу може бути оцінена за моделлю оцінки капітальних активів (CAPM):

$$k_e = R_f + \beta(R_m - R_f) \quad (5.3)$$

де: k_e – очікувана дохідність власного капіталу (вартість власного капіталу),

R_f – безризикова ставка доходу (часто представляє собою дохідність державних облігацій),

β – коефіцієнт систематичного ризику активу, що показує його чутливість до коливань ринку,

R_m – середньоринкова дохідність (середній дохід від інвестицій),

$(R_m - R_f)$ – премія за ризик, яка є різницею між ринковою дохідністю та безризиковою ставкою.

Модель CAPM допомагає оцінити, який рівень доходності інвестори очікують від акцій з урахуванням ринкового ризику. Чим вищий коефіцієнт β , тим більший ризик інвестиції, але також і вища очікувана дохідність.

Оптимізація структури капіталу спрямована на досягнення балансу між фінансовою стійкістю та рентабельністю, що може бути виражено через показник фінансового левериджу. Показник демонструє, як зміна операційного прибутку впливає на зміну чистого прибутку, доступного акціонерам.

Фінансовий леверидж показує залежність компанії від боргового фінансування. Якщо рівень боргів великий, прибуток на акціонерний капітал (E) може різко змінюватися навіть при невеликій зміні ЕВІТ через необхідність обслуговування боргу (відсотків).

Формула розділяє вплив податків і боргових відсотків на фінансові результати компанії, дозволяючи оцінити, наскільки залежний чистий прибуток від використання позикових коштів.

$$DFL = \frac{EBIT}{EBIT - I} \quad (5.4)$$

Або

$$DFL = \frac{EBIT}{EBIT - I - \frac{T}{1-t}} \times \frac{EBIT - I - \frac{T}{1-t}}{E} \quad (5.5)$$

де: DFL – показник фінансового левериджу,

EBIT (Earnings Before Interest and Taxes) – прибуток до виплати відсотків та податків,

I – відсотки за борговими зобов'язаннями (Interest),

T – сума податкових зобов'язань,

t – ставка податку на прибуток,

E – власний капітал.

DFL показує, як зміна операційного прибутку (*EBIT*) впливає на чистий прибуток компанії, і відповідно на дохід акціонерів. Чим більший показник *DFL*, тим вищий рівень фінансового ризику компанії через наявність боргових зобов'язань. Скорочений варіант формули показує, як зміна операційного прибутку (*EBIT*) вплине на прибуток після виплати відсотків за боргами. Вона не враховує податки, що робить її простішою для початкової оцінки рівня фінансового ризику компанії, пов'язаного з використанням позикових коштів. Управління власним капіталом передбачає розробку комплексної політики щодо його формування, розподілу та ефективного використання. Важливим аспектом є політика управління прибутком, яка включає рішення щодо реінвестування прибутку або виплати дивідендів.

Дивідендна політика описана моделлю Гордона. Модель оцінки дивідендів, використовується для оцінки вартості акції на основі очікуваних дивідендів та їх зростання.

$$P_0 = \frac{D_1}{k_e - g} \quad (5.6)$$

де: P_0 – поточна ціна акції,

D_1 – дивіденди, які очікуються наступного року,

k_e – необхідна ставка доходу для інвесторів (або ставка капіталізації),

g – очікуваний темп зростання дивідендів.

Модель Гордона припускає, що компанія виплачує дивіденди, які будуть зростати з постійним темпом g , і що інвестори вимагають певну ставку доходу k_e . Чим більшими є очікувані дивіденди та темп їх зростання, тим вищою буде ціна акції. Якщо темп зростання дивідендів g дуже близький до ставки доходу k_e , це робить формулу чутливою до невеликих змін цих параметрів.

Модель Гордона найбільш ефективна для компаній зі стабільною дивідендною політикою та прогнозованим зростанням, наприклад, для зрілих компаній з постійними дивідендами.

Ефективність використання власного капіталу оцінюється за допомогою показника рентабельності власного капіталу (ROE) та його розклад за допомогою моделі Дюпона.

$$ROE = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість власного капіталу}} \right) \quad (5.7)$$

Модель Дюпона дозволяє виявити, які фактори (прибутковість, ефективність використання активів, фінансовий леверидж) впливають на ROE.

Спрощує аналіз фінансової діяльності підприємства, що дозволяє приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

$$ROE = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Валовий дохід}} \right) \times \left(\frac{\text{Валовий дохід}}{\text{Активи}} \right) \times \left(\frac{\text{Активи}}{\text{Власний капітал}} \right) \quad (5.8)$$

Використання валового доходу або доходу від продажу надає уявлення про те, як прибуток генерується на різних етапах. Наприклад, валовий дохід враховує лише витрати на продаж (собівартість), тому є уявлення про ефективність управління витратами.

Для компаній, які мають велику частку непрямих витрат, або для яких важливо аналізувати прибутковість на рівні валового доходу, такий підхід є більш корисним.

Модель Дюпона є досить гнучкою, і її адаптують під потреби, залежно від того, що саме треба проаналізувати в фінансовій діяльності компанії.

Сфера ІТ управління капіталом має свою специфіку, пов'язану з високою часткою нематеріальних активів та інтелектуального капіталу. Венчурне фінансування відіграє значну роль у розвитку ІТ-стартапів, де оцінка вартості компанії часто базується на потенціалі зростання та інноваційності продукту.

Методи оцінки вартості ІТ-компаній часто включають мультиплікатори, такі як *EV/EBITDA* або *P/S*, а також методи дисконтування грошових потоків з урахуванням високої невизначеності майбутніх доходів.

Управління інтелектуальним капіталом в ІТ-проектах включає методи оцінки та розвитку людського капіталу, а також захисту інтелектуальної власності. Вартість інтелектуального капіталу може бути оцінена за формулою (5.9):

$$VIC = (Normalized\ Earnings - (Physical\ Assets \times Cost\ of\ Capital)) / Cost\ of\ Intellectual\ Capital,$$

де: *Normalized Earnings* – нормалізований прибуток компанії, що відображає скоригований чистий прибуток без впливу тимчасових або нерегулярних факторів,

Physical Assets – вартість матеріальних активів компанії, таких як обладнання, будівлі тощо, *Cost of Capital* – вартість капіталу, яка використовується для оцінки рентабельності інвестицій,

Cost of Intellectual Capital – вартість інтелектуального капіталу, яка визначає витрати на його створення, утримання і розвиток.

Normalized Earnings є ключовим компонентом, оскільки він відображає стабільний прибуток компанії, не враховуючи одноразових або нерегулярних подій, що спотворюють реальну картину.

Формула дозволяє оцінити, скільки доходу приносить інтелектуальний капітал, після того як із загального прибутку було вираховано частку, яку генерують фізичні активи (основні засоби). А також, наскільки інтелектуальні ресурси компанії (патенти, бренди, ноу-хау, технології тощо) сприяють її фінансовій продуктивності.

Формула є корисною для визначення економічної ефективності інтелектуального капіталу, особливо в сферах, де знання та інновації є основними джерелами конкурентної переваги, таких як ІТ або науково-дослідна діяльність.

Інноваційні підходи до управління капіталом у цифрову епоху включають використання блокчейн-технологій для підвищення прозорості фінансових

операцій, застосування краудфандингу та ICO для залучення коштів, впровадження алгоритмів штучного інтелекту для оптимізації фінансових рішень. Зокрема, технологія смарт-контрактів на базі блокчейну дозволяє автоматизувати виконання фінансових зобов'язань, що підвищує ефективність управління капіталом.

Управління цифровими активами та криптовалютами вимагає розробки нових методів оцінки ризиків та ліквідності, адаптації традиційних фінансових інструментів до особливостей цифрової економіки. Волатильність криптовалют оцінюється за допомогою моделі *GARCH (Generalized Autoregressive Conditional Heteroscedasticity)*:

$$\sigma_t^2 = \omega + \alpha \varepsilon_{t-1}^2 + \beta \sigma_{t-1}^2, \quad (5.10)$$

де: σ_t^2 – умовна дисперсія в момент t ,

ε_t – похибка прогнозу,

ω, α, β – параметри моделі.

Умовна дисперсія σ_t^2 описує, наскільки змінюється ціна активу в часі, зокрема, на ринку криптовалют, де ціни можуть коливатися значно. Модель GARCH дозволяє краще оцінити ризики та приймати більш обґрунтовані фінансові рішення, оскільки враховує як минулі коливання, так і вплив останніх помилок на волатильність. У контексті глобалізації та цифровізації економіки, управління капіталом все більше фокусується на міжнародних аспектах, включаючи управління валютними ризиками та оптимізацію глобальної структури капіталу.

Модель паритету купівельної спроможності (PPP) використовується для прогнозування валютних курсів. Вона є важливим економічним концептом, що використовується для визначення зв'язку між валютними курсами та інфляцією в різних країнах. Вона базується на ідеї, що одна і та ж сума грошей повинна мати однакову купівельну спроможність у різних країнах.

$$E_{(e)} = \frac{(1+\pi_d)}{(1+\pi_f)} \quad (5.11)$$

де: $E_{(e)}$ – очікувана зміна валютного курсу,

π_d – внутрішня інфляція,

π_f – зовнішня інфляція.

Модель припускає, що зміна валютного курсу між двома країнами зумовлена відмінностями в темпах інфляції. Якщо внутрішня інфляція вища, то національна валюта знецінюється по відношенню до іноземної валюти, і навпаки. Згідно з цією моделлю, якщо одна країна має вищу інфляцію, то купівельна спроможність її валюти буде падати, що відобразиться на зниженні її валютного курсу.

Таким чином, сучасне управління капіталом вимагає інтегрованого підходу, який враховує традиційні фінансові теорії та інноваційні технології, забезпечуючи оптимальний баланс між ризиком та доходністю в умовах динамічного бізнес-середовища.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Економічна сутність капіталу.
2. Зміст і складові власного капіталу.
3. Зміст і складові позичкового капіталу.
4. Сутність показника рентабельність.
5. Формування ресурсів власного капіталу.
6. Формування ресурсів позичкового капіталу.
7. Методи розрахунку загальної потреби в капіталі.
8. Особливості структури капіталу в ІТ-компаніях.
9. Управління інтелектуальним капіталом у ІТ-проектах.
10. Фінансування стартапів та масштабування ІТ-бізнесу.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Який з наведених видів капіталу є найбільш значущим для ІТ-компаній?

- a) матеріальний капітал;
- b) власний капітал;
- c) інтелектуальний капітал;
- d) банківські кредити.

2. Що є основною перевагою венчурного фінансування для ІТ-компаній?

- a) низька вартість залучення;
- b) можливість зменшення ризиків;
- c) швидке отримання капіталу для розвитку;
- d) низький контроль з боку інвесторів.

3. Який метод найкраще підходить для оцінки інтелектуального капіталу в ІТ-компанії?

- a) метод вартості активів;
- b) метод нормалізованого прибутку;
- c) метод капіталізації доходів;
- d) метод дисконтування грошових потоків.

4. Яка стратегія фінансування найбільш підходить для стартапів у ІТ-сфері?

- a) кредитування від банків;
- b) венчурний капітал;
- c) залучення акціонерного капіталу;
- d) самофінансування.

5. Що є основною перевагою краудфандингу для ІТ-проектів?

- a) висока вартість залучення капіталу;
- b) широке залучення громадськості;
- c) гарантоване повернення капіталу;
- d) обмежені можливості фінансування.

6. Який з перерахованих чинників є ключовим при оцінці вартості нематеріальних активів ІТ-компанії?

- a) оборотні активи;
- b) витрати на розробку;
- c) доходи від продажів;
- d) кількість співробітників.

7. Яка основна роль інтелектуального капіталу в масштабуванні ІТ-компаній?

- a) зменшення витрат на виробництво;
- b) створення нових ринків;
- c) генерація інновацій та знань;
- d) зниження вартості капіталу.

8. *Що з переліченого є основним ризиком венчурного фінансування для ІТ-бізнесу?*

- a) високий контроль інвесторів;
- b) низька ліквідність активів;
- c) високі податки на доходи;
- d) зменшення інтелектуального капіталу.

9. *Як управління інтелектуальним капіталом впливає на ефективність роботи ІТ-компанії?*

- a) знижує прибутковість компанії;
- b) сприяє розвитку інновацій і підвищенню вартості компанії;
- c) збільшує витрати на розробку;
- d) обмежує можливості масштабування.

10. *Які фінансові інструменти найчастіше використовуються для фінансування масштабування ІТ-компаній?*

- a) довгострокові банківські кредити;
- b) короткострокові позики;
- c) венчурний капітал і приватні інвестиції;
- d) державне фінансування.

КЕЙСОВІ (ПРАКТИЧНІ) ЗАВДАННЯ

Кейс 1. ІТ-компанія «TechInnovate» планує залучити додаткове фінансування для розширення своєї діяльності.

- поточна структура капіталу – 70% власний капітал, 30% позиковий;
- вартість власного капіталу – 15%, позикового – 8% (до оподаткування);
- ставка податку на прибуток – 18%.

Компанія розглядає можливість зміни структури капіталу до співвідношення 60:40 або 50:50.

Завдання. Розрахуйте середньозважену вартість капіталу (WACC) для кожного варіанту та визначте оптимальну структуру капіталу.

Методика розрахунку:

Розрахуйте вартість позикового капіталу після оподаткування

Розрахуйте WACC для кожного варіанту за формулою:

$$WACC = W_e \times R_e + W_d \times R_d \times (1 - T)$$

де W_e - частка власного капіталу, R_e - вартість власного капіталу,

W_d - частка позикового капіталу, R_d - вартість позикового капіталу, T - ставка податку

Порівняйте отримані результати та оберіть варіант з найнижчим WACC.

Кейс 2. Венчурний фонд розглядає можливість інвестування 5 млн. доларів у стартап «AI Solutions». Фонд очікує, що через 5 років вартість їхньої частки у компанії складає 25 млн. доларів. Ризик інвестиції оцінюється у 40%.

Завдання. Розрахуйте очікувану внутрішню норму дохідності (IRR) інвестиції та оцініть її привабливість, якщо мінімальна прийнятна норма дохідності для фонду становить 25%.

Методика розрахунку:

Використайте формулу для розрахунку IRR:

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{C_t}{(1 + IRR)^t} =$$

$$5\,000\,000 = 25\,000\,000 / (1 + IRR)^5$$

Розв'яжіть рівняння відносно IRR (можна використати функцію в Excel або метод підбору)

Порівняйте отриману IRR з мінімальною прийнятною нормою дохідності

Оцініть привабливість інвестиції, враховуючи ризик

Кейс 3. IT-компанія «DataMasters» спеціалізується на розробці програмного забезпечення для аналізу даних. Компанія має 100 співробітників, середня зарплата яких становить 80000 грн. на рік. Щорічні витрати на навчання та розвиток персоналу складають 500000 грн. Вартість заміщення ключових співробітників оцінюється у 150% їхньої річної зарплати. 20% співробітників вважаються ключовими.

Завдання. Оцініть вартість людського капіталу компанії та запропонуйте стратегії для його розвитку та утримання.

Методика розрахунку:

Розрахуйте загальний фонд заробітної плати. Оцініть вартість заміщення ключових співробітників. Розрахуйте загальну вартість людського капіталу.

Запропонуйте стратегії для розвитку та утримання людського капіталу, наприклад: впровадження програм менторства, створення системи бонусів за інновації, розширення програм навчання та розвитку тощо

Кейс 4. Компанія «CryptoTech» володіє портфелем криптоактивів загальною вартістю 10 млн. доларів, з яких 60% - Bitcoin, 30% - Ethereum, 10% - інші альткоїни. Історична волатильність Bitcoin - 65%, Ethereum - 85%, альткоїнів - 100%. Компанія хоче оптимізувати структуру портфеля для зниження ризику.
Завдання. Розрахуйте поточний рівень ризику портфеля та запропонуйте нову структуру, яка знизить загальний ризик на 20%, зберігаючи потенціал дохідності.

Методика розрахунку:

Розрахуйте поточний ризик портфеля за структурованою формулою стандартного відхилення портфеля. Використайте оптимізацію Марковіца або інші методи для знаходження нової структури портфеля. Перевірте, чи нова структура відповідає вимогам щодо зниження ризику та збереження потенціалу дохідності

Кейс 5. Стартап «BlockChain Solutions» планує провести ICO для залучення 20 млн. долл. США. Планується випустити 100 млн. токенів, з яких 70% буде продано на ICO, 20% залишиться у компанії, 10% піде на баунті та маркетинг. Витрати на проведення ICO оцінюються у 1 млн. долл. США.

Завдання. Розрахуйте ціну одного токена, оцінити потенційну капіталізацію проєкту після ICO та розробіть план розподілу залучених коштів.

Методика розрахунку:

Розрахуйте ціну токена: $200000000 / (1000000000 \times 0,7) \approx 0,286$

Оцініть потенційну капіталізацію: $1000000000 \times 0,286 = 28571429$

Розробіть план розподілу коштів, наприклад: 50% на розробку продукту; 20% на маркетинг та просування; 15% на операційні витрати; 10% на формування резервного фонду; 5% на юридичний супровід та комплаєнс.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Основні поняття управління капіталом в ІТ-компаніях.
2. Аналіз специфіки венчурного фінансування в ІТ-сфері.
3. Оцінка вартості інтелектуального капіталу та методи їх застосування в ІТ-компаніях.
4. Розробка рекомендацій щодо оптимізації структури капіталу в ІТ-

стартапах.

5. Аналіз впливу дивідендної політики на фінансову стійкість ІТ-компаній.
6. Дослідження альтернативних джерел фінансування такі як краудфандинг та ІСО в ІТ-сфері.
7. Оцінка ефективності інвестицій у людський капітал.
8. Аналіз впливу цифрових активів на управління капіталом в ІТ-компаніях.
9. Розробка стратегії управління ризиками у венчурному фінансуванні ІТ-проектів.
10. Дослідження впливу інновацій на управління капіталом в умовах цифровізації.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Ознайомтеся з методами оцінки вартості капіталу та з'ясуйте, як вони впливають на прийняття фінансових рішень підприємства.
2. Проаналізуйте вплив структури капіталу на фінансову стійкість компанії, використовуючи приклади з реальних ІТ-компаній.
3. Охарактеризуйте роль венчурного фінансування в розвитку стартапів в ІТ-сфері та вивчіть, які фактори впливають на успішність залучення інвестицій.
4. Ознайомтеся із специфікою управління інтелектуальним капіталом в ІТ-компаніях та проаналізуйте, як це впливає на їх конкурентоспроможність.
5. Проаналізуйте сучасні підходи до дивідендної політики ІТ-компаній та розгляньте, як вони впливають на формування капіталу.
6. Проаналізуйте стратегії утримання та розвитку людського капіталу в ІТ-компаніях та розгляньте, які інструменти використовуються для підвищення мотивації співробітників.
7. Ознайомтеся із інноваційними фінансовими інструментами, такі як краудфандинг та ІСО, та з'ясуйте, як вони впливають на управління капіталом в ІТ-сфері.
8. Розгляньте стратегії оптимізації капіталу в умовах економічної нестабільності та з'ясуйте, які кроки можуть бути вжиті ІТ-компаніями для

покращення фінансових результатів.

9. Проаналізуйте взаємозв'язок між ризиком і доходом в управлінні капіталом та з'ясуйте, як це може впливати на стратегічні рішення ІТ-компаній.

10. Розгляньте методи фінансового планування та контролю в управлінні капіталом ІТ-компаній та з'ясуйте, які фактори необхідно враховувати для їх ефективного застосування.

ТЕМА 6. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ



Ключові слова: інвестиції, оцінка ефективності, інвестиційний проєкт, інвестиційний портфель, реальні інвестиції, фінансові інвестиції, чиста приведена вартість (NPV), внутрішня норма прибутковості (IRR), термін окупності (PP), середня норма прибутковості

ПЛАН

1. Сутність та види інвестицій.
2. Оцінка ефективності інвестиційних проєктів.
3. Формування та управління інвестиційним портфелем.
4. Особливості інвестування в ІТ-сфері.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Інвестиції є однією з ключових складових сучасної економічної діяльності, забезпечуючи основні можливості для зростання та розвитку підприємств.

Під інвестиціями розуміють вкладання капіталу в різні активи з метою отримання доходу або інших вигод у майбутньому. Вони спрямовані на різні об'єкти, що охоплюють реальні інвестиції, фінансові активи, інтелектуальний капітал, а також венчурне фінансування, що є важливою складовою інноваційних підприємств.

Реальні інвестиції включають вкладення в матеріальні активи, такі як нерухомість, обладнання або інші фізичні об'єкти, необхідні для забезпечення виробничої діяльності.

Фінансові інвестиції зосереджені на придбанні фінансових активів, таких як акції, облігації та інші цінні папери, що дозволяють отримувати прибуток у вигляді дивідендів або процентних виплат.

Інтелектуальні інвестиції включають фінансування наукових досліджень, розробок та інновацій, які є особливо важливими для підприємств, що працюють у високотехнологічних сферах.

Венчурні інвестиції передбачають вкладення капіталу в стартапи та інноваційні проєкти на ранніх стадіях їх розвитку, що супроводжується високим ризиком, але водночас і високим потенціалом доходу.

Оцінка ефективності інвестиційних проєктів є невід'ємною частиною процесу прийняття інвестиційних рішень. Серед основних методів оцінки виділяють чисту приведену вартість (NPV), внутрішню норму рентабельності (IRR), термін окупності (PP) та середню норму прибутковості (ARR).

$$NPV = \sum \frac{CF_t}{(1+r)^t} - C_0 \quad (6.1)$$

де: CF_t – грошовий потік у році,

t, r – ставка дисконтування,

C_0 – початкові інвестиції. Якщо $NPV > 0$, проєкт вважається вигідним.

Показник дає змогу оцінити, наскільки інвестиції збільшили вартість компанії з урахуванням вартості грошей у часі.

Формула для розрахунку IRR схожа на NPV, але визначає ставку дисконтування, при якій чиста приведена вартість інвестицій дорівнює нулю.

$$0 = \sum \frac{CF_t}{(1+IRR)^t} - C_0 \quad (6.2)$$

IRR показує очікувану дохідність інвестиційного проєкту. Якщо IRR перевищує вартість капіталу компанії, проєкт слід приймати.

Термін окупності (PP) – це час, за який інвестиції повернуться за рахунок грошових потоків.

$$PP = \frac{C_0}{\text{Середньорічний грошовий потік}} \quad (6.3)$$

Показник показує, скільки років потрібно для повернення вкладених коштів, що допомагає оцінити ризики проєкту.

$$ARR = \frac{\text{Середньорічний прибуток}}{\text{Початкові інвестиції}} \times 100\% \quad (6.4)$$

Якщо ARR перевищує цільову норму прибутковості або середню вартість капіталу компанії (WACC), інвестиції можуть вважатися вигідними.

Однак ARR не враховує ризики та зміну вартості грошей у часі, тому для більш глибокої оцінки використовують також інші показники, як-от NPV та IRR.

Отже чиста приведена вартість дозволяє визначити різницю між дисконтованими доходами та витратами проєкту, що дає змогу оцінити його економічну доцільність. Внутрішня норма рентабельності демонструє, за якої ставки дисконтовані грошові потоки інвестиційного проєкту дорівнюють початковим вкладенням, що дозволяє порівняти різні інвестиційні варіанти. Термін окупності показує, за скільки років інвестор зможе повернути вкладені кошти, що є важливим показником для оцінки ризиків. Середня норма прибутковості використовується для оцінки рентабельності проєкту на основі середньорічних доходів.

У процесі оцінки ефективності інвестиційних проєктів враховуються ризики, пов'язані з невизначеністю ринкових умов, зміною вартості ресурсів та інших факторів, що можуть вплинути на результати проєкту. Методи оцінки ризиків включають аналіз чутливості, сценарний аналіз та методи ймовірного моделювання, що допомагають прогнозувати можливі відхилення у результатах інвестування.

Формування та управління інвестиційним портфелем є важливою складовою стратегії інвестора, що дозволяє збалансувати ризики та дохідність вкладень. Інвестиційний портфель – це сукупність активів, що належать інвестору, та які мають різну дохідність і рівень ризику.

Основною метою управління портфелем є забезпечення оптимального співвідношення між ризиками і доходністю, що досягається шляхом диверсифікації. Диверсифікація передбачає розподіл інвестицій між різними активами, галузями або ринками, що дозволяє знизити загальні ризики портфеля.

Управління портфелем вимагає регулярного моніторингу та корекції складу активів залежно від зміни ринкових умов і цілей інвестора.

Оцінка ефективності інвестиційного портфеля враховує середньозважену вартість капіталу (WACC), яка визначає мінімальну доходність, необхідну для покриття витрат на залучений капітал.

$$WACC = \frac{E}{V} \times R_e + \frac{D}{V} \times R_d \times (1 - T_c) \quad (6.5)$$

де: E – власний капітал,

D – борговий капітал,

V – загальна вартість капіталу,

R_e – вартість власного капіталу,

R_d – вартість боргового капіталу,

T_c – ставка податку.

Показник дозволяє оцінити середню вартість залучення ресурсів.

Особливості інвестування в ІТ-сфері зумовлені специфікою цієї галузі, характеризується високим рівнем інновацій та швидкими темпами розвитку.

Однією з основних відмінностей є високий рівень вкладень в інтелектуальний капітал, дослідження та розробки, що потребують значних ресурсів.

Венчурне фінансування відіграє важливу роль в ІТ-індустрії, дозволяє залучати капітал для реалізації високоризикових, але потенційно вигідних проєктів, таких як стартапи, що працюють над проривними технологіями.

Ефективність інвестування в ІТ-компанії часто залежить від управління інтелектуальним капіталом, а також від можливості масштабування бізнесу.

$$VIC = \frac{\text{Normalized Earnings} - (\text{Physical Assets} \times \text{Cost of Capital})}{\text{Cost of Intellectual Capital}} \quad (6.6)$$

де нормалізований прибуток – це прибуток, скоригований на циклічні фактори, а вартість інтелектуального капіталу – це вартість нематеріальних активів компанії.

Інвестиції в ІТ-сфері характеризуються специфікою оцінки вартості, зокрема вартості інтелектуального капіталу, патентів, торгових марок та інших нематеріальних активів. Окрім того, в умовах високої конкуренції на ринку ІТ-компанії часто стикаються з необхідністю масштабування, що вимагає значних інвестицій як у матеріальні, так і в людські ресурси.

Тому управління інвестиціями в ІТ-компаніях вимагає особливої уваги до інновацій, розвитку інтелектуального капіталу та оптимізації структури капіталовкладень з урахуванням специфіки ринку.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Сутність та види інвестицій, основні класифікації та їх застосування в ІТ-сфері.
2. Методи оцінки ефективності інвестиційних проєктів, порівняльний аналіз NPV, IRR, Payback Period та ARR.
3. Роль внутрішньої норми прибутковості (IRR) в інвестиційних рішеннях.
4. Формування інвестиційного портфеля, стратегії, ризику та методи диверсифікації.
5. Інноваційні підходи до інвестування капітальних витрат та інтелектуального капіталу у ІТ-сфері.
6. Методи управління ризиками інвестування такі як аналіз чутливості, сценаріїв та «монте-карло» моделювання.
7. Оцінка вартості компанії при залученні інвесторів.
8. Окупність інвестицій та її вплив на прийняття інвестиційних рішень у малих і середніх підприємствах.
9. Інвестиції в ІТ-проєкти.
10. Фінансові показники ефективності інвестицій у стартапи.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Яке з наведених визначень найбільш точно описує сутність інвестицій?
 - a) придбання активів на короткий термін;
 - b) вкладення ресурсів з метою отримання прибутку в майбутньому;
 - c) збереження капіталу для забезпечення фінансової стійкості;
 - d) витрати на споживання товарів та послуг.
2. Що є основною метою формування інвестиційного портфеля?
 - a) мінімізація операційних витрат;
 - b) диверсифікація ризиків та максимізація доходу;
 - c) зниження обсягів інвестицій;
 - d) збільшення частки кредитних зобов'язань.
3. За якою формулою розраховується чистий приведений дохід (NPV)?
 - a) $NPV = \sum (\text{потоки готівки} / (1 + r)^t) - \text{початкові інвестиції}$;
 - b) $NPV = \sum (\text{доходи} - \text{витрати})$;
 - c) $NPV = \text{EBIT} / \text{активи}$;
 - d) $NPV = \text{прибуток} - \text{податки}$.
4. Який метод оцінки інвестиційного проєкту враховує вартість грошей у часі?
 - a) ARR;
 - b) NPV;
 - c) показник ліквідності;
 - d) балансовий метод.
5. Що таке внутрішня норма прибутковості (IRR)?
 - a) ставка, при якій $NPV = 0$;
 - b) максимальний рівень доходу, який можна отримати від інвестицій;
 - c) показник середньорічного прибутку;
 - d) процентна ставка кредиту.
6. Яка з наведених формул визначає середню норму прибутковості (ARR)?
 - a) $ARR = (\text{середньорічний прибуток} / \text{початкові інвестиції}) \times 100\%$;
 - b) $ARR = (\text{EBIT} / \text{виручка}) \times 100\%$;
 - c) $ARR = \sum (\text{грошові потоки}) / \text{кількість років}$;
 - d) $ARR = \text{прибуток} - \text{витрати}$.
7. Що є ключовим фактором при оцінці ризиків інвестування в IT-сфері?
 - a) вартість обладнання;

- b) темпи технологічних змін;
- c) кількість розробників;
- d) розмір офісу компанії.

8. Як визначається окупність інвестиційного проєкту?

- a) за допомогою NPV;
- b) через показник IRR;
- c) за терміном окупності (Payback Period);
- d) за допомогою коефіцієнта ліквідності.

9. Який метод найбільш підходить для оцінки ефективності інвестицій у високоризикових IT-проєктах?

- a) ARR;
- b) метод дисконтування грошових потоків;
- c) мультиплікатори;
- d) аналіз ліквідності.

10. Який з наступних показників найбільш точно відображає вартість залученого капіталу?

- a) WACC;
- b) IRR;
- c) ROI;
- d) EBIT.

КЕЙСОВІ (ПРАКТИЧНІ) ЗАВДАННЯ

Кейс 1 «Оцінка ефективності інвестиційного проєкту».

Ситуація. IT-компанія планує інвестувати 100000 грн. у розробку нового програмного продукту. Очікувані грошові потоки: 1-й рік – 40 000 грн, 2-й рік – 50 000 грн, 3-й рік – 60 000 грн. Ставка дисконтування – 10%.

Завдання:

- Розрахуйте чисту приведену вартість (NPV) проєкту.
- Визначте, чи варто реалізовувати проєкт.

Методика розрахунку:

$$NPV = -C_0 + CF_1/(1+r)^1 + CF_2/(1+r)^2 + CF_3/(1+r)^3$$

де: C_0 – початкові інвестиції, CF – грошовий потік, r – ставка дисконтування.

Кейс 2 «Розрахунок терміну окупності».

Ситуація. Стартап вклав 200000 грн. у розробку мобільного додатку. Очікуваний щорічний прибуток від його використання – 50000 грн.

Завдання. Розрахуйте простий термін окупності інвестицій.

Методика розрахунку:

Термін окупності = Початкові інвестиції / Середньорічний грошовий потік

Кейс 3 «Оцінка середньої норми прибутковості».

Ситуація. IT-проект вимагає початкових інвестицій у розмірі 300 000 грн. Очікуваний загальний прибуток за 5 років – 450 000 грн.

Завдання. Розрахуйте середню норму прибутковості (ARR) проекту.

Методика розрахунку:

$$ARR = (\text{Середньорічний прибуток} / \text{Початкові інвестиції}) \times 100\%$$

Кейс 4 «Розрахунок вартості капіталу».

Ситуація. IT-компанія має наступну структуру капіталу:

- 60% – власний капітал (вартість 15%),
- 40% – позиковий капітал (вартість 10%).
- ставка податку на прибуток – 18%.

Завдання. Розрахуйте середньозважену вартість капіталу (WACC) компанії.

Методика розрахунку:

$$WACC = E/V \times Re + D/V \times Rd \times (1 - Tc)$$

де: E – власний капітал, D – борговий капітал, V – загальна вартість капіталу, Re – вартість власного капіталу, Rd – вартість боргового капіталу, Tc – ставка податку.

Кейс 5 «Оцінка вартості інтелектуального капіталу».

Ситуація. IT-компанія має наступні фінансові показники:

- нормалізований прибуток – 1000000 грн.;
- вартість фізичних активів – 2000 000 грн.;
- вартість капіталу – 10%;
- вартість інтелектуального капіталу – 15%.

Завдання. Розрахуйте вартість інтелектуального капіталу (VIC) компанії.

Методика розрахунку:

$$VIC = (\text{Нормалізований прибуток} - (\text{Фізичні активи} \times \text{Вартість капіталу})) / \text{Вартість інтелектуального капіталу}$$

6. Ситуаційне завдання «Вибір між інвестиційними проєктами».

Ситуація. ІТ-компанія розглядає два інвестиційні проєкти для розвитку свого бізнесу:

Проект А		Проект Б	
Початкові інвестиції	500 000 грн.	Початкові інвестиції	600 000 грн.
Очікувані грошові потоки	1-й рік - 200000 грн., 2-й рік - 250000 грн., 3-й рік - 300000 грн.	Очікувані грошові потоки	1-й рік - 150000 грн., 2-й рік - 300000 грн., 3-й рік - 400000 грн.
Термін окупності	2 роки	Термін окупності	2,5 роки

Завдання:

1. Порівняйте два проєкти за показником терміну окупності.
2. Розрахуйте загальний прибуток за 3 роки для кожного проєкту.
3. Який проєкт ви б порекомендували компанії і чому?
4. Які ще фактори, крім фінансових показників, варто врахувати при виборі проєкту в ІТ-сфері?

7. Ситуаційне завдання «Управління інвестиційним портфелем ІТ-компанії».

Ситуація. ІТ-компанія має інвестиційний портфель, який складається з наступних активів:

1. Власні розробки (програмне забезпечення) – 40% портфеля.
2. Акції інших технологічних компаній – 30% портфеля.
3. Облігації – 20% портфеля.
4. Венчурні інвестиції в стартапи – 10% портфеля.

Компанія хоче переглянути структуру свого інвестиційного портфеля з метою збільшення прибутковості, але при цьому не сильно підвищувати ризики.

Завдання:

1. Оцініть поточну структуру інвестиційного портфеля компанії. Які переваги та недоліки такого розподілу активів?
2. Запропонуйте, як можна змінити структуру портфеля для підвищення його ефективності. Обґрунтуйте свою пропозицію.
3. Які специфічні ризики існують для інвестиційного портфеля ІТ-компанії? Як можна їх мінімізувати?
4. Як би ви порекомендували компанії управляти венчурними інвестиціями в стартапи, враховуючи їх високий ризик?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Стратегії управління власним і позиковим капіталом в ІТ-компаніях.
2. Особливості структури капіталу ІТ-компаній в продуктивній та сервісній моделях.
3. Фінансова стійкість ІТ-бізнесу та роль власного капіталу.
4. Ризики при управлінні капіталом в ІТ-сфері та методи їх мінімізації.
5. Оцінка вартості ІТ-компаній.
6. Оптимізація фінансових потоків в ІТ-компаніях.
7. Фінансове планування та управління капіталом в стартапах ІТ-сфери.
8. Інвестиційні стратегії для залучення капіталу в ІТ-компаніях.
9. Використання венчурного капіталу в розвитку ІТ-проектів.
10. Управління обіговим капіталом в ІТ-компаніях.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Аналіз структури капіталу ІТ-компанії. Оберіть ІТ-компанію та проаналізуйте її фінансову звітність. Визначте структуру власного та позикового капіталу. Оцініть, наскільки збалансоване фінансування цієї компанії.
2. Розрахунок вартості капіталу для ІТ-компанії. Використовуючи відомі методи (WACC, CAPM), розрахуйте вартість капіталу ІТ-компанії. Оцініть вплив ставки дисконтування на вартість компанії.
3. Розробка інвестиційної стратегії для ІТ-проекту. Запропонуйте стратегію залучення капіталу для стартапу або нового ІТ-продукту.
4. Оцінка ефективності управління обіговим капіталом. Визначте показники оборотності активів для обраної ІТ-компанії. Проаналізуйте, як компанія управляє своїм обіговим капіталом та які рекомендації можна надати для його оптимізації.
5. Моделювання фінансових ризиків при управлінні капіталом в ІТ-сфері. Визначте основні фінансові ризики, з якими стикається ІТ-компанія. Запропонуйте методи мінімізації цих ризиків.

6. Порівняльний аналіз джерел фінансування ІТ-компаній. Проаналізуйте різні джерела фінансування для ІТ-компаній (венчурний капітал, банківське кредитування, IPO). Визначте, яке джерело є найбільш привабливим залежно від стадії розвитку компанії.
7. Аналіз кейсу залучення капіталу в ІТ-компанії. Вивчіть приклад залучення інвестицій однією з відомих ІТ-компаній. Оцініть вплив цієї угоди на капіталізацію та розвиток компанії.
8. Розробка фінансової моделі для ІТ-проєкту. Створіть фінансову модель для стартапу в ІТ-сфері, враховуючи витрати на розробку, маркетинг та інші статті бюджету. Оцініть окупність інвестицій у проєкт.
9. Аналіз стратегії виходу на IPO для ІТ-компанії. Виберіть ІТ-компанію, яка планує або вже здійснила вихід на біржу. Проаналізуйте, як компанія підготувалася до цього кроку, які джерела капіталу вона використовувала і який був результат для акціонерів.
10. Оцінка ролі венчурного капіталу в розвитку стартапів ІТ-сфери. Дослідіть приклади стартапів, які залучили венчурне фінансування. Проаналізуйте, як це вплинуло на їхнє зростання, структуру капіталу та майбутні можливості масштабування.

ТЕМА 7. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ



Ключові слова: планування, прогнозування, фінансові плани, принципи фінансового планування, бюджетування, коефіцієнти рентабельності, коефіцієнти ліквідності, коефіцієнти фінансової стійкості, показники грошового обороту,

ПЛАН

1. Сутнісні характеристики фінансового планування.
2. Сутнісні характеристики фінансового прогнозування.
3. Процес формування фінансових планів.
4. Особливості фінансового планування та прогнозування в ІТ-сфері.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Фінансове планування — це складний процес, що передбачає систематичну підготовку, розробку та реалізацію фінансових планів, які спрямовані на досягнення стратегічних і тактичних цілей організації. Процес охоплює всі етапи, від аналізу фінансових ресурсів і формування бюджетів до контролю за виконанням фінансових планів та корекції дій в разі відхилень від запланованих показників.

У контексті ІТ-сфери фінансове планування набуває особливої актуальності через специфіку галузі, яка характеризується високим рівнем невизначеності, швидкими технологічними змінами та динамічною конкурентною середовищем.

Фінансове планування дозволяє ідентифікувати потреби в інвестиціях, оптимізувати використання фінансових ресурсів і забезпечити фінансову стійкість організації.

Фінансове планування в ІТ-сфері включає такі ключові елементи, як прогнозування грошових потоків, оцінка ризиків, бюджетування, управління

капіталом та інвестиційними проєктами і є основою для прийняття управлінських рішень, оскільки дає змогу визначити пріоритети у фінансових витратах, оцінити ефективність проєктів та адаптувати стратегію компанії в залежності від змін у ринковому середовищі. Важливість фінансового планування полягає у його здатності забезпечувати ефективну комунікацію між різними підрозділами організації і дозволяє досягти узгодженості в діях, сприяє реалізації стратегії компанії та підвищує її загальну конкурентоспроможність. В умовах високої конкуренції, фінансове планування стає не лише інструментом для досягнення короткострокових цілей, але й важливим фактором, що визначає довгострокову стратегію розвитку компанії.

Отже, фінансове планування в ІТ-сфері – це інтегративний процес, що включає різноманітні аспекти фінансового управління і стратегічного розвитку, які спільно сприяють забезпеченню стабільності та успіху компанії в умовах невизначеності та змінності сучасного ринку.

Основні принципи фінансового планування виявляють важливі аспекти, які визначають ефективність та результативність фінансових стратегій компанії. По-перше, цілеспрямованість є ключовим принципом і передбачає, що всі фінансові плани повинні бути спрямовані на досягнення конкретних цілей компанії. По-друге, системність фінансового планування означає, що воно повинно охоплювати всі аспекти діяльності компанії та враховувати взаємозв'язки між різними фінансовими показниками. Підхід дозволяє забезпечити комплексний аналіз фінансових потоків і оптимізацію використання ресурсів. Плани повинні базуватися на реальних даних та науково обґрунтованих методах прогнозування, що дозволяє зменшити ризики та підвищити точність фінансових оцінок.

Безперервність фінансового планування передбачає, що процес має здійснюватися постійно, з урахуванням змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі та забезпечує своєчасне реагування на економічні, політичні та соціальні зміни, які впливають на фінансову діяльність компанії.

Гнучкість є ще одним важливим принципом, адже фінансові плани повинні бути адаптованими до змін ринкових умов та технологічних трендів.

Останнім, але не менш важливим, є принцип оптимальності, який вимагає, щоб фінансові плани забезпечували найефективніше використання ресурсів компанії. Принцип включає раціональне управління витратами, інвестиціями та іншими фінансовими активами, що в результаті сприяє максимізації прибутку та зростанню вартості компанії.

Дотримання принципів є запорукою успішного фінансового планування, що забезпечує стабільний розвиток і конкурентоспроможність організації в умовах сучасного бізнес-середовища.

Фінансове планування в управлінні IT-бізнесом впливає на стратегічне позиціонування компанії, управління ризиками, інноваційний розвиток, оптимізацію бізнес-процесів та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. По-перше, стратегічне позиціонування є ключовим аспектом фінансового планування. Воно допомагає визначити фінансові можливості для розвитку нових продуктів або виходу на нові ринки, дозволяє компаніям здійснювати аналіз потенційних прибутків та витрат, що є критично важливим для досягнення успіху в умовах конкурентного середовища, визначає фінансові ресурси, доступні для інвестицій у нові ініціативи. По-друге, ризик-менеджмент у рамках фінансового планування дозволяє передбачити потенційні фінансові ризики, що загрожують діяльності компанії, та розробити стратегії їх мінімізації. Завдяки цьому IT-компанії знижують ймовірність негативних фінансових наслідків та зберігають стабільність у довгостроковій перспективі.

Третім важливим аспектом є підтримка інновацій. Фінансове планування забезпечує необхідну фінансову базу для постійних інновацій, які є ключовим фактором конкурентоспроможності в IT-галузі і включає в себе інвестиції в дослідження та розробки, нові технології та продукти, які суттєво підвищують ринкову позицію компанії.

Оптимізація бізнес-процесів є ще однією важливою функцією фінансового планування. Воно сприяє виявленню неефективних процесів та їх оптимізації, що дозволяє знижувати витрати та підвищувати загальну продуктивність компанії. Важливо, що це забезпечує більш ефективне використання ресурсів, що, в свою чергу, покращує фінансові результати.

Останнім, але не менш важливим, є роль фінансового планування у підтримці прийняття рішень. Воно надає керівництву актуальну фінансову інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. І є інформаційним забезпеченням, яке дозволяє ефективно планувати ресурси, оцінювати можливості для зростання та швидко реагувати на зміни в ринковій ситуації.

У зв'язку з високою динамікою ІТ-індустрії, фінансове планування вимагає особливого підходу, оскільки воно повинно бути адаптивним до швидко змінюваних умов. Необхідність постійних інновацій та специфіка проєктної роботи вимагають, щоб фінансове планування було не лише формальним процесом, а й стратегічним інструментом для забезпечення фінансової стабільності та підтримки росту ІТ-компаній. В умовах швидкозмінного технологічного середовища фінансове планування стає ключовим інструментом для успішного управління ІТ-бізнесом.

Фінансове прогнозування є процесом, що полягає в оцінці майбутніх фінансових результатів та стану компанії, базуючись на аналізі історичних даних, поточних тенденцій і припущень про майбутні умови. У контексті ІТ-сфери фінансове прогнозування набуває особливого значення через високу динаміку галузі та необхідність швидкої адаптації до технологічних змін. Значення фінансового прогнозування допомагає по-перше, в прийнятті стратегічних рішень, по-друге, сприяє ефективному розподілу ресурсів, по-третє, дозволяє передбачати потенційні фінансові проблеми, а також підтримує процес бюджетування та планування.

Основні принципи фінансового прогнозування полягають у забезпеченні об'єктивності, що вимагає базувати прогнози на реальних даних і об'єктивному аналізі. Комплексність процесу означає, що слід враховувати всі фактори, які

впливають на фінансовий стан компанії. Альтернативність передбачає розробку кількох сценаріїв прогнозу, таких як оптимістичний, песимістичний і реалістичний. Безперервність означає, що прогнози повинні регулярно оновлюватися з урахуванням нових даних, тоді як верифікованість передбачає можливість перевірки точності прогнозів у часі.

Фінансове прогнозування є невід'ємною частиною процесу фінансового планування. Воно надає основу для розробки фінансових планів, які в свою чергу базуються на прогнозах і визначають конкретні дії для досягнення цілей. Прогнози допомагають оцінити реалістичність планів, а регулярне порівняння прогнозів із фактичними результатами дозволяє коригувати плани.

Існують різні види фінансових прогнозів, які класифікують за термінами. Короткострокові прогнози охоплюють період до одного року та фокусуються на оперативному управлінні ліквідністю та робочим капіталом, наприклад, прогноз грошових потоків чи прогноз продажів на квартал. Середньострокові прогнози охоплюють період від одного до трьох років, зосереджені на тактичному плануванні та бюджетуванні, такі як прогноз прибутковості нового продукту чи прогноз витрат на розробку. Довгострокові прогнози поширюються на період більше трьох років, спрямовані на стратегічне планування та інвестиційні рішення, зокрема, прогноз розвитку ринку або прогноз потреби в капітальних інвестиціях.

Фінансове прогнозування в ІТ-галузі стикається з певними обмеженнями та викликами. Невизначеність, спричинена швидкими змінами в технологіях, і робить довгострокові прогнози менш надійними. Складність оцінки нематеріальних активів, значна частина вартості ІТ-компаній, часто ускладнює процес прогнозування. Волатильність доходів, яка є наслідком проєктної природи багатьох ІТ-бізнесів, призводить до нерівномірних грошових потоків. Швидкі зміни бізнес-моделей через нові технології ускладнюють процес прогнозування. Глобальна конкуренція, в умовах якої ІТ-компанії часто конкурують на міжнародному рівні, ускладнює прогнозування

конкурентного середовища, а залежність від ключового персоналу робить успіх багатьох ІТ-проектів невизначеним і важким для прогнозування.

Перед початком планування проводять ретельний аналіз поточного фінансового стану компанії. Ключовими показниками для оцінки виступають рентабельність (ROI, ROA, ROE), ліквідність (коефіцієнти поточної та швидкої ліквідності), фінансова стійкість (коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансового левериджу), ділова активність (оборотність активів, дебіторської та кредиторської заборгованості) та показники грошового потоку (FCF, EBITDA).

$$1. \text{ Рентабельність інвестицій (ROI) } = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Вкладені інвестиції}} \right) \times 100\% \quad (7.1)$$

Чистий прибуток - прибуток після сплати всіх витрат і податків.

Інвестиції - сума, вкладена в проєкт або бізнес.

$$2. \text{ Рентабельність активів (ROA) } = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня вартість активів}} \right) \times 100\% \quad (7.2)$$

Середня вартість активів - (активи на початок періоду + активи на кінець періоду) / 2.

$$3. \text{ Рентабельність власного капіталу (ROE) } = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середній власний капітал}} \right) \times 100\% \quad (7.3)$$

Середній власний капітал - (власний капітал на початок періоду + власний капітал на кінець періоду) / 2.

$$4. \text{ Коефіцієнт поточної ліквідності } = \frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (7.4)$$

Поточні активи - активи, які можуть бути конвертовані в готівку протягом року (наприклад, грошові кошти, дебіторська заборгованість, запаси).

Поточні зобов'язання - зобов'язання, які потрібно погасити протягом року.

$$5. \text{ Коефіцієнт швидкої ліквідності } = \frac{\text{Поточні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (7.5)$$

Запаси можуть виключатися, оскільки їх важче швидко реалізувати на готівку.

$$6. \text{ Коефіцієнт фінансового левериджу } = \frac{\text{Загальні зобов'язання}}{\text{Загальні інвестиції}} \times 100\% \quad (7.6)$$

Визначає частку зобов'язань у загальних активах компанії.

$$7. \text{Оборотність активів} = \frac{\text{Виручка}}{\text{Середні активи}} \quad (7.7)$$

Визначає, скільки виручки генерує компанія на один гривневий вклад в активи.

$$8. \text{Оборотність дебіторської заборгованості} = \frac{\text{Виручка}}{\text{Середня дебіторська заборгованість}} \quad (7.8)$$

Визначає, скільки разів дебіторська заборгованість повертається протягом року.

$$9. \text{Оборотність кредиторської заборгованості} = \frac{\text{Собівартість реалізації}}{\text{Середня кредиторська заборгованість}} \quad (7.9)$$

Визначає, скільки разів кредиторська заборгованість погашається протягом року.

10. Вільний грошовий потік (Free Cash Flow, FCF) =

Операційний грошовий потік – Капітальні витрати

(7.10)

Відображає грошові кошти, доступні для виплати дивідендів, зворотних викупів акцій або зменшення боргу.

$$11. \text{EBITDA} = \text{Чистий прибуток} + \text{Процентні витрати} + \text{Податки} + \text{Амортизація} + \text{Депреціація} \quad (7.11)$$

Визначає операційну ефективність компанії без впливу фінансування та податкової політики.

Депреціація – це процес зменшення вартості основних засобів (нерухомості, обладнання, транспортних засобів тощо) протягом часу внаслідок їх зносу, морального старіння або зміни технологій. Вона є важливим аспектом фінансового обліку, оскільки дозволяє компаніям розподілити витрати на придбання активів, визначити прибуток, оцінити реальну вартість активів.

$$12. \text{Депреціація} = \frac{\text{Вартість активу} - \text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Корисний строк служби}} \quad (7.12)$$

Депреціація дозволяє підприємствам краще планувати свої витрати і зобов'язання.

В ІТ-компаніях оцінюють витрати на розробку та дослідження (R&D) як відсоток від виручки, вартість залучення клієнта (CAC) та довічну цінність клієнта (LTV), показники ефективності персоналу (виручка на одного співробітника).

Витрати на розробку та дослідження (R&D) як відсоток від виручки розраховуються за такою формулою:

$$13. R\&D (\%) = (\text{Витрати на R\&D} / \text{Виручка}) \times 100 \quad (7.13)$$

де: Витрати на R&D – загальні витрати на дослідження і розробки за певний період.

Виручка – загальний дохід компанії за той самий період.

Показник дозволяє зрозуміти, яку частину своїх доходів компанія витрачає на дослідження і розробку.

$$14. CAC = \frac{\text{Сумарні витрати на маркетинг та продажі}}{\text{Кількість нових клієнтів}} \quad (7.14)$$

Формула показує, скільки коштує компанії залучення одного нового клієнта. Вона враховує всі витрати, пов'язані з маркетингом та продажами.

$$15. LTV = \text{Середній дохід на клієнта за період} \times \text{Середня тривалість відносин з клієнтом (у роках)} \quad (7.15)$$

Або, у більш детальному вигляді, враховуючи середній коефіцієнт збереження:

$$16. LTV = \frac{\text{Середній дохід на клієнта}}{1 - \text{Коефіцієнт відтоку}} \quad (7.16)$$

LTV показує, скільки доходу компанія може очікувати отримати від клієнта протягом всього часу його взаємодії з компанією.

$$17. \text{Дохід на одного співробітника} = \frac{\text{Дохід}}{\text{Кількість співробітників}} \quad (7.17)$$

Показник дозволяє оцінити, наскільки ефективно компанія використовує свій персонал для генерування доходу.

Проведення SWOT-аналізу допомагає виявити сильні сторони, наприклад, стабільний cash flow, низька вартість залучення капіталу; слабкі сторони, наприклад, високі постійні витрати, залежність від одного продукту; можливості, наприклад, вихід на нові ринки, диверсифікація продуктової лінійки та загрози, наприклад, посилення конкуренції, зміни в регулюванні галузі.

Короткострокові фінансові цілі направлені на збільшення виручки на $X\%$ за наступний рік, оптимізацію операційних витрат, покращення показників ліквідності, збільшення частки ринку на $Y\%$ тощо.

Довгострокові фінансові цілі направлені на досягнення стабільного зростання прибутку, диверсифікацію джерел доходу, підвищення вартості компанії, вихід на міжнародні ринки.

Процес розробки бюджетів в ІТ-компанії включає кілька ключових аспектів. Операційний бюджет передбачає планування продажів, витрат на розробку та підтримку продуктів, маркетингових та адміністративних витрат. Для ІТ-компаній характерна детальна оцінка витрат на персонал, зокрема розробників, тестувальників, менеджерів проєктів, а також врахування витрат на ліцензії програмного забезпечення, хостинг та технічну підтримку. Інвестиційний бюджет охоплює витрати на розробку нових продуктів, інвестиції в інфраструктуру, такі як сервери та обладнання, витрати на навчання персоналу, а також витрати на придбання інших компаній або технологій. Фінансовий бюджет включає прогноз грошових потоків, план залучення та погашення кредитів, а також план виплати дивідендів. Далі, важливим етапом є складання прогнозової фінансової звітності. Прогнозний баланс відображає очікуваний фінансовий стан компанії на кінець планового періоду, з особливою увагою до нематеріальних активів, таких як програмне забезпечення та патенти, і їх амортизації. Прогнозний звіт про прибутки та

збитки демонструє очікувані доходи, витрати і прибуток, при цьому важливо враховувати сезонність продажів та циклічність розробки продуктів. Прогнозний звіт про рух грошових коштів відображає очікувані грошові надходження та виплати, що є критично важливим для ІТ-компаній через можливу розбіжність між моментом визнання доходу і фактичним надходженням коштів.

Процес складання фінансових планів в ІТ-компаніях вимагає гнучкості та постійного коригування через динамічність галузі. Важливо регулярно переглядати та оновлювати плани, враховуючи зміни на ринку та в технологіях.

Особливості фінансового планування та прогнозування в ІТ-сфері включають врахування специфіки ІТ-проектів, таких як швидкі зміни технологій, що потребують постійного оновлення технологічного стеку, планування витрат на навчання персоналу новим технологіям та інвестицій у нові технологічні рішення. Високі витрати на дослідження та розробку (R&D) вимагають виділення значної частки бюджету, врахування ризиків не успішних проєктів та планування довгострокових інвестицій в інновації. Життєвий цикл ІТ-продуктів має свої особливості, включаючи етапи розробки, тестування, запуску та підтримки, що вимагає планування витрат на різних етапах та прогнозування доходів з урахуванням можливого швидкого морального старіння продукту.

Планування витрат на персонал в ІТ-компаніях охоплює врахування високої вартості кваліфікованих спеціалістів, витрат на рекрутинг та утримання талантів, впливу віддаленої роботи на витрати, а також планування витрат на бонуси та опції для ключових співробітників. Управління ризиками при фінансовому плануванні включає кіберризики, зміни в регуляторному середовищі, швидку зміну конкурентного ландшафту, валютні ризики та планування резервів для покриття можливих ризиків.

Особливості планування доходів ІТ-компаній різняться для продуктових та аутсорсингових компаній. Для продуктових компаній важливо враховувати

різні моделі монетизації (підписка, freemium, рекламна модель), прогнозувати зростання користувацької бази, планувати доходи від оновлень і враховувати сезонність попиту. Для аутсорсингових компаній ключовими аспектами є прогнозування завантаженості команд, планування доходів за різними типами контрактів (фіксована ціна, Time & Material), врахування географічної диверсифікації клієнтської бази та розробка стратегії ціноутворення.

Додаткові аспекти фінансового планування в ІТ включають гнучкість планування, необхідність регулярного перегляду та коригування планів, тісний зв'язок між фінансовим та проєктним плануванням, врахування специфіки стартапів, міжнародних аспектів оподаткування та трансфертного ціноутворення. Також важливо використовувати специфічні метрики, такі як CAC, LTV, Churn rate, планувати інвестиції в інфраструктуру, враховуючи потреби у серверних потужностях, хмарних сервісах та інструментах розробки. Оцінка впливу відкритого ПЗ також є важливою частиною фінансових планів.

Ефективне фінансове планування та прогнозування в ІТ-сфері потребує глибокого розуміння фінансових принципів та специфіки галузі, яке дозволяє створювати гнучкі фінансові плани для підтримки інноваційного розвитку ІТ-компаній.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Аналіз короткострокового та довгострокового фінансового планування. Оцініть твердження «Фінансове планування передбачає лише довгострокові перспективи». Поясніть свою відповідь, обґрунтувавши різницю між короткостроковим та довгостроковим плануванням.
2. Кількісні та якісні методи прогнозування: порівняльний аналіз. Наведіть приклади кількісних та якісних методів прогнозування, описавши їх переваги та недоліки.
3. Розробка бюджету для ІТ-компанії. Розробіть простий бюджет для ІТ-

компанії, враховуючи доходи та витрати на основі наведених вихідних даних.

4. Екстраполяція доходів компанії на основі минулих даних.

Використовуючи дані про минулі доходи компанії, зробити екстраполяцію на наступний рік, застосовуючи метод лінійної регресії.

5. Кейс-аналіз фінансового плану ІТ-компанії. Проаналізуйте фінансовий план реальної ІТ-компанії (наданий викладачем або взятий з відкритих джерел), визначте сильні та слабкі сторони цього плану.

6. Оцінка ліквідності компанії на основі прогнозних даних. Заповніть пропущені дані в таблиці грошових потоків компанії на основі прогнозних значень та зробіть висновки про її ліквідність.

7. Вплив технологічних змін на точність фінансового прогнозування в ІТ-сфері. Обговоріть у групі, яким чином швидкі технологічні зміни в ІТ-сфері впливають на точність фінансового прогнозування.

8. Основні етапи складання фінансового плану та типові помилки. Охарактеризуйте основні етапи складання фінансового плану. Які помилки можуть виникати під час планування та як їх уникнути?

9. Методи прогнозування грошових потоків та порівняння підходів. Який з методів прогнозування найчастіше використовується для оцінки майбутніх грошових потоків? (а) Аналіз трендів, (б) Сценарний аналіз, (в) Метод Дельфі, (г) Імітаційне моделювання.

10. Розробка фінансового плану для стартапу, прогноз доходів і витрат. Створіть фінансовий план для стартапу, враховуючи витрати на розробку продукту, маркетинг і управління ресурсами. Спрогнозуйте дохід на основі даних ринку.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Які з наступних факторів можуть вплинути на фінансове прогнозування?

- а) демографічні зміни;
- б) політичні турбулентності;
- с) зміни валютних курсів;
- д) усі відповіді правильні.

2. *Що таке "грошовий потік"?*

- a) сума всіх витрат компанії;
- b) рух грошових коштів у компанії;
- c) обсяг продажів компанії;
- d) всі відповіді неправильні.

3. *Який з методів фінансового планування дозволяє оцінити альтернативні сценарії?*

- a) бюджетування;
- b) сценарний аналіз;
- c) метод регресії;
- d) аналіз беззбитковості.

4. *Що таке WACC?*

- a) вартість позикового капіталу;
- b) зважена середня вартість капіталу;
- c) рівень ліквідності;
- d) норма прибутку.

5. *Який етап не входить у процес складання фінансового плану?*

- a) аналіз поточного фінансового стану;
- b) визначення цілей;
- c) реалізація плану;
- d) моніторинг та коригування.

6. *Яка метрика є найважливішою для оцінки фінансової стійкості компанії?*

- a) дохід;
- b) витрати;
- c) ліквідність;
- d) прибуток.

7. *Який з наведених методів найчастіше використовується для прогнозування фінансових потоків?*

- a) метод експертних оцінок;
- b) ринковий аналіз;
- c) бюджетування;
- d) імітаційне моделювання.

8. *Що є основною метою фінансового планування?*

- a) максимізація прибутку;
- b) зменшення витрат;

- c) оптимізація використання ресурсів;
- d) залучення інвестицій.

9. Який з методів прогнозування базується на аналізі минулих трендів?

- a) сценарний аналіз;
- b) метод Делфі;
- c) екстраполяція;
- d) імітаційне моделювання.

10. Яка з наведених форм фінансового плану є найбільш детальною?

- a) операційний план;
- b) стратегічний план;
- c) капітальний план;
- d) річний бюджет.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1 «Стартап у кризі».

Ви - фінансовий директор ІТ-стартапу, який розробляє інноваційну платформу для онлайн-навчання. Компанія існує вже 2 роки і має 500,000 користувачів, але ще не досягла точки беззбитковості. Останній раунд фінансування був 6 місяців тому, і кошти закінчуються швидше, ніж очікувалося. Наступний раунд заплановано через 8 місяців.

Завдання: розробіть короткостроковий план для оптимізації витрат, не жертвуючи ростом користувацької бази, запропонуйте стратегію монетизації, яка може прискорити досягнення беззбитковості, складіть прогноз руху грошових коштів на наступні 8 місяців з урахуванням ваших пропозицій.

Кейс 2 «Масштабування продуктової компанії».

Ви працюєте фінансовим аналітиком у успішній продуктивній ІТ-компанії, яка розробляє ПЗ для управління проєктами. Компанія планує вийти на міжнародний ринок та запустити нову лінійку продуктів.

Завдання: розробити фінансовий план на 3 роки, враховуючи витрати на міжнародну експансію та розробку нових продуктів; проаналізуйте різні сценарії росту (оптимістичний, песимістичний, реалістичний) та їх вплив на фінансові показники компанії; запропонуйте КРІ для моніторингу успішності міжнародної експансії та запуску нових продуктів.

Кейс 3 «Управління ризиками в IT-аутсорсингу». Ви - ризик-менеджер великої IT-аутсорсингової компанії. Ваш найбільший клієнт (30% виручки) повідомляє про можливе скорочення замовлень на 50% у наступному році через внутрішню реорганізацію.

Завдання: проведіть аналіз впливу цієї ситуації на фінансові показники компанії, розробіть план мінімізації ризиків, включаючи стратегії диверсифікації клієнтської бази, запропонуйте зміни до фінансового плану компанії на наступний рік, враховуючи цю ситуацію.

Кейс 4 «Планування R&D витрат».

Ви - фінансовий менеджер в IT-компанії, що спеціалізується на розробці рішень з використанням штучного інтелекту. Керівництво хоче збільшити бюджет на R&D на 40% для розробки нової технології, яка може зробити революцію на ринку.

Завдання: оцініть вплив збільшення R&D витрат на фінансові показники компанії, розробити методологію для оцінки ROI від інвестицій в R&D в умовах високої невизначеності, запропонуйте структуру бюджету R&D з урахуванням різних сценаріїв успішності проєкту.

Кейс 5 «Перехід на модель підписки».

Ви працюєте фінансовим аналітиком у компанії, яка розробляє ПЗ для дизайнерів. Компанія планує перейти з моделі разових продажів на модель підписки (SaaS).

Завдання: проаналізувати вплив зміни бізнес-моделі на грошові потоки компанії в короткостроковій та довгостроковій перспективі; розробіть прогноз доходів на 3 роки, враховуючи можливий відтік існуючих клієнтів та залучення нових; запропонуйте стратегію ціноутворення для нової моделі підписки.

Кейс 6 «Злиття та поглинання».

Ваша компанія, що спеціалізується на розробці мобільних додатків, розглядає можливість придбання невеликого стартапу з інноваційною технологією у сфері доповненої реальності.

Завдання: проведіть фінансовий due diligence стартапу та оцініть його вартість,

розробіть фінансовий план інтеграції стартапу, включаючи прогноз синергій та додаткових витрат, проаналізуйте вплив придбання на фінансові показники вашої компанії та запропонуйте структуру угоди.

Кейс 7 «Кризове фінансове планування».

Ви - фінансовий директор середньої ІТ-компанії. Несподівана глобальна економічна криза призвела до різкого скорочення замовлень та затримок в оплаті від клієнтів.

Завдання: розробіть антикризовий фінансовий план на найближчі 6 місяців, запропонуйте стратегії оптимізації витрат та збереження ключового персоналу, складіть прогноз руху грошових коштів з урахуванням песимістичного сценарію розвитку кризи та ваших антикризових заходів.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Основні методи фінансового планування: переваги та недоліки.
2. Роль фінансового прогнозування у стратегічному управлінні компанією.
3. Аналіз грошових потоків. Методи та їх значення для фінансового планування.
4. Вплив макроекономічних факторів на фінансове планування в ІТ-сфері.
5. Сценарне прогнозування. Особливості та практичне застосування.
6. Бюджетування як інструмент контролю фінансових ресурсів.
7. Використання моделей прогнозування для оцінки ризиків.
8. Інноваційні підходи до фінансового планування в умовах цифровізації.
9. Аналіз трендів у фінансовому плануванні та прогнозуванні.
10. Фінансове планування в стартапах.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Виберіть один з методів фінансового планування (наприклад, традиційне, нульове чи адаптивне) і проаналізуйте його переваги та недоліки в умовах сучасного бізнес-середовища.
2. Проаналізуйте, як фінансове прогнозування впливає на прийняття управлінських рішень у компаніях ІТ-сфери.

3. Виконайте аналіз грошових потоків конкретної компанії, використовуючи реальні фінансові звіти, та визначте ключові фактори, що впливають на їх зміни.
4. Проаналізуйте, як макроекономічні зміни (інфляція, курс валют) впливають на фінансове планування компаній у вашій країні.
5. Розробіть кілька сценаріїв для прогнозування фінансових результатів компанії на основі можливих зовнішніх змін (економічних, політичних, технологічних).
6. Розробіть річний бюджет для вигаданої ІТ-компанії, враховуючи доходи та витрати, а також можливі ризики.
7. Виконайте аналіз ризиків, пов'язаних із фінансовим плануванням, використовуючи методи оцінки ризиків, такі як SWOT-аналіз.
8. Охарактеризуйте новітні технології, що впливають на фінансове планування (наприклад, штучний інтелект, блокчейн) і їх потенційний вплив на ІТ-сферу.
9. Проаналізуйте сучасні тренди у фінансовому плануванні та прогнозуванні на глобальному рівні і їх вплив на місцеві компанії.
10. Вивчіть специфіку фінансового планування для стартапів, враховуючи інвестиційні можливості та ризики, і розробіть фінансовий план для вигаданого стартапу.

ТЕМА 8. РИЗИКИ В ІТ-СФЕРІ



Ключові слова: ризик, кібербезпека, оцінка ризику, управління ризиками, технологічні ризики, кіберризики та захист даних, фінансові та регуляторні ризики, ризики людських ресурсів та операційні ризики

ПЛАН

1. Сутнісні характеристики ризиків в ІТ-сфері.
2. Класифікація ризиків в ІТ-сфері.
3. Методи оцінки ризиків.
4. Управління ризиками в ІТ-сфері.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Ризики в ІТ-сфері охоплюють широкий спектр загроз, які впливають на функціонування компаній та їхні проєкти. Враховуючи швидкий розвиток технологій та динамічність галузі, управління ризиками стає критично важливим елементом для успішного ведення бізнесу. ІТ-компанії стикаються з постійними викликами, пов'язаними зі швидким розвитком технологій, кіберзагрозами, регуляторними вимогами та нестачею кваліфікованих кадрів. Тому є потреба в постійному оновленні технічної інфраструктури, впровадженні сучасних систем безпеки та побудові стійких бізнес-процесів. Основні ризики в ІТ-сфері включають технологічні, операційні, кіберризики, ризики захисту даних, фінансові, регуляторні, ризики людських ресурсів, конкурентні ризики та ризики, пов'язані з інфраструктурою. Технологічні ризики виникають через швидку зміну технологій, що потребує постійного оновлення інструментів та систем. Непередбачені технологічні зміни призводять до збою систем, порушення сумісності або недоцільних витрат на модернізацію інфраструктури. Операційні ризики включають помилки у процесі розробки, ризики недооцінки часу чи ресурсів, а також можливі збої у роботі програмного забезпечення, які можуть поставити під загрозу успіх

проєкту або роботу компанії загалом. Кіберризиками та ризиками захисту даних є одними з найактуальніших загроз для ІТ-компаній. Зростаюча кількість хакерських атак, витоків даних та порушень кібербезпеки становить серйозну небезпеку для компаній, що обробляють конфіденційну інформацію або персональні дані користувачів. Законодавчі вимоги щодо захисту даних, такі як GDPR, вимагають від компаній впровадження систем безпеки для забезпечення відповідності регуляціям, а також управління можливими ризиками неправомірного використання даних.

Фінансові ризики включають нестачу інвестицій, проблеми з ліквідністю та неспроможність покрити витрати, що особливо актуально для ІТ-стартапів. Зміни валютних курсів можуть суттєво вплинути на доходи міжнародних ІТ-компаній, особливо у випадку, якщо вони працюють у різних країнах з різними економічними умовами. Регуляторні ризики є важливими, оскільки нові закони та регламенти суттєво змінюють умови ведення бізнесу і вони стосуються, наприклад, законодавчих змін у галузі кібербезпеки, захисту даних, а також регулювання ринку криптовалют. Ризики, пов'язані з людськими ресурсами, зумовлені дефіцитом кваліфікованих ІТ-спеціалістів, що може підвищити витрати на залучення та утримання талантів. Крім того, висока плинність кадрів та ризики втрати ключових співробітників загрожують стабільній роботі компанії та можуть зірвати важливі проєкти. Конкурентні ризики пов'язані з інтенсивним розвитком ринку ІТ, появою нових гравців та швидким впровадженням інновацій, які роблять наявні продукти або сервіси компанії застарілими.

Для управління ризиками в ІТ-сфері необхідно проводити їх оцінку та розробляти стратегії мінімізації. Оцінка ризиків включає ідентифікацію потенційних загроз для ІТ-проєктів або компанії, аналіз ймовірності їх виникнення та оцінку можливого впливу. Мінімізація ризиків передбачає використання різних інструментів, таких як диверсифікація активів, резервування ресурсів для кризових ситуацій, впровадження сучасних систем кіберзахисту та побудова надійної технічної інфраструктури. Фінансові

заходи для мінімізації ризиків можуть включати страхування фінансових збитків, створення резервів для покриття можливих витрат у кризових ситуаціях та управління валютними ризиками. Планування непередбачуваних ситуацій передбачає розробку детальних планів дій на випадок реалізації ризиків, що особливо важливо для великих ІТ-компаній, де будь-який технологічний або операційний збій призводить до значних втрат.

Кібербезпека та захист даних — це ключові сфери, на які ІТ-компаніям потрібно приділяти особливу увагу. Захист конфіденційної інформації та персональних даних користувачів, регулярне оновлення політик безпеки відповідно до нових загроз — важливі елементи стратегії управління ризиками. Важливо мати чіткий план дій на випадок порушення безпеки або витоку даних, щоб знизити вплив таких інцидентів на діяльність компанії. Особливу увагу слід приділяти ризикам для ІТ-стартапів. На ранніх етапах розвитку стартапи часто стикаються з браком фінансування, невизначеністю ринкового попиту та технологічними труднощами. Швидкі зміни ринку створюють додаткові труднощі для нових компаній, змушуючи їх швидко адаптуватися до нових умов або змінювати напрямок розвитку. Оцінка ризиків для ІТ-проектів включає аналіз можливих сценаріїв, що впливають на виконання проектів, таких як кібератаки, збої систем або технологічні помилки. Для цього використовують як кількісні, так і якісні методи оцінки ризиків. Кількісні методи включають розрахунок ймовірності виникнення ризику та можливого збитку, у той час як якісні оцінки базуються на оцінці впливу ризиків на репутацію компанії або довіру клієнтів. Таким чином, ефективне управління ризиками в ІТ-сфері потребує комплексного підходу та врахування особливостей як технологічної галузі, так і фінансових аспектів. Регулярне оновлення стратегії управління ризиками, інтеграція інноваційних рішень для захисту даних та забезпечення кібербезпеки допоможуть ІТ-компаніям уникнути серйозних втрат та забезпечити стабільний розвиток.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Аналіз ризиків у конкретному ІТ-проекті.
2. Оцінка впливу ризиків на ефективність роботи ІТ-компанії.
3. Розробка стратегії управління ризиками для вигаданого ІТ-стартапу.
4. Дослідження законодавчих ризиків у сфері ІТ.
5. Оцінка технічних ризиків у програмному забезпеченні.
6. Вивчення ризиків кібербезпеки в ІТ-сфері.
7. Аналіз ризиків, пов'язаних з використанням хмарних технологій.
8. Вивчення впливу людського фактора на ризики в ІТ.
9. Оцінка фінансових ризиків в ІТ-компаніях.
10. Визначення найкращих практик управління ризиками в ІТ.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. *Який з наступних факторів НЕ є технічним ризиком в ІТ-сфері?*
 - a) програмні збої;
 - b) витік конфіденційної інформації;
 - c) не вірно сформульовані вимоги до проекту;
 - d) зміни в ринковій кон'юнктурі.
2. *Яка стратегія управління ризиками передбачає прийняття ризику без вжиття заходів?*
 - a) мітигація;
 - b) уникнення;
 - c) прийняття;
 - d) перенесення.
3. *Що з нижчепереліченого є прикладом операційного ризику?*
 - a) невдача в розробці програмного забезпечення;
 - b) втрата даних через кібератаку;
 - c) зменшення доходів через зміну ринкових умов;
 - d) витрати на виправлення помилок у коді.
4. *Який метод оцінки ризиків передбачає вивчення ймовірності їх виникнення та впливу?*
 - a) SWOT-аналіз;

- b) матриця ризиків;
- c) графік управління ризиками;
- d) порівняльний аналіз.

5. Що з нижчепереліченого є прикладом фінансового ризику в ІТ?

- a) кіберзагрози;
- b) невиконання термінів проєкту;
- c) нестабільність валютних курсів;
- d) витрати на навчання співробітників.

6. Який з наведених факторів може викликати ризики у сфері кібербезпеки?

- a) відсутність стратегій управління ризиками;
- b) зміна програмного забезпечення;
- c) неправильна конфігурація систем;
- d) всі вказані вище.

7. Яка з наступних технологій може допомогти у зменшенні ризиків в ІТ-сфері?

- a) хостинг веб-сайтів;
- b) використання системи резервного копіювання;
- c) створення простого веб-дизайну;
- d) зменшення кількості користувачів.

8. Яка з наведених стратегій є найбільш ефективною для уникнення ризику?

- a) зменшення ризику;
- b) вибір іншого постачальника;
- c) підвищення кваліфікації персоналу;
- d) перенесення ризику на страхову компанію.

9. Який з наступних ризиків є найбільш критичним для стартапу в ІТ?

- a) витрати на маркетинг;
- b) наявність недостатньої кількості співробітників;
- c) зміни у законодавстві;
- d) нестабільність фінансування.

10. Що таке ризик репутації в ІТ?

- a) ризик, пов'язаний з технологічними збоїми;
- b) ризик, пов'язаний з неправильно інформацією, яка може поширитися про компанію;
- c) ризик, пов'язаний із фінансовими втратами;
- d) ризик, пов'язаний з відсутністю стандартів безпеки.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1 «Витік даних у великій компанії».

Опис. Велика корпорація зазнала масштабного витоку персональних даних своїх клієнтів через не захищену базу даних.

Аналіз. Які технічні та організаційні прорахунки призвели до витоку? Які були наслідки для компанії (фінансові втрати, репутаційні ризики)? Як компанія реагувала на інцидент?

Запитання для обговорення. Які заходи могла б вжити компанія для запобігання такому інциденту? Як змінилося ставлення до кібербезпеки після цього випадку?

Кейс 2 «Злом криптовалютної біржі».

Опис. Одна з найбільших криптовалютних бірж зазнала масштабної хакерської атаки, в результаті якої було викрадено велику суму криптовалют.

Аналіз. Які вразливості в системі безпеки біржі були використані хакерами? Які наслідки мав цей інцидент для інвесторів та репутації біржі?

Запитання для обговорення. Як можна підвищити рівень безпеки криптовалютних бірж? Які уроки можна винести з цього випадку для інших компаній?

Кейс 3 «Збій в роботі серверів банку».

Опис. Великий банк зазнав масштабного збою в роботі своїх серверів, що призвело до тимчасової недоступності онлайн-сервісів для клієнтів.

Аналіз. Які причини спричинили збій? Які були наслідки для банку та його клієнтів? Як швидко банк відновив роботу своїх серверів?

Запитання для обговорення. Які заходи можна вжити для підвищення надійності IT-інфраструктури банку? Як побудувати систему резервування та відновлення даних?

Кейс 4 «Атака на лікарню».

Опис. Хакерська група зашифрувала дані медичної установи, вимагаючи викуп за їх розшифрування.

Аналіз. Які наслідки такої атаки для пацієнтів та персоналу лікарні? Які заходи слід вжити для захисту медичних установ від подібних атак?

Запитання для обговорення. Як забезпечити безпеку медичних даних? Яка роль держави в захисті критичної інфраструктури?

Кейс 5 «Втрата даних внаслідок природного лиха».

Опис. Пожежа знищила дата-центр компанії, в результаті чого було втрачено велику кількість даних.

Аналіз. Які заходи могла б вжити компанія для запобігання таким втратам? Які альтернативні варіанти зберігання даних існують?

Запитання для обговорення. Як побудувати систему резервного копіювання даних? Які вимоги до дата-центрів з точки зору безпеки?

Кейс 6 «Соціальна інженерія».

Опис. Співробітник компанії передав конфіденційну інформацію зловмиснику, який видавав себе за представника ІТ-служби.

Аналіз. Які методи соціальної інженерії використовували зловмисники? Як можна захистити співробітників від подібних атак?

Запитання для обговорення. Яку роль відіграє людський фактор в інформаційній безпеці? Як підвищити обізнаність співробітників про кіберзагрози?

Кейс 7 «Несанкціонований доступ до корпоративної мережі».

Опис. Зловмисник отримав доступ до внутрішньої мережі компанії, скориставшись незахищеною Wi-Fi точкою доступу.

Аналіз. Які наслідки такого доступу для компанії? Як можна захистити корпоративну мережу від несанкціонованого доступу?

Запитання для обговорення. Як забезпечити безпеку бездротових мереж? Які заходи слід вжити для захисту від фішингових атак?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Різні типи ризиків та їх характеристики.
2. Вплив людського фактору на ризики в ІТ-сфері.
3. Управління фінансовими ризиками в ІТ-компаніях.
4. Роль кібербезпеки в управлінні ризиками.
5. Правові ризики у використанні програмного забезпечення.

6. Технічні ризики в розробці програмного забезпечення.
7. Ризики, пов'язані з хмарними технологіями, переваги та недоліки хмарних сервісів.
8. Управління репутаційними ризиками в ІТ.
9. Стратегії ризиків у проєктному управлінні в ІТ.
10. Вплив економічних змін на ІТ-компанії.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Оберіть реальний ІТ-проєкт (наприклад, розробка програмного забезпечення) і проаналізувати потенційні ризики, які можуть вплинути на його успішність. Розгляньте технічні, фінансові та операційні ризики.
2. Охарактеризуйте, як різні типи ризиків (наприклад, ринкові, юридичні, репутаційні) можуть вплинути на фінансові результати та загальну продуктивність компанії. Приведіть конкретні приклади.
3. Сформулюйте план, який включає ідентифікацію ризиків, їх оцінку та можливі способи мітигації. Визначте, які ризики є найбільш критичними для вашого стартапу
4. Охарактеризуйте правові аспекти, які можуть вплинути на діяльність ІТ-компаній, такі як закони про захист даних, авторське право, ліцензування ПЗ тощо.
5. Проаналізуйте технічні ризики, пов'язані з певним програмним продуктом (наприклад, помилки в коді, збої системи) та розробіть рекомендації для їх зменшення.
6. Оцініть можливі загрози, які можуть вплинути на інформаційні системи компанії. Розгляньте методи захисту від кібератак та важливість інформаційної безпеки.
7. Проаналізуйте переваги та ризики, які супроводжують використання хмарних сервісів. Визначте, як компанії можуть управляти цими ризиками.
8. Охарактеризуйте, як помилки співробітників, недостатня підготовка та інші людські фактори можуть призводити до ризиків та збитків для компанії.

9. Проаналізуйте, як зміни на ринку або в економіці можуть вплинути на фінансовий стан ІТ-компаній, а також методи їх управління.
10. Складіть перелік успішних стратегій управління ризиками, використаних в провідних ІТ-компаніях, і розгляньте їх ефективність.

ТЕМА 9. АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ



Ключові слова: антикризове фінансове управління, ІТ-сфера, кризові ситуації, стратегії виходу з кризи, ризики, методи управління, фінансова стабільність, планування, інновації

ПЛАН

1. Поняття та сутність антикризового фінансового управління.
2. Завдання та функції антикризового фінансового управління в ІТ-сфері.
3. Методи та інструменти антикризового фінансового управління.
4. Етапи та особливості реалізації процесу антикризового управління в ІТ-сфері.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Антикризове фінансове управління являє собою комплексну систему управління фінансами підприємства, спрямовану на попередження та подолання фінансових криз. Сутність даного підходу полягає у розробці та реалізації заходів, що забезпечують фінансову стабільність компанії, мінімізують негативні наслідки кризових явищ та сприяють відновленню платоспроможності. В контексті ІТ-сфери, антикризове фінансове управління набуває особливого значення, враховуючи динамічність галузі та її схильність до швидких технологічних змін.

Завдання та функції антикризового фінансового управління в ІТ-сфері охоплюють широкий спектр діяльності, включаючи постійний моніторинг фінансового стану компанії для своєчасного виявлення кризових симптомів, розробку стратегій фінансового оздоровлення, оптимізацію структури витрат та доходів, управління ліквідністю та платоспроможністю, реструктуризацію заборгованості, пошук додаткових джерел фінансування, а також адаптацію фінансової політики до специфічних умов ІТ-галузі.

Методологія антикризового фінансового управління базується на використанні різноманітних методів та інструментів, серед яких ключову роль відіграють фінансовий аналіз та діагностика, бюджетування та фінансове планування, управління грошовими потоками, реструктуризація активів та пасивів, оптимізація оподаткування, впровадження системи контролінгу, а також застосування фінансових інновацій та технологій. Інструменти дозволяють ефективно виявляти проблемні аспекти фінансової діяльності та розробляти відповідні коригувальні заходи.

Процес реалізації антикризового управління в ІТ-сфері характеризується певними етапами та особливостями. Він починається з діагностики фінансового стану та виявлення кризових факторів, після чого слідує розробка антикризової стратегії та програми заходів. Наступним етапом є безпосереднє впровадження антикризових заходів, що супроводжується постійним контролем за їх реалізацією та, за необхідності, коригуванням антикризової програми. Завершальною фазою є оцінка результатів та вихід з кризи.

Специфіка антикризового фінансового управління в ІТ-сфері зумовлена рядом факторів, що відрізняють цю галузь від інших. Зокрема, необхідно враховувати високу динаміку розвитку ІТ-індустрії, що вимагає гнучкості та швидкої адаптації фінансових стратегій. Особливу увагу треба приділяти збереженню ключових спеціалістів, оскільки людський капітал є критично важливим ресурсом для ІТ-компаній. Управління інтелектуальною власністю відіграє значну роль у фінансовому управлінні ІТ-підприємств, враховуючи її вплив на вартість компанії та потенціал генерування доходів. Оптимізація витрат на розробку та підтримку продуктів повинна здійснюватися з урахуванням необхідності підтримки інноваційної діяльності та конкурентоспроможності. Крім того, антикризове фінансове управління в ІТ-сфері має бути орієнтоване на швидку адаптацію до технологічних змін, які суттєво впливають на фінансові показники та бізнес-модель компанії.

Таким чином, антикризове фінансове управління в ІТ-сфері представляє собою складний та багатогранний процес, що вимагає комплексного підходу,

глибокого розуміння специфіки галузі та здатності швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища. Ефективна реалізація антикризових заходів дозволяє не лише подолати фінансові труднощі, але й створити основу для сталого розвитку ІТ-компанії в умовах високої конкуренції та технологічних трансформацій.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Поясніть поняття «антикризове фінансове управління» та «фінансова криза». Які фактори впливають на виникнення фінансових криз в ІТ-сфері?
2. Назвіть та проаналізуйте три основні причини виникнення фінансових криз у ІТ-компаніях. Яким чином ці причини можуть вплинути на їх діяльність?
3. Перерахуйте основні методи антикризового фінансового управління, які можуть бути використані ІТ-компаніями. Наведіть приклади їх застосування.
4. Виберіть конкретну ІТ-компанію та проаналізуйте її фінансові показники (наприклад, прибуток, витрати, рентабельність) для виявлення потенційних проблем.
5. Розробіть стратегію антикризового фінансового управління для вигаданої ІТ-компанії, яка зіткнулася з фінансовими труднощами.
6. Проаналізуйте один з реальних кейсів антикризового управління в ІТ-сфері (наприклад, компанію, яка вийшла з кризи). Які дії були найефективнішими?
7. Визначте та проаналізуйте ризики, які можуть виникнути під час антикризового управління в ІТ-сфері. Які заходи можна вжити для їх зменшення?
8. Що таке реструктуризація боргу, і як вона може бути використана в антикризовому фінансовому управлінні ІТ-компаніями? Наведіть приклади.
9. Розробіть прогноз фінансових показників для ІТ-компанії на основі наявних даних. Які чинники вплинуть на цей прогноз?

10. Як технологічні зміни можуть вплинути на антикризове фінансове управління в ІТ? Наведіть приклади, коли технології стали причиною або рішенням фінансової кризи.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Яке з наведених визначень найбільш точно описує антикризове фінансове управління?

- a) процес оптимізації витрат на рекламу;
- b) система заходів, спрямованих на подолання фінансових труднощів;
- c) управління ризиками в інвестиційній діяльності;
- d) вивчення фінансових звітів компанії.

2. Яка з причин найчастіше призводить до фінансових криз в ІТ-сфері?

- a) зменшення попиту на продукти;
- b) високий рівень інновацій;
- c) збільшення кількості працівників;
- d) розширення ринку.

3. Який з методів антикризового фінансового управління полягає у зниженні витрат?

- a) реструктуризація;
- b) інвестиційний аналіз;
- c) оптимізація витрат;
- d) залучення інвестицій.

4. Що є основною метою антикризового управління в ІТ-компаніях?

- a) збільшення витрат;
- b) зменшення кількості клієнтів;
- c) відновлення фінансової стабільності;
- d) розширення штату працівників.

5. Який з наведених показників є ключовим для оцінки фінансової стабільності компанії?

- a) рівень продажів;
- b) показник ліквідності;
- c) кількість працівників;
- d) обсяги виробництва.

6. Яка стратегія не є частиною антикризового управління?

- a) реструктуризація боргу;
- b) збільшення інвестицій у нові технології;
- c) введення нових продуктів на ринок;
- d) ігнорування проблем з фінансами.

7. Який з ризиків є характерним для IT-сфери під час фінансової кризи?

- a) зменшення попиту на традиційні продукти;
- b) поява нових конкурентів;
- c) високі витрати на R&D;
- d) усі відповіді правильні.

8. Що таке реструктуризація боргу?

- a) процес закриття компанії;
- b) зміна умов погашення боргових зобов'язань;
- c) залучення нових інвесторів;
- d) підвищення цін на продукцію.

9. Яка з наведених дій є прикладом антикризового фінансового управління?

- a) зменшення маркетингового бюджету;
- b) запуск нової рекламної кампанії;
- c) підвищення зарплат працівникам;
- d) придбання нових технологій без попереднього аналізу.

10. Як технологічні зміни можуть вплинути на фінансову кризу в IT-компаніях?

- a) вони завжди ведуть до зростання витрат;
- b) вони можуть стати як причиною, так і рішенням фінансових проблем;
- c) вони не мають значення для фінансового управління;
- d) вони завжди сприяють зменшенню ризиків.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

До кожного кейсу:

1. Проаналізувати ситуацію та визначити основні проблеми.
2. Розробити кілька варіантів вирішення проблеми.
3. Оцінити переваги та недоліки кожного варіанту.
4. Вибрати оптимальне рішення та розробити детальний план дій.
5. Провести презентацію результатів своєї роботи.

Кейс 1 «Стартап на межі банкрутства».

Опис. Перспективний ІТ-стартап, який розробив інноваційний продукт, зіткнувся з гострою нестачею фінансування. Інвестори відмовляються від подальших вкладень, а клієнти затримують платежі.

Завдання. Розробити план антикризових заходів, включаючи пошук нових інвесторів, оптимізацію витрат, реструктуризацію боргів та вихід на нові ринки.

Кейс 2 «Кібератака на велику ІТ-компанію».

Опис. Велика ІТ-компанія зазнала масштабної кібератаки, в результаті якої було викрадено конфіденційні дані клієнтів та порушено роботу основних сервісів.

Завдання. Оцінити фінансові збитки від інциденту, розробити план відновлення роботи компанії, а також заходи для підвищення кібербезпеки.

Кейс 3 «Падіння попиту на основний продукт».

Опис. ІТ-компанія, що спеціалізується на розробці мобільних додатків, зіткнулася зі значним зниженням попиту на свої продукти через появу нових конкурентів.

Завдання. Проаналізувати причини падіння попиту, розробити нові продукти або послуги, а також оптимізувати маркетингову стратегію.

Кейс 4 «Зростання витрат на розробку».

Опис. ІТ-компанія, що розробляє складне програмне забезпечення, стикається зі значним зростанням витрат на розробку. Проєкт загрожує вийти за рамки бюджету.

Завдання. Проаналізувати причини зростання витрат, розробити заходи щодо їх оптимізації, а також переглянути стратегію розвитку проєкту.

Кейс 5 «Конфлікт інвесторів».

Опис. ІТ-стартап, що отримав значне фінансування від кількох інвесторів, зіткнувся з розбіжностями щодо стратегії розвитку компанії.

Завдання. Розробити план вирішення конфлікту, знайти компромісне рішення, яке задовольнить усіх інвесторів.

Кейс 6 «Зміна законодавства».

Опис. Нове законодавство, що регулює діяльність ІТ-компаній, призвело до значних змін у бізнес-процесах компанії.

Завдання. Проаналізувати вплив нового законодавства на бізнес, розробити план адаптації до нових умов.

Кейс 7 «Криза ліквідності».

Опис. ІТ-компанія зіткнулася з гострою нестачею оборотних коштів через затримку платежів від клієнтів.

Завдання. Розробити план заходів щодо поліпшення ліквідності, включаючи оптимізацію дебіторської заборгованості, пошук додаткових джерел фінансування та перегляд кредитної політики.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Сутність антикризового фінансового управління в ІТ-сфері.
2. Причини виникнення фінансових криз в ІТ-компаніях.
3. Методи антикризового управління: стратегічний підхід в ІТ.
4. Роль фінансового аналізу в антикризовому управлінні ІТ-компаніями.
5. Вплив технологічних змін на антикризове управління в ІТ.
6. Кейси успішного антикризового управління в ІТ-сфері.
7. Реструктуризація боргу як інструмент антикризового фінансового управління.
8. Оцінка ризиків в антикризовому управлінні, специфіка ІТ-компаній.
9. Прогнозування фінансових показників в умовах кризи.
10. Інноваційні рішення в антикризовому управлінні.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Аналіз конкретної ІТ-компанії, що пережила фінансову кризу та які рішення були прийняті для відновлення?
2. Проведіть SWOT-аналіз антикризового управління в обраній ІТ-компанії.
3. Дослідження фінансових показників ІТ-компанії до та після кризи.
4. Розробка плану антикризового фінансового управління для вигаданої ІТ-компанії.

5. Вивчення прикладів реструктуризації боргу в ІТ-сфері, що можна запозичити?
6. Оцінка впливу технологічних змін на фінансову стабільність ІТ-компаній.
7. Створення фінансового прогнозу для ІТ-компанії на основі минулих даних.
8. Аналіз ризиків, пов'язаних з антикризовим управлінням в ІТ.
9. Розробка рекомендацій щодо покращення антикризового фінансового управління в конкретній ІТ-компанії.
10. Вивчення міжнародного досвіду антикризового управління в ІТ-сфері.

ТЕМА 10. МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В ІТ-СФЕРІ

Ключові слова: міжнародні фінанси, валютні ризики, іноземні інвестиції, податкове планування, інтелектуальна власність, глобалізація ІТ-бізнесу, крос-бордерні операції, фінтех-рішення, венчурний капітал, міжнародний аутсорсинг

ПЛАН

1. Міжнародні фінансові операції в ІТ-галузі та управління валютними ризиками.
2. Фінансування міжнародної експансії ІТ-компаній та залучення іноземних інвестицій.
3. Міжнародне податкове планування для ІТ-підприємств.
4. Фінансові аспекти транскордонного трансферу технологій та інтелектуальної власності.

КОРОТКИЙ ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Міжнародні фінансові операції в ІТ-галузі охоплюють широкий спектр економічних активностей, включаючи купівлю та продаж програмного забезпечення, технологій, послуг, а також ліцензій на інтелектуальну власність. Зростаюча глобалізація ІТ-ринків передбачає, що компанії дедалі частіше стикаються з валютними ризиками, які виникають через коливання обмінних курсів. Ризики негативно впливають на фінансові результати підприємств, оскільки зміна курсу валюти може суттєво змінити вартість доходів та витрат.

Управління валютними ризиками є критично важливим для стабільності фінансових показників ІТ-компаній, що ведуть діяльність на міжнародному ринку. Основні методи управління валютними ризиками включають використання фінансових деривативів, таких як форварди, ф'ючерси та

опціони, що дозволяють зафіксувати обмінні курси на певний момент у часі. Додатково, компанії можуть впроваджувати стратегії хеджування, що передбачають диверсифікацію валютних потоків або укладання контрактів у стабільних валютах. Систематичний фінансовий аналіз дозволяє ІТ-компаніям проводити оцінку валютних ризиків, формувати обґрунтовані рішення в умовах глобальної невизначеності.

Фінансування міжнародної експансії ІТ-компаній є складним процесом, який потребує комплексного підходу до аналізу фінансових і економічних умов на нових ринках. Доступ до фінансування може значно варіюватися в залежності від конкретних умов країни, включаючи рівень розвитку фінансових ринків, політичну стабільність та законодавче середовище. Основні джерела фінансування включають венчурний капітал, приватні інвестиції, банківське фінансування, а також державні гранти та програми підтримки.

Залучення іноземних інвестицій є ключовим елементом стратегії міжнародної експансії. ІТ-компанії, що прагнуть розширити свою діяльність за межами національних кордонів, повинні розробити чіткі стратегії виходу на нові ринки, з урахуванням специфіки регіону, конкурентного середовища та потреб споживачів. Важливим аспектом є забезпечення прозорості фінансових операцій, що підвищує довіру іноземних інвесторів. Компанії, які успішно інтегрують міжнародні практики управління ризиками та адаптують свої фінансові моделі до вимог глобальних ринків, мають більші шанси на залучення іноземних інвестицій і успішну експансію.

Міжнародне податкове планування є важливою складовою стратегії оптимізації податкових зобов'язань ІТ-компаній, які функціонують на ринку. В умовах складної та мінливої податкової системи різних країн, підприємства розробляють ефективні стратегії, які дозволяють уникнути подвійного оподаткування та зменшити податковий тягар. Досконале знання міжнародних податкових угод, таких як угоди про уникнення подвійного оподаткування, а також механізмів трансфертного ціноутворення, регулюють ціноутворення між підрозділами компанії в різних юрисдикціях.

Успішне податкове планування включає аналіз податкових пілг, які можуть бути запропоновані урядами країн, що зацікавлені в залученні іноземних інвестицій. Наприклад, деякі країни пропонують знижені податкові ставки для ІТ-компаній, що займаються дослідженнями та розробками. Крім того, важливою складовою є впровадження системи управління ризиками, що дозволяє оцінювати податкові наслідки різних бізнес-рішень. Підприємства, які системно підходять до міжнародного податкового планування, можуть значно покращити свою фінансову ефективність і конкурентоспроможність.

Транскордонний трансфер технологій та інтелектуальної власності є важливим аспектом міжнародної діяльності ІТ-компаній, що охоплює передачу знань, технологій і патентів між країнами. Фінансові аспекти цього процесу включають оцінку вартості технологій, укладення ліцензійних угод, а також управління правами на інтелектуальну власність. Компанії, які мають ефективну стратегію управління інтелектуальною власністю, досягають значних конкурентних переваг на міжнародному ринку.

Проблематика оцінки технологій є важливою, оскільки вона впливає на можливості укладення вигідних угод і розподіл прибутків між сторонами. Врахування юридичних та податкових вимог різних країн є критично важливим, оскільки порушення може призвести до суттєвих фінансових втрат. Важливою частиною процесу є захист прав на інтелектуальну власність, що включає в себе патентування технологій та контроль за їх використанням. Підприємства, які інвестують у захист своїх інтелектуальних активів, можуть знизити ризики та підвищити свою вартість на ринку. Адаптація до швидких технологічних змін і розробка гнучких фінансових моделей для управління трансфером технологій є також важливими аспектами, які визначають успішність ІТ-компаній на ринку.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Проаналізуйте конкретний випадок ІТ-компанії, яка працює на міжнародному ринку, та визначте основні валютні ризики, з якими вона може стикнутися. Які стратегії ви б рекомендували для їх мінімізації?
2. Розробіть план фінансування для ІТ-компанії, яка планує вихід на новий міжнародний ринок. Які джерела фінансування ви вважаєте найбільш підходящими та чому?
3. Визначте основні аспекти міжнародного податкового планування для ІТ-компанії, яка має іноземні філії. Які стратегії можуть бути використані для оптимізації податкових зобов'язань?
4. Виконайте дослідження процесу транскордонного трансферу технологій в ІТ-сфері. Які фінансові аспекти є найважливішими для успішного завершення таких угод?
5. Проведіть оцінку інвестиційного проекту ІТ-компанії, що планує відкриття офісу в іншій країні. Включіть аналіз ризиків та потенційної дохідності.
6. Обговоріть, як культурні відмінності можуть впливати на фінансові рішення ІТ-компаній в процесі міжнародної експансії. Які фінансові наслідки можуть виникнути в результаті цих відмінностей?
7. Розробіть бізнес-кейс для купівлі-продажу програмного забезпечення між двома країнами. Які фінансові та правові аспекти потрібно врахувати?
8. Поясніть механізм валютного хеджування та його значення для ІТ-компаній, які працюють на міжнародному ринку. Наведіть приклади.
9. Охарактеризуйте регуляторні вимоги, що впливають на міжнародні фінансові операції в ІТ-сфері. Які вимоги є найбільш складними для виконання?
10. Проаналізуйте вплив глобалізації на фінансову діяльність ІТ-компаній. Які можливості та загрози вона створює?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Що таке валютний ризик?

- a) ризик, пов'язаний зі змінами в процентних ставках;
- b) ризик, пов'язаний зі змінами валютних курсів;
- c) ризик, пов'язаний з інфляцією;
- d) ризик, пов'язаний з втратою клієнтів.

2. Який з наведених способів є найбільш поширеним для хеджування валютних ризиків?

- a) придбання акцій;
- b) операції з форвардними контрактами;
- c) інвестування в облігації;
- d) залучення банківських кредитів.

3. Яка з наведених стратегій є частиною міжнародного податкового планування?

- a) збільшення обсягів виробництва;
- b) оптимізація податкових зобов'язань шляхом вибору країни реєстрації;
- c) скорочення витрат на маркетинг;
- d) розширення ринкової частки.

4. Яка основна мета трансферу технологій?

- a) збільшення вартості акцій компанії;
- b) отримання прибутку від міжнародних продажів;
- c) передача технологічних знань та ноу-хау між країнами;
- d) розвиток нових ринків.

5. Який з наступних аспектів є важливим при оцінці інвестиційного проекту в міжнародному контексті?

- a) лише прогнозований дохід;
- b) оцінка ризиків та стабільності економіки країни;
- c) кількість працівників компанії;
- d) рівень оплати праці працівників.

6. Яка з цих країн відома своєю низькою корпоративною податковою ставкою і часто обирається для міжнародного бізнесу?

- a) США;
- b) Німеччина;
- c) Ірландія;
- d) Франція.

7. Які регуляторні вимоги можуть впливати на міжнародні фінансові операції?

- a) лише податкові зобов'язання;
- b) вимоги до звітності та контролю за валютними операціями;
- c) обмеження на використання кредитних карт;
- d) немає жодних вимог.

8. Що є основним фінансовим інструментом для міжнародної експансії ІТ-компаній?

- a) державні субсидії;
- b) банківські кредити;
- c) іноземні інвестиції;
- d) випуск акцій.

9. Як глобалізація вплинула на фінансову діяльність ІТ-компаній?

- a) компанія зменшила конкуренцію на ринку;
- b) компанія створила більше можливостей для доступу до нових ринків;
- c) компанія збільшила витрати на локалізацію продуктів;
- d) компанія призвела до збільшення податкових ставок.

10. Яка роль інтелектуальної власності в міжнародних фінансових операціях ІТ-компаній?

- a) компанія не має жодного значення;
- b) компанія може використовуватися як актив для залучення інвестицій;
- c) компанія ускладнює процеси міжнародної торгівлі;
- d) компанія є ризиком для компанії.

КЕЙСОВІ ЗАВДАННЯ

Кейс 1 «Хеджування валютного ризику».

Ситуація. ІТ-компанія «Tech Solutions» отримала контракт на розробку програмного забезпечення для європейського клієнта на суму 500000 євро.

Курс євро до долара коливається, і компанія хоче уникнути можливих збитків.

Завдання. Розробити стратегію хеджування валютного ризику для компанії.

Які фінансові інструменти можна використати?

Кейс 2 «Фінансування міжнародної експансії».

Ситуація. Стартап «Innovate IT» хоче вийти на ринок Південно-Східної Азії, але не має достатньо власних коштів для цього.

Завдання. Дослідити можливі варіанти фінансування, такі як залучення іноземних інвестицій, венчурний капітал або стратегічні партнерства. Які переваги і недоліки має кожен варіант?

Кейс 3 «Міжнародне податкове планування».

Ситуація. Компанія «GlobalTech» має філії в кількох країнах і хоче оптимізувати своє податкове навантаження.

Завдання. Аналізувати можливості міжнародного податкового планування для зменшення податкових витрат. Які стратегії можуть бути застосовані?

Кейс 4 «Транскордонний трансфер технологій».

Ситуація. «Data Secure» розробила інноваційний алгоритм шифрування даних і хоче його ліцензувати компанії в іншій країні.

Завдання. Оцінити фінансові аспекти угоди, включаючи варіанти оплати, роялті, а також юридичні питання, що виникають у процесі.

Кейс 5 «Вплив глобалізації на IT-компанії».

Ситуація. IT-компанія «SoftWorld» планує розширити свою діяльність на нові ринки завдяки глобалізації, але стикається з новими викликами.

Завдання. Проаналізувати, як глобалізація вплинула на бізнес-модель компанії, та запропонувати стратегії для успішного виходу на нові ринки.

Кейс 6 «Управління інтелектуальною власністю».

Ситуація. Компанія «AppCreator» має унікальний продукт, але зіштовхується з проблемами плагіату і копіювання в інших країнах.

Завдання. Розробити стратегію управління інтелектуальною власністю для захисту прав компанії на міжнародному рівні. Які кроки потрібно вжити?

Кейс 7 «Фінансова стійкість під час кризи».

Ситуація. Під час економічної кризи компанія «Tech Global» стикається зі зниженням доходів і скороченням бюджетів.

Завдання. Розробити план антикризового управління для збереження фінансової стійкості компанії. Які заходи можна вжити для оптимізації витрат і збереження ключових ресурсів?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Фінансування міжнародної експансії ІТ-компаній.
2. Міжнародне податкове планування для ІТ-підприємств.
3. Роль іноземних інвестицій у розвитку ІТ-сектора.
4. Трансфер технологій у міжнародній практиці, фінансові та юридичні аспекти.
5. Валютні ризики в міжнародних фінансових операціях ІТ-компаній.
6. Вплив глобалізації на фінансові стратегії ІТ-компаній.
7. Аналіз впливу міжнародних фінансових інститутів на розвиток ІТ-індустрії.
8. Управління інтелектуальною власністю в контексті міжнародних фінансових операцій.
9. Фінансові аспекти співпраці ІТ-компаній в умовах міжнародного ринку.
10. Антикризове фінансове управління в ІТ-компаніях.

ЗМІСТ ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Провести дослідження основних валютних ризиків, з якими стикаються ІТ-компанії при веденні міжнародних фінансових операцій, та розробити рекомендації щодо їх мінімізації.
2. Розробити план фінансування для ІТ-компанії, яка планує розширення на міжнародний ринок, включаючи джерела фінансування та оцінку ризиків.
3. Дослідити особливості міжнародного податкового планування для ІТ-підприємств, проаналізувати міжнародні податкові угоди та їх вплив на бізнес-моделі.
4. Вивчити конкретний приклад успішного трансферу технологій між ІТ-компаніями з різних країн, оцінити фінансові аспекти та юридичні наслідки.
5. Проаналізувати вплив іноземних інвестицій на розвиток ІТ-сектора в Україні (або іншій країні), визначити переваги та недоліки для національної економіки.

6. Розробити фінансову стратегію для ІТ-компанії, що враховує ризики та можливості глобалізації, зосередитися на особливостях фінансового менеджменту.
7. Вивчити роль управління інтелектуальною власністю у міжнародних фінансових операціях, розробити рекомендації для ІТ-компаній щодо захисту своїх активів.
8. Провести порівняльний аналіз різних способів фінансування для ІТ-компаній на міжнародному ринку, вказуючи на переваги та недоліки кожного з них.
9. Оцінити роль міжнародних фінансових інститутів (таких як МВФ, Світовий банк) у розвитку ІТ-індустрії, зокрема в контексті фінансування проєктів.
10. Розробити план антикризового управління для ІТ-компанії, яка стикається з фінансовими труднощами на міжнародному ринку, зосередившись на конкретних заходах та стратегіях.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ/ЕКЗАМЕНУ

1. Основні моделі бізнесу в ІТ-сфері.
2. Продуктові та сервісні моделі ІТ-бізнесу.
3. Модель SaaS (Software as a Service) в ІТ-бізнесі.
4. Модель підписки в ІТ-бізнесі.
5. Фріміум модель в ІТ.
6. Ліцензування як модель монетизації ІТ-бізнесу.
7. Платформа як бізнес-модель в ІТ.
8. Модель аутсорсингу в ІТ-сфері.
9. Рекламна модель в ІТ-бізнесі.
10. Порівняння моделей бізнесу стартапів та великих ІТ-компаній.
11. Особливості формування та управління фінансовими потоками в ІТ-компаніях.
12. Бюджетування та фінансове планування в ІТ-сфері.
13. Управління грошовими потоками в ІТ-компаніях.
14. Оптимізація оподаткування для ІТ-компаній.
15. Особливості фінансової звітності в ІТ-сфері.
16. Управління інвестиціями в ІТ-компаніях.
17. Управління витратами на розробку та підтримку програмного забезпечення в ІТ-бізнесі.
18. Управління валютними ризиками та вплив міжнародних фінансових операцій на ІТ-компанії.
19. Особливості управління фінансовими потоками в продуктових та сервісних ІТ-компаніях.
20. Стратегічне планування та фінансування розвитку ІТ-бізнесу.
21. Поняття та класифікація активів підприємства, оборотні та необоротні активи.
22. Управління оборотними активами ІТ-компанії.
23. Особливості управління необоротними активами в ІТ-сфері.

24. Фінансові показники ефективності управління активами в ІТ-компаніях.
25. Методи оптимізації структури активів у ІТ-бізнесі.
26. Управління інтелектуальною власністю як активом ІТ-компанії.
27. Інвестиції в активи ІТ-компаній, оцінка доцільності та ризику.
28. Стратегії управління активами в умовах кризи для ІТ-бізнесу.
29. Управління активами в умовах швидких технологічних змін.
30. Оцінка та управління ризиками, пов'язаними з активами ІТ-компанії.
31. Поняття доходів та витрат підприємства.
32. Види доходів в ІТ-компаніях: операційні, інвестиційні, фінансові.
33. Структура витрат в ІТ-сфері: постійні та змінні витрати.
34. Особливості формування доходів ІТ-компаній, продуктова vs сервісна модель.
35. Витрати на дослідження та розробку (R&D) як специфічна стаття витрат в ІТ.
36. Поняття прибутку та його види: валовий, операційний, чистий прибуток.
37. Фактори, що впливають на фінансові результати діяльності ІТ-компаній.
38. Аналіз беззбитковості та маржинальний аналіз у фінансовому плануванні ІТ-компаній.
39. Стратегії збільшення доходів та оптимізації витрат у ІТ-сфері.
40. Фінансові показники ефективності діяльності ІТ-компаній: рентабельність, ліквідність, окупність.
41. Поняття та структура капіталу підприємства: власний та позиковий капітал.
42. Джерела формування капіталу ІТ-компаній.
43. Управління власним капіталом: дивідендна політика, реінвестування прибутків.
44. Управління позиковим капіталом, види кредитування, залучення інвесторів.
45. Оптимізація структури капіталу ІТ-компанії для забезпечення фінансової стійкості.

46. Вартість капіталу та її вплив на фінансову стратегію підприємства.
47. Особливості управління капіталом в умовах технологічних змін в ІТ.
48. Венчурне фінансування та його роль у розвитку ІТ-компаній.
49. Фінансовий леверидж та його застосування в ІТ-бізнесі.
50. Методи залучення іноземних інвестицій у капітал ІТ-компаній.
51. Поняття та класифікація інвестицій: реальні та фінансові інвестиції.
52. Особливості інвестиційного процесу в ІТ-сфері.
53. Методи оцінки ефективності інвестиційних проєктів: NPV, IRR, PP та інші.
54. Інвестиційні стратегії для ІТ-компаній: агресивні, консервативні та збалансовані підходи.
55. Управління інвестиційними ризиками в ІТ-сфері.
56. Види інвестиційних ресурсів та джерела їх залучення для ІТ-проєктів.
57. Формування та управління інвестиційним портфелем ІТ-компаній.
58. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційних проєктів в ІТ.
59. Інвестиційні фонди та їх роль у фінансуванні ІТ-компаній.
60. Оцінка впливу іноземних інвестицій на розвиток ІТ-сектору.
61. Поняття, мета та завдання фінансового планування в ІТ-компаніях.
62. Принципи та етапи фінансового прогнозування у високотехнологічних компаніях.
63. Методи фінансового планування: короткострокове та довгострокове планування.
64. Особливості складання бюджетів в ІТ-компаніях: операційний, інвестиційний та фінансовий бюджети.
65. Методи прогнозування фінансових показників в умовах нестабільного ринку.
66. Використання фінансового планування для управління ризиками в ІТ-сфері.
67. Прогнозування грошових потоків та управління ліквідністю в ІТ-компаніях.
68. Аналіз відхилень у фінансових планах та коригуючі дії.

69. Використання фінансових моделей для прогнозування результатів діяльності ІТ-компаній.
70. Роль фінансового планування у забезпеченні стійкості та зростання ІТ-бізнесу.
71. Поняття та класифікація ризиків в ІТ-сфері.
72. Операційні ризики в ІТ-компаніях: причини та шляхи мінімізації.
73. Управління фінансовими ризиками в ІТ-бізнесі: валютні ризики, ризики ліквідності та кредитні ризики.
74. Ризики кібербезпеки та їх вплив на фінансову стабільність ІТ-компаній.
75. Ризики інтелектуальної власності в ІТ-секторі.
76. Методи ідентифікації та оцінки ризиків у процесі розробки ІТ-продуктів.
77. Ризики інноваційної діяльності в ІТ-сфері та управління ними.
78. Правові ризики в міжнародній діяльності ІТ-компаній.
79. Стратегії управління проєктними ризиками в ІТ, методи зниження ймовірності та впливу ризиків.
80. Використання сучасних технологій для моніторингу та управління ризиками в ІТ-компаніях.
81. Поняття та сутність антикризового фінансового управління в сучасних умовах.
82. Особливості антикризового фінансового управління в ІТ-компаніях.
83. Методи діагностики фінансового стану підприємства під час кризи.
84. Стратегії фінансового оздоровлення ІТ-компаній в умовах кризи.
85. Інструменти управління ліквідністю та платоспроможністю під час фінансової кризи.
86. Реструктуризація заборгованості як метод антикризового управління фінансами.
87. Роль фінансового аналізу в антикризовому управлінні ІТ-компанією.
88. Управління фінансовими ризиками в період кризи, підходи та інструменти.
89. Етапи реалізації антикризових заходів в ІТ-сфері.
90. Вплив кризових явищ на фінансову стратегію ІТ-компанії.

91. Визначення міжнародної фінансової діяльності в контексті ІТ-сфери.
92. Оцінка валютних ризиків в міжнародній фінансовій діяльності ІТ-компаній.
93. Методи фінансування міжнародної експансії ІТ-компаній.
94. Аналіз впливу міжнародного податкового планування на фінансову діяльність ІТ-підприємств.
95. Роль іноземних інвестицій у розвитку ІТ-індустрії.
96. Стратегії управління трансакційними витратами в міжнародній діяльності ІТ-компаній.
97. Особливості міжнародних фінансових операцій в сфері програмного забезпечення та послуг.
98. Взаємозв'язок між міжнародними фінансовими ринками та розвитком ІТ-сфери.
99. Виклики та можливості для ІТ-компаній в умовах глобалізації фінансових ринків.
100. Аналіз трансферу технологій та інтелектуальної власності в рамках міжнародної фінансової діяльності.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ

1. Бідюк П.І., Тимошук О.Л., Коваленко А.Є., Коршевніук Л.О. Системи і методи підтримки прийняття рішень. Київ: КПП ім. І. Сікорського, 2022. 610 с.
2. Бізнес-планування : навч. посіб. / Л. В. Боденчук, С. А. Горбаченко, Н. А. Клевцєвич, І. В. Ліганенко. Одеса: Фенікс, 2022. 272 с.
3. Василенко М., Горбаченко С., Слатвінська В., Чепурна О. Сценарне планування як інструмент безперервного бізнесу: web-технології (комплексний підхід). *Інформаційні технології та суспільство*. 2022. № 2 (4). С. 29-36.
4. Великодний С. С. Моделі та методи проактивного управління проектами з розвитку програмних систем і продуктів: монографія. Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2021. 322 с.
5. Горбаченко С.А. Проектний менеджмент: навчально-методичний посібник для підготовки здобувачів вищої освіти галузі знань 12 «Інформаційні технології». Одеса : НУ «ОЮА», 2020. 263 с.
6. Гуцалюк О.М., Гаврилова Н.В., Котлубай В.О. Сучасні особливості управління ризиками в контексті стратегічного розвитку підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1(40). С. 74-79.
7. Горбаченко С. А. Особливості впровадження управлінських інновацій суб'єктами підприємництва ІТ сфери. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2021. № 1(30). С. 18-27.
8. Горбаченко С. А., Слатвінська В. М., Чепурна О. Є. Адаптація проектного підходу до управління стартапами. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 4 (04). С. 24-29.
9. Горбаченко С. А. Паритет транспарентності та кібербезпеки у холократичній моделі управління бізнесом. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Кіберпростір в умовах війни та глобальних викликів ХХІ століття: теорія та практика» (м. Одеса, 24 листопада 2023 р.)*. Одеса, 2023. С. 223-225.
10. Горбаченко С. А. Проектний менеджмент : навчально-методичний

посібник. Одеса : НУ "ОЮА", 2020. 263 с.

11. Горбаченко С. А. Місце менеджменту кібербезпеки у сучасній управлінській науці та практиці. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 1(48). С. 144-149.
12. Горбаченко С. А., Клевцєвич Н. А. Можливості економічного розвитку на засадах циркулярності в умовах цифрової трансформації. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2023 р. № 1 (127). С. 35-41.
13. Гринчак Н. А. Концептуальні аспекти багатокритеріального прийняття рішень в управлінській діяльності. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2023. № 1-2. С. 68–76.
14. Дослідження потенційних витоків даних в інформаційних і комунікаційних системах / О. В. Задерейко, О. Г. Трофименко, Ю. В. Прокоп, Н. І. Логінова, А. І. Дика, С. В. Кухаренко // *Радіоелектронні і комп'ютерні системи : науково-технічний журнал*. Харків : «ХАІ», 2022. № 4 (104). С. 64-84.
15. Інформаційні технології в бізнесі. Частина 1: навч. посіб. / [Шевчук І.Б., Старух А.І., Васьків О.М. та ін.]; за заг. ред. І.Б. Шевчук. Львів: Видавництво ННВК «АТБ», 2020. 455 с.
16. Інформаційні технології : навч.-метод. посіб. [Електронне видання] / уклад.: Н. І. Логінова, О. Г. Трофименко, М. А. Яценко. Одеса: Фенікс, 2024. 153 с.
17. Задерейко О.В., Трофименко О.Г., Прокоп Ю.В., Логінова Н.І., Кухаренко С.В. Дика А.І. Захист даних користувачів в інформаційних системах. *Сучасна спеціальна техніка*. № 1 (68), 2022, С. 23-33.
18. Курило О.Б., Бондаренко Л.П., Вівчар О.И., Чубка О.М. Фінанси підприємств: підручник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 340 с.
19. Котлубай В.О., Слободянюк О.В., Нестерова К.С. Створення власного бізнесу (бізнес тренінг). Розробка конкурентної стратегії (бізнес тренінг). Розвиток напрямів та інструментів міжнародного бізнесу (бізнес тренінг): практикум. Одеса: НУ «Одеська юридична академія», 2021. 116 с.

20. Колодійчук А.В., Крамченко Р.А., Ніколюк О.В., Колеснікова К.С., Слободянюк О.В. Менеджмент міжнародного бізнесу: підр. Львів, 2023. 185 с.
21. Куцик П. О., Процикевич А. І. Розвиток інвестиційних процесів на ринку ІТ-послуг: методологія та практика державного регулювання : монографія. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного, 2022. 224 с.
22. Пожарова О.В., Пожаров Ю.В., Корнілова О.В. Особливості процесу управління на підприємстві. *Бізнес-навігатор*. Вип. 2 (62). 2021. С. 25-37.
23. Рудніченко М.Д. Навчальний посібник з дисципліни "Системи та технології штучного інтелекту" / Упоряд.: М.Д. Рудніченко, Н.О. Шibaєва. - Одеса: ОНПУ, 2020. 126 с.
24. Сабадуха В. О. Філософія критичного мислення та прийняття рішень: підручник. Івано Франківськ: ІФНТУНГ, 2023. 679 с.
25. Слободянюк О.В., Котлубай В.О., Лазарева Г.Ю., Примаченко І. Ф. Фінанси, гроші, кредит: методичні рекомендації та завдання для проведення практичних занять для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 073 «Менеджмент». Одеса: НУ «Одеська юридична академія», 2021. 106 с.
26. Слободянюк О.В., Орлов О.В. Фінансова діяльність в сфері інформаційних технологій. *«Успіхи і досягнення у науці (Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»)»*: журнал. 2024. № 8(8) 2024. С.801-815.
27. Савченко С.М., Кухарук А.Д., Тимошенко Н.Ю. Економіка і організація виробництва: практикум для студентів технічних спеціальностей Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 93 с.
28. Трофименко О.Г., Логінова Н.І., Тесленко П.О., Савельєва О.С., Поляков В.М. Класифікація ризиків у проєктах із розробки програмного забезпечення. *Вісник Херсонського національного технічного університету (ХНТУ)*. 2023. № 3(86). С. 119-128.
29. Трофименко О.Г., Прокоп Ю.В., Задерейко О.В., Логінова Н.І. Класифікація чат-ботів. *Системні технології*. 2022. № 2 (139). С. 147-159.

30. Фінанси підприємств: навч. посібник / [Ситник Н.С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н.С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.
31. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. Київ: НАУ, 2022. 200 с.
32. Шостак Л.В., Слободянюк О.В. Перспективи розвитку вітчизняного бізнесу за умов цифровізації. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. №70/2021. С. 104-109.
33. Kibik, O., Slobodianiuk, O., Belous, K., Redina, Y., Kornilova, O. and Prymachenko, I. (2024). Strategy for Developing Competitive Advantages of Market Entities in the Era of Digitalization. *Econ. Aff. 69 (Special Issue)*. P. 139-147.
34. Koval, V., Gonchar, V., Udovychenko, V., Kalinin, O., Slobodianiuk, O., & Soloviova, O. (2023). Risk management analysis of environmental investment in economic security. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. 32(3). 540-549.
35. Kibik O., Slobodianiuk O., Kotlubai V., Nesterova K., Prymachenko I., Kornilova O. Financial Strategy of Economic Entities in the Conditions of Transforming Economic Systems. *Economic Affairs*. 2023. № 68. С. 107-114.
36. Zakharchenko N., Horbachenko S., Hrinchenko R., Topalova I., Fialkovska A. Formation principles of the organizational and economic management mechanism of the regional enterprise's creative potential. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. No 4(39), P. 405–414.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Ольга СЛОБОДЯНЮК, Ольга КІБІК
Іван ПРИМАЧЕНКО, Владимира ДОБРОВОЛЬСЬКА

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В ІТ-СФЕРІ

Навчально-методичний посібник

Електронне видання

В авторській редакції

Ум-друк. арк. 24,36.
Зам. № 2411-08.

Видавець ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
e-mail: fenix-izd@ukr.net